

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Characteres Civilis Eloqventiæ. Liber Decimvstertivs. In quo generis
deliberatiui, & iudicialis exempla. Ex Antiqvis Avctoribvs Græcis, Latinis:
Cum notis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

CHARACTERES CIVILIS ELOQVENS TIAE.

LIBER DECIMVSTERTIVS.

In quo generis deliberativi, & iudicialis exempla.

EX ANTIQVIS AVCTORIBVS
Græcis, & Latinis: Cum notis.

LIBRI INSTITVTVM.

INSTITVI hoc libro caractere-
rem illius civilis eloquentiæ,
non quidem ambizioso tractu
fluentis, sed ponderosis senten-
tijs collectæ, vna aspectu oculis
subijcere. Congessi igitur in fa-
sciculum breues aliquot, ex He-
rodoto, Thucydide, Xenophonte, Herodia-
no, Salustio, Liuiio, Curtio, Tacito, & cæteris

nobiles orationes, quarum œconomiam, & ar-
tificium paucis digessi, quod nostra discipulis
opera gratior, atque vtilior foret. Si quis au-
tem plura desideret, ipsos auctores, quos indi-
co, adire poterit; non mei fuit instituti omnia
colligere, quod & à plerisque factum video,
sed quæ illustriora dumtaxat viderentur, in-
terpretari, atque ad cõformationem eloquen-
tiæ proponere.

ORATIO XERXIS DE BELLO GRÆ- CIS INFERENDO.

Inuentio tota continetur duobus argumentis, de vindicanda iniuria, & gloria
amplificanda.

*Dispositio non nihil fluctuat inter cisa repetitionibus. Elocutio simplex, & candida, non
tamen sine verbis Byssinis.*

ΑΝδρες πέποιθα οὐτ' αὐτὸς χερσὶν ἑμαὶ
νόμον ἔχει ὑμῖν πθεῖς, παραδείγμα-

Viri Persæ, equidem ego non ero huius in-
stituti author, sed ab alijs traditi imitator.
Nam, quemadmodum à maioribus natu acci-
pio,

*Ex Herod.
l. 7. edit.
H. Steph.*

M m m 3

νός τε αὐτῶν χρεῖσθαι, ὡς γὰρ ἐγὼ ταυτέλεονμαι
 ἢ ἀποσθελίον, οὐδὲ μάκα ἢ ζυμίσαι αὐτῶν, ἐπεὶ
 τε παρὰ βλάβου τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἴσχυρα τῶν
 μηδῶν, κύριος καὶ ἐλεονόμος ἀσάρατω. ἀλλὰ θεός τε
 οὕτως ἀγείρω τῶν ἡμῶν πολὺ ἐπέκεινται συμφε-
 ρεῖαι ἐπὶ τῷ ἀμεινον. τὰ μὲν τοὺς κύριος τῆς καὶ αὐτό-
 σης, παλῆρ τε ἐμὸς Δαρειῶν καὶ ἐργάται το, ἢ
 προελήσαντο ἔθνη, ὅπτα μὲν οἱ σὺ δὲ καὶ ἀνίς
 λῆγοι, ἐγὼ δὲ, ἐπεὶ τε παρὰ βλάβου τῶν θρόνων, ἔστ
 φρονίζον ὅπως μὴ λείψεται τῶν ἀπὸ τῶν γενόμε-
 νων ἐν ἡμῶν τῆ δε, μηδὲ ἔλασσω προσκλήσωμαι
 δύναμιν ἀπὸ τῆς φρονιζῶν τῶν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ μὴ
 κύριος ἡμῶν τε ἀποσθελίον, χάρην τε τῶν ἐκ-
 τήμεθα σὺ καὶ ἔλασσω, οὐδὲ φαιλοστέλει, παμ-
 φορὰ ἔλεον δὲ. ἀλλὰ ἢ ἡμῶν τε καὶ ἴσιν γνομέ-
 νων, διὸ ὑμῶν ἐγὼ σωλῆρα. ἵνα τὸ νόμο ἀρήσειν
 ὑπερβῶμαι ὑμῶν, καὶ ἐμὸν ζεύξας τῶν ἑλλασπῶν, ἵνα
 ἔλασσω τὸν δῖον τῶν Εὐρέπης ἐπὶ τὴν ἑλλάδα, ἵνα
 ἀδύνατος ἡμῶν ἴστωμαι, ὅσα δὲ ἀπονοήκασιν
 Πέρσων, τε καὶ παλῆρ τὸν ἐμὸν. ὄρατε μὴ τῶν, ἢ
 πατέρα τῶν ἐμῶν Δαρειῶν ἰθὺς ἐστὶν ἐπὶ
 τῶν ἀνδρῶν ἑστῆς. ἀλλὰ ὅτι τολεούθη, ἢ σὺ καὶ
 ἔστιν ἐστὶν ἀπὸ ἡμῶν ἴστωμαι. ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε ἐκεί-
 νων, ἢ τῶν ἑλλασπῶν οὐ ἀπὸ τῶν παύσθαι,
 πρὶν ἢ ἔλασσω τε ἀπὸ τῶν ἑλλασπῶν, οἷος ἐμὲ καὶ
 πατέρα τῶν ἐμῶν ἀπὸ τῶν ἑλλασπῶν, ἀπὸ τῶν ἑλλασπῶν
 μὴ ἐς Σάρδεις ἐλλύσθαι ἀλλὰ ἄριστα γένη τῶν Μιλη-
 σίων, δὲ ἄλλω δὲ ἡμῶν ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἑλλασπῶν, οὐδὲ
 δὲ ἄλλω καὶ τῶν ἑλλασπῶν, διὸ ὑμῶν οἷος ἐστὶν ἐς
 τὴν σφέτερον ἀποσθελίον, ὅτε δὲ ἀνίς τε καὶ ἑλλασπῶν
 φέρησιν ἐστὶν ἡγεον. τὰ ἐπὶ τῶν ἀδύνατων πάντες. τῶν
 τῶν μὲν τοὺς εἶνεκα ἀνὰ ἑμῶν ἐστὶν αὐτοὺς ἐστὶν
 τῶν ἑλλασπῶν ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖς τῶν ἀδύνατων ἀ-
 ναλογιζόμενος. εἰ τῶν τῶν τε καὶ τοὺς τῶν τῶν πλη-
 σισχάρης καὶ τῶν ἑλλασπῶν, οὐδὲ ἑλλασπῶν τῶν φου-
 γὸς νέμονται χάρην. γίνετε τὴν Περσῶν ἀποσθελίον
 ἐστὶν τῶν Διὸς ἐστὶν ὁ μὲν ἐστὶν. οὐ γὰρ δὴ χάρην
 ἐστὶν οὐδὲ ἐμῶν κατὰ φέλας ὁ ἑλλασπῶν ὁ μὲν ἐστὶν
 τῶν ἡμῶν, ἀλλὰ σφέτερος πάντας ἐγὼ ἀλλὰ ὑμῶν
 μίαν χάρην δῆσω, διὰ πάσης διεξελθῶν τῶν ἑλλασπῶν
 πᾶσι ταυτέλεονμαι γὰρ ὡς ἐχέτω, οὐτὲ πᾶσι πό-
 λιν ἀγρῶν οὐδὲ μίαν, οὐτὲ ἐστὶν οὐδὲν ἀνθρώπων
 ἐπὶ ταυτέλεονμαι, τὸ ἡμῶν οἷον τε ἐστὶν ἐλλῶν ἐς μά-

pio, ex quo imperium hoc à Medis eripimus, Astyage per Cyrum amoto, nunquam conqueuimus, sed ita Deus nos agit, & multa nobis sibi obloquentibus in melius confert. Atque in ea quidem, quæ Cyrus, Cambyses, quæ ac pater meus fecere, quas gentes impio addidere, non attinet referre apud probè sententes: ego autem posteaquam hanc sedem accepi, dedi operam ne ab ijs, qui hoc honore sunt functi, degenerarem, neve minus potentia Persis acquirerem. Quod animo versans, inuenio nobis accessum gloriam patitur, ac honorem, & regionem, neque inferiorem, neque deteriorem ea, quam recuperauimus, sed feracior, una cum vltione iniuria, atque vindicta. Ideoque nunc ego vos contraxi, vt id quod agere constitui, vobis exponerem. Constituo, iuncto Helleponto copias per Europam traducere in Græciam, vt Atheniensium vlciscar iniurias, quas cum Persis alijs, cum patri meo intulere. Notatis autem, & Darium aduersus hos vitos bellum mouere destinasse: Verum ei morte preuenti non contigit, vt illos vlcisceretur. Ego vero eius vicem, aliorumque Persarum vlciscens, non prius desinam, quam expugnauero incenderoque Athenas: cuius ciues, & me, & patrem meum, priores iniuria affecerunt: primum quum Sardis vna cum Aristagora Milesio seruo nostro ventientes cremauerunt, leuesque ac delubra: deinde in vos quid fecerint, terram suam ingressos, quum Datis, & Artaphernis duces fuere, omnes scitis. Harum gratia reum irritor ad inferendum eis bellum: quos, atque ipsorum finitimos, regionera Pelopis Phrygis incolentes, suis potestatem redegerimus, tot bona futura esse ratiocinando comperio. Terram Peridem atheni Iouis conterminam reddemus. Nullam enim religionem spectabit sol finitimam nostræ, sed ego omniem permissus Europam, vnâ vobiscum cunctas regiones in vnâ redigam. Nam ita rem habere audio, nullam reliquam esse hominum, neque ciuitatem, neque gentem, quæ nobiscum dimicare possit. Ita luba estis ijs, quos dixi, & qui nos lacessuerunt, iugum seruile sustinebunt. In quo si mihi vos gratificari volueritis, vbi tempus vobis indicauero, quo vos praesto esse oportet, tunc vnusquisque debet impigre adesse: quorum, qui ornatisimis cum copijs aderit, cum donabo ijs, quæ in nostra domo pretiosissima habentur. Et hæc quidem ipsa agenda sunt. Sed ne solus videar in consilio

ἡντ' ἄτερον τ' καλέεσθαι, ὑπεξαυρημένων. οὕτω
 εἴτε ἡμῖν εἴτιοι δεῦσι δέλιον ζυγοῖ, εἴτε ἀνάλοιοι. *sententiam dicere, rem pono in medico iubens*
 ἡμῖς δ' ἂν μοι τὰ δα ποιεῖντες χαρίζοιτο, ἵππεδ' ὑμῖν τμηθῶ τ' χρόνον, εἰς τ' ἤκειν δῆ, προθύμιας πάν- *vniciuque sententiam quamlibet dicere.*
 τα ἄνα ὑμῶν χαώσει παρῆναι. εἰς ἂν ἤχων ἤκη παρεσκευασμένον στρατὸν κάλλιπα, δέσω αἰ δῶρα,
 τὰ ἀμιόταλα νομίζεται εἶναι ὡς ἡμετέρω. ποιητέα μὲν ὄντα ὅτι οὕτω. ἵνα δὲ μηδ' ἰδιοβλαστέ-
 ῃν ὑμῖν δοκῶ. πῆγμα τὸ πρῆγμα ἐς μέγ' ἔσθ'. γινώμεται κελύων ἡμῶν τὸν βαλόμενον ἀποφά-
 νεσθαι.

● E C O N O M I A O R A T I O N I S .

- I. Exorditur ab exemplo ἑῖς insitito superiorum Regum, qui cum toti animi ad curas bellicas adiecerint: non decet Kerxem otium, ἑῖς vita molliem sedari, locus hic benevolentia, aut attentionis profusus fuisse in hac persona maiestate superuacaneus.
- II. Ab utili argumentatur, quod magna illecebra cupiditatis sit: Attica regionu fertilitas. Hac fuit ars Narsetis cum Longobardos ad Ianicum bellum inuadens, ex eadem regione illi eximia magnitudinis pompa pramisit: de quo Stratagemate dico in Symbolo.
- III. Magno argumento est Davy patris exemplum, cuius spes fato intercisit, a quo nisi a filio instaurabuntur: Pater siquidem in filio: *Vixit quia voluit, vivere parte magis.*
- IV. Ultio iniuriarum proponitur, ingens stimulus

- generositatis, cui probum concoquere difficilimum est: Iniuria autem erant clarissimi ducibus illata. Nam Darius, ἑῖς Antapharnes, jatrapa ab Atheniensibus concisus: Darius vero prater armorum calamitatem etiam perpetua Græcorum irrisioni expositus, a quo dariusmus barbarismus, quem Δαρίδος μῆλοσ τυκατ Ἀρστοφάνης in Dace.
- V. Spes ampla, ἑῖς generosa illustri oratione exaegerantur: Siquidem Attica deuicta, Persis caelo proxima futura est. Quem locum est imitatus Græcus Poeta Anthologia lib. primo, ubi Roma appellatur πατρὶς Θεομισιον ευρυγίος.
- VI. Illeclat pretiis generosos animos. Nam ἑῖς Persarum Regibus, quod ostendimus in Xenophonte, fuit familiare pro concione fortes laudare, ἑῖς amplissime munerari.

Barbarismus Darius melos.

ORATIO MARDONII SVASORIA.

Inuentio tota pender ab abiunctis personarum.
 Dispositio naturalis, Elocutio blanda, adulatoria, elata.

Ω δέσποτα, ὡ μόνον εἰς τῶν ἡνωμένων
 ἱεροσάν ἀριστοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑσσομέ-
 νων. εἰς τὰ τε ἀλλὰ λέγων ἐπικροῦσά, ἑῖς
 ἀληθέατα, ἑῖς ἰσχυροῦς ὡς τῆ ἐξέστη κατοικη-
 μέτες ὅτε ἄσσει κατὰ γὰρ ἀγαθῶν, ἑόντας ἀ-
 ναγίτες ἑῖς γὰρ δεινοῖ ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας, ἑῖς

D Omine, tu verò non modò superioribus
 Persis, sed etiam venturis es præstantior,
 qui cum alia, & optima, & verissima
 commemoras, tum verò quod Iones, qui
 Europam incolant, non sines habere lu-
 dibrio nos, minus quam ipsi sunt ludibrio
 digni: etenim res indigna est, si Sacas, & Indos,
 & Aethiopes, & Assyrios, aliaque mul-

tas.

καὶ Ἰνδοὺς, καὶ Αἰθιοπίας, καὶ Λοσυρίους, ἀλλὰ τε ἐθνεα
 πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδέν.
 ἀλλὰ δύναμιν προσκτάσθαι ἐπιλόμβροι, καὶ Ἰατρύ-
 φάμβροι, δόλους ἔχοντες. Ἐλλίνας δὲ ὑπάρξαν-
 τας ἀδικίης, οὐ τιμωρησόμεθα. τί δέισαντες;
 κοίλῃ πλῆθει συστροφή; κοίλῃ δὲ χρη-
 μάτων δύναμιν; τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν
 μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἐοῦσαν ἀδε-
 νεία; ἔχοντες δὲ αὐτῶν παῖδας, καὶ ἰατρύφάμβροι
 τέρας. οἱ σὺν τῇ ἡμετέρῃ καὶ ἰσχυμένοι, Ἴωνες τε καὶ
 Αἰωλῆες, καὶ Δωριεὺς χαλόνται. ἐπειρήσει δὲ
 αὐτὸς ἢ δὴ ἐπελαύνων ἐπὶ τοὺς ἀνδρας τούτους, ὁ-
 πόπως τὸ θεὸν καλοῦσθαι, καὶ μοι μέχρι Μα-
 κεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἀποκλιόντι ἐς αὐ-
 τὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, οὐδὲ εἰς ἠλιάδην ἐς μάχην.
 καὶ τοι εἰώθεσσι Ἐλλίνας (ὡς πικρὸν ἔστιν) ἀθε-
 λόγατα πολέμους ἰσάσθαι, ὑπὸ δὲ ἀγνωμοσύνης,
 καὶ σκοπιότητι. ἐπεὶ γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον
 προέπιψοσι, ἔχειρόντες τὸ κάλλιστον χάριον καὶ λει-
 οτάτον, ἐς τὴν καλίωντες μάχονται, ὥστε σὺν κα-
 κῶ μεγάλῃ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται. περὶ δὲ
 τῆς ἰσοσθένειας οὐδὲ λέγω ἀρχῆν. ἔξωθεν γὰρ δὴ
 γίνονται, τοὺς χρεῶν, ἔόντας ὀμογλώσσους, κήρυξι
 τε διαχρεωμένους, καὶ ἀγγέλοιτι, καὶ ἁλαμβάνειν
 τὰς διαφορὰς, καὶ παντὶ μάλλον ἢ μάχητι. εἰ δὲ
 πάντως εἶδει πολεμεῖν πρὸς ἀλλήλους, ἔχειρο-
 κεινὴν τῇ ἐκάτεροι εἰσι δυσχερωτόταται, καὶ
 ταύτην πειρᾶν. ὅπως τοίνυν οὐ χρεῖται Ἐλλίνας
 διαχρεωμένοι, ἐμὸ ἐλάσαντι μέχρι Μακε-
 δονίης γῆς, ὅτε ἦλλον ἐς τῆτον λόγον ὡσεὶ μάχε-
 σθαι. εἰ δὲ δὴ μέλει τις, ὦ βασιλεῦ, ἀντιπρόσθετον
 πόλεμον προσφέρειν, ἀγόνει καὶ πλῆθει τὸ ἐκ τῆς
 Ἀσίας, καὶ νέας τὰς ἀπάσας, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, ὅτε
 ἐς τὴν δράσειος ἀνίκει τὰ Ἐλλήνων πρήγματα.
 εἰ δὲ ἀρα ἐγὼ ψευδέλιον γνώμη, καὶ ἐκάνοι ἐπαρ-
 θέντες ἀβελήν ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάδοιεν ἂν ὡς ἐσμέν ἀνθρώπων ἀρετοὶ τὰ πολέμια. ἐστὶ δὲ
 ζῶν μὲν ἀπείρητοι, αὐτόματοι γὰρ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φίλη γίνεται.

tas, ac grandes nationes, quæ nihil Persas lele-
 re, tamen potentia prolata & gratia in pro-
 vincias redegit: Græcos, qui nos lacessere
 iniuria inceperunt, non vlciscemur: quidam
 metuentes: quas illorum copias, quam pecu-
 niarum vim? Earum pugnam nouimus, eorum
 nouimus vires esse imbecilles: eorum quos
 subegimus, liberos penes nos habemus, hos
 qui domi nostræ habitantes, iones, & Aeoles,
 & Dores appellantur. Quos ipse quoque er-
 pertus sum, quum eis iustu patris iur intelli
 bellum, ac mihi cum in Macedonia vsque
 processissem, & penes vsque ad ipsas Athenas,
 nemo pugnaturus occurrit. Quamquam con-
 suevere Græci, vt audio, in contulitissimè in te
 bella, propter imperitiam, ac finistritatem.
 Nam cum bellum inter eos indictum est, in
 locum quem pulcherrimum, planissimumque
 inuenire, descendentes, ibi prælia faciunt: ita
 vt magno cum suo malo victores inde disce-
 dant: deuicti (ne longius repetā) ad internecio-
 nem deueniunt. Quos oportebat, cum sicut
 eiusdem linguæ, interpositis eaduceatoribus,
 ac nuntijs dirimere controuersias, & omnia
 alia potius agere, quàm pugnare: aut si necesse
 habent inter se omnino pugnare, locum ali-
 quem inuenire vtriusque expugnatum difficilli-
 mum, & ibi fortunam belli tentare. Hoc ita-
 que ritu haud probo vrentes Græci, nunquam
 mecum verbis egerunt de dimicando, cum
 Macedonia tenus promouissem. Tibi autem,
 Rex, quis obuiam venturus est bellicandi cau-
 sa? Copias Asia, atque omnem classem agentium
 non eò audacia procedunt (vt reor) Græcorum
 res. Quod si me fallit opinio, & illi vecordia
 elati ad pugandum nobiscum venient, dis-
 cant nos esse in te bellica præstantissimos ho-
 minum. Nihil igitur sit, quod non expecta-
 mur. Nam sua sponte nihil fit, sed omnia
 ab experimento hominibus fie-
 ri consue-
 runt.

OECONOMIA ORATIONIS.

Reges Per-
sarum
ισπέρτα.

I. Orditur à laude Regis, ubi nota Persarum Reges dici δεσπότας, quod nomen gliscente paulatim assentatione Romani Imperatores assumpserunt. Augustus quidem recusavit, Sueton. 53. Domitianus admisit, cap. 13. & Mart. lib. 5. epigr. 8. Quin Augusta, iam vulgo Domina nominabantur, ut apud Oppianum libro primo de venatione, Οὐ γὰρ ἀλλὰ μεγάλη γενήτατο Δόμνα Σεβήρα, & hoc ad distinctionē Matrum familias, quæ δεσποιναι, & κύρια appellabatur, teste Epicteto. Αἱ γυναῖκες εὐδία Νόστρα ἕξ ἀπὸ τῆς σαρα καὶ ἕξ ἀπὸ τῆς ἀνδρῶν κύρια καλεῖται: quo exemplo Gregorius Turonensis lib. 9. cap. 20. Brunehildin Domnam vocat. Surius in vita S. Gerardi. ad 24. Septembris, refert ab eodem viro sancto primum in gente Hungarica institutum, ut non pronuntiaretur nomen ipsius matris Dei, sed Domina appellaretur.

II. Primum argumentatur à maiore ad minus, non docere eos, qui Sacas, Assyrios, Æthiopes domuerunt, Gracos timere, Saca autem illi sunt, qui à Persis in vini factore, quo illecti fuerant, trucidati, calamitatis, & ignominia sua monumentum apud Persas Sacarum festum reliquerunt, de quo dico in Symbolis, ex Dione Prusao oratione 4. de regno.

Saca & ceterum festi.

III. Ex superiore sequitur tenuitas Gracorum, & temeritas, tum inopia consilij in bellis gerendis, qua ipse suis experimentis comprobatur, malitiosè tamen hoste ijs, quibus libitum est, pingens coloribus, & eos Regi exhibens, tanquam in speculis, qua Graci ἰτερόσχημα, & παρὰ χροα nominant.

IV. Persarum potentia ex aduerso comparatur, & bellum sententioso dicto concluditur: ἀπὸ πείρης πᾶντα, cui simile est dictum vetus Epicharmi, τῶν ὀνῶν πᾶν ἔστι πᾶντα ἑρπεῖς ἀ γαβοὶ θεοί.

ARTABANI ORATIO DISSVASORIA.

Inuentio est ab argumentis remotis, à recentibus videlicet exemplis infelicium expeditionum.

Dispositio prudens, & artificiosa: à necessarijs excurrit in locos communes graues, & sententiosos: dissuadet, docet, inuehitur.

Elocutio nexuosa, grandis, excellis sententijs exaggerata.

Βασιλεῦ, μὴ λεχθεῖσιν μὲν γνωστέων ἀνέκων ἀλλήλητι, ὅτε ἐστὶ τὴν ἀμείνω αἰρέσασθαι ἢ ἐλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῆς εἰρημένης χρῆσθαι. λεχθεῖσιν δὲ ἔστι, ὡσπερ τὸν χρυσοῦν τὸν ἀκέραιον αὐτὸν μὲν ἐπιβουλήσιν αὐ διαγινώσκοντες, ἔπειτα ἢ παρὰ βίβασιν αἰμῶ χρυσοῦ, διαγινώσκοντες τὸν ἀμείνω. ἐγὼ δὲ καὶ παρὰ τῶν σῶ, ἀδελφεῶν δὲ ἐμῶν, Δαρείω ἡγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἀνδρᾶς οὐδαμῶδε γινώσκοντες, ὁ δὲ, ἐλπίζων Σκύθας τοὺς Νομάδας καὶ λαφρέσθαι, ἐμοὶ τε ὅτε ἐπέθετο: στρατεύσασθαι μὲν ἔμελλες, ἀλλὰ οὐκ ἐπείθετο: στρατῶν ἀπο-

REx, nisi diuersè inter se sententiæ dicantur, non potest quis eligere meliorem, sed delectus. necesse habeat ea, quæ dicta est, ut: at quum plures dictæ sunt, licet tanquam aurum purum deligere: quod per se discerni cum nequeat, comparatum cum altero discerni potest. Ego patri tuo Dario, eidemque fratri meo suadebam, ne sumeret aduersus Scythas expeditionem, viros nulla vnquam oppida incolentes: sed ille sperans Scythas Nomades se subacturum, mihi non est assensus: itaque sumpta expeditione, multis, & egregijs viris de exercitu amissis abscellit. Tu vero, Rex, bellū inferre destinas viris, multo, quam Scythæ sunt, præstantioribus, quique & mari, & ter-

Sententiæ

Scythæ Nomades.

Gracifores.

Non

ta

ἑλλάν, ἀπὸ δὲ σὺ δὲ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ' ἀν-
 δρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας, οἱ
 κατὰ θάλασσαν τε ἀριστοὶ καὶ κατὰ γῆν λέγονται
 εἶναι, τὸ δὲ αὐτοῖσι ἐνεσι δεινόν, ἐμὲ δὲ δεικνύον ὅτι
 φράζειν. ζεύξας φησὶ τὴν ἑλλάσσαν ἔχειν στρατὸν
 διὰ τὴν Εὐρώπης ἐς τὴν ἑλλάδα· καὶ δὴ σαυήνεσθε ἢ
 κατὰ γῆν, ἢ κατὰ θάλασσαν ἐπὶ τῶν θήτων. ἢ
 κατὰ ἀμφοτέρω· οἱ γὰρ ἀνδρες λέγονται εἶναι
 ἀλκιμοὶ παρὰ τὴν κατὰ θάλασσαν, εἰς τὴν γῆν
 τοσαύτην σὺν δαίδει καὶ Ἀρταφέρνηϊ ἐλθόντων ἐς
 τὴν Ἀθηναίων γῆν, μύθοι Ἀθηνῶν διέφθεραν
 οὐκ ἄμφοτέρωτι ἐχώρησθε. ἀλλ' ἦν τῆσι νηοσι
 ἐμβάλλωσι, καὶ νικῶντες ναυμαχίῃ, πῆλυσσι ἐς τὴν
 ἑλλάσσαν. καὶ ἔπειτα λύττωσι τὴν γέφυραν, ἔπει-
 δὲ βασιλεῦ γίνεται δεινόν. ἐγὼ δὲ οὐδέ μιν ἄφρα
 οἰκίῃ αὐτὸς συμβάλλομαι ταῦτα· ἀλλ' οἷόν πο-
 τε ἡμῶς ὀλίγη ἐδέχθη κατὰ λαβῆν παρὰ τὸν, ὅτι
 πατὴρ σὸς ζεύξας βόσπορον τὸν Θρηάκιον, γεφυ-
 ρώσας δὲ ποταμὸν Ἰσθμῶν, διέβη ἐπὶ Σκύθας, τότε
 πάντοιοι ἐγένοντο Σκύθαι, δεόμενοι ἰὼντων λύσαι
 τὸν πόρον, ταῖσι κίπει ἐξ ἄπλοῦ ἢ φυλακῆ τ' γεφυρί-
 ων, τῷ Ἰσθμῶ. καὶ τότε γε Ἰσθμῶν ὁ μιλῆτης τυραν-
 νῶν εἰ ἐπέσποτο τὸ ἄλλων ταραχῶν τῆ γνῶμῃ,
 μηδὲ ἐνὶ κώδῃ, διέτριψε τὸ ἄντα ἰεροσίων πρὸς ἡμῶν
 τα. καὶ τοὶ καὶ λέγουσιν ἀκούσθαι δεινόν, ὅτι ἀνδρὶ γε
 ἐνὶ πάντα τὰ βασιλείας πρὸς ἡμῶν γενέσθαι, σὺ
 ὦν μὴ θελήσῃς ἐς κίνδυνον μὴ εἶναι ποιεῖται ἀπι-
 κέσθαι, μηδεμίαν ἀνάγκην ἐδόσης· ἀλλ' ἐμοὶ πέ-
 δεσθε, ἰὼν μὲν τὸ σύμβολον τὸ δὲ δέχθησθε, αὐτὸς τε,
 ὅταν τοι δοκῆι, προσκεφάλωσθε ἐπὶ σκεδῆ, πρὸς
 γέφυραν τὰ τοιοῦτα εἶναι ἀριστά. τὸ γὰρ εἰ
 βυβλυέσθαι, κέρδος μέγιστον εὐρίσκει εἶναι. εἰ γὰρ καὶ
 ἐναντιώσθαι τοι θέλει, βεβδύεται, καὶ οὐδὲν ἕσπον
 εἶ, ἔσπονται δὲ ὅσα τ' τύχης τὸ βέβρυμα. ὅτι βυ-
 λυσθῶσθε ἀπὸ τῆς τύχης, εἰ οἱ ἡ τύχη ἐπισποῖται,
 εὐρημα εὐρημα, ἕσπον τὸ οὐδὲν εἰ κακῶς βεβδύεται,
 ἀρῶσθε ὡς τὰ ὑπερέχοντα ζῶσα κερανοὶ ὁ δὲ
 ὅς, οὐδὲ εἰ ἀφαντάσθαι· τὰ δὲ σμικρὰ οὐδὲ μιν
 κινεῖ; ὅτι δὲ ὡς οἰκίματα τὰ μέγιστα ἀεὶ καὶ
 δένδρα, τὰ τοιαῦτα ἐπισκίπτει βέλεα; φιλέει γὰρ
 ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολῆσαι. οὕτω δὲ καὶ
 στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγῃ διαφθείρεται καὶ ἀπὸ
 ἄνδρα, ἐπειδὴ σὺν τῷ θεῷ φρονέσαι, φρόνον ἐμβάλλῃ, ἢ

ra optimi esse dicuntur, quibus in rebus quidā
 dicitur sit, hoc me tibi iustum est promere,
 iuncto pontibus Hellesponto ais te copias
 per Europam in Graciam deducturum: At-
 qui eos convenit aut in terra, aut in mari, aut
 utrobique abs te superari, siquidem feruntur
 vix esse fortes. Cuius rei licet hinc argu-
 mentum capi: si tot copias ductu Dardis,
 & Artaphernis Atticam regionem ingressas
 soli Athenienses profligaverunt, ergo non
 utraque in parte successit. Quod si iidem con-
 scensis navibus pugna navali victores ad
 Hellepontum navigent, ac deinde Pontem
 solvant, hoc durum fuerit Rex. Neque verò
 hoc ex mea vnus priuata prudentia conse-
 cto, sed ex causa, quo aliquando parum ab-
 fuit, quin opprimeremur, quum pater tuus
 iuncto Bosphoro Thracio, & flumine Ilio
 pontibus commisso, traiecit ad Scythas: cum
 traiecit Scythas omnino institere precari
 Iones, quibus custodia pontium delegata erat,
 vt interscinderent. Quo tempore si Histieus
 Mileti tyrannus aliorum sententia accessisset,
 ac non contradixisset, actum erat de rebus
 Persarum. Atqui res est dictu quoque horri-
 bilis, omnem regis statum in vno viro posi-
 tum fuisse. Quare noli tu vltim tale adire
 discrimen, nulla subsistente necessitate, sed
 mihi potius obtempera: hunc eorum in praesens
 missum facito, iterumque dum tibi videbitur,
 re apud te ipsum considerata, edicito,
 quod optimum esse arbitraberis. Bene enim
 consulitare comperio maximum esse luctum.
 Nam etiam si quid e contrario euenturum
 est, nihilo tamen minus bene consultum est,
 superauitque fortuna consilium: at qui turpi-
 ter consultauit, si ei fortuna obsecundauit,
 ille est quidem voti compos, nihil tamen
 minus male consilium cepit. Vides vt pre-
 grandia animalia fulmine Deus ferit, nec si-
 nit insolenter efferri, parua verò nihil laedit
 vides vt magna semper aedificia, magna quoque
 arbores huiusmodi fulminum tela percuti-
 unt? Gaudet enim Deus eminentissima qua-
 que deprimere. Vnde, & ingens exercitus
 ab exiguo profligatur, quoties ijs Deus, qui-
 bus inuidet, aut merum incutit, aut totum
 um. Propterea quidam secus, ac dignitas sua
 postulabat, in calamitatem inciderunt, quia Superbi
 Deus neminem alium, quam seipsum sinit
 magnifice de se sentire, omnis res prosperan-
 do parit errores, vnde magna detrimenta fieri
 adsolent: in cunctando autem bona insunt, si

sqe.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Βροτήρ. διὸν ἰσφάληται ἀνδρείως ἐαυτῶν. οὐ γὰρ ἔα φρῆναι ἄλλον μὲν ὁ θεὸς ἢ ἐαυτῶν. ἐπειρήθηναί μιν τὸν πᾶν πρῶγμα, τί τε ἰσφάληται, ἐκ τῶν ζημιῶν μεγάλα φιλέουσι γίνεσθαι. ἐστὶ τῶ ὀπισθενέσι ἀγαθὰ, εἰ μὴ παραυτιχθῶσιν δοκίοντα εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον εὐροίεσσι ἀρ. Ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα, ὡ βασιλεῦ, συμβουλεύω. σὺ δ', ὡ πᾶσι Γαβριέω Μαργδόνε, πᾶσιν λέγων λόγους ματαίους περὶ Ἑλλήνων, ὅσων ἰόντων ἀξίαν φλαύρας ἀκείρου. Ἑλλήνας γὰρ διαβόλων, ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλεῦσθαι ἐρατεύεσθαι αὐτῷ δὲ τῶν ἐνέκα δοκίμους μοι πέσαν προσημίω ἐκείνῳ. μὴ γὰρ οὕτω γένηται, διαβόλη γὰρ ὅτι δεινότατον ἐστὶ τῆ δὴ οὐ μὲν εἰσι ἀδικεῖσθαι, εἰς δὲ ὁ ἀδικεῖσθαι. ὁ μὲν γὰρ διαβόλων ἀδικεῖ, οὐ παρόντων καὶ ἰσφάληται. ὁ δὲ ἀδικεῖ, ἀναπειρόμενος πρὶν ἢ ἀρεκίως ἐκμάθη. ὁ δὲ ἀπὸ τῶν λόγων τὰ ἐν αὐτοῖσι ἀδικεῖται, διαβληθεὶς ἢ ὑπὸ τῶ ἐτέρῳ, ἢ νομισθεὶς πρὸς τῶ ἐτέρῳ κακὸς εἶναι, ἀλλ' εἰ δὴ δεῖ γὰρ πάντως ἐπὶ τοῦ ἀνδρα γένηται ἐρατεύεσθαι. φέρε, βασιλεῦσθαι μὲν οὐτως ἐστὶ βεσι τοῖσι Πέρσιων ἰσφάληται, ἢ μὲν ἢ ἀμφοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα, ἐρατῆλα τε αὐτοῦ σὺ, ὀπιλεῖ ἀμνός τε ἀνδρα τοῦ ἐθέλει, ἢ λαβὼν ἐρατῆλα ἐκόσθη ἰσφάληται, ἢ ἢ τῆ σὺ λέγεις, ἀναβαλὼν βασιλεῦσθαι τὰ κρήματα, κτενέσθαι οἱ ἐμοὶ πᾶσιν, πρὸς τῶ αὐτοῖσι ἢ ἐγὼ. εἰ δὲ τῆ ἐγὼ προλέγασι, οἱ ἐστὶ ταῦτα πασχόντων, σὺ δὲ σφί ἢ σὺ, ἢ ἀπονοσθῆς. εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνημι ὅσων ἐθέλεισθαι, σὺ δὲ πάντως ἐρατεύεσθαι ἀνάξεισθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκθροῦσθαι ἰσφάληται τῶν ἐπὶ τῆ δὴ οὐλοισθαι. Μαργδόνε μὲν ἢ κακὸν ἢ ἐρατῆλα ἀμνὸν Πέρσας, ὑπὸ τῶν ἰσφάληται ἢ ὀπιλεῖται διαφροῦσθαι ἢ κακὸν ἐστὶ τῆ Ἀθηναίων, ἢ σὺ γὰρ τῆ Ἀκαδεδαμονίων. εἰ μὴ ἢ ἀρῆ ἢ πρῶτον κατ' ὁδόν, γίνεσθαι πρὸς ἀνδρα ἀναγινώσκεις ἐρατεύεσθαι βασιλεῦσθαι.

non talia, quae statim videantur esse bona, certè, quæ suo tempore bona quis esse comperiat. Et hoc quidem tibi Rex, suadeo. Tū verò Gobryæ fili, ὁ Μαρδόνι, delinē loqui stultitæ Græcis, haud dignis qui malè audiant. Nam Græcis detrahendo, ipsum Regem vis excitare ad bellum illis inferendum, ad quod tu omni auiditate contendis: quod absint fiat. Detrahitio namque importunissima res est; in qua duo sunt, qui iniuriam faciunt: unus, cui iniuria fit. Qui enim detrahit, iniurius est, quod non præsentem accusat: item, qui huic credit, iniurius est, quod prius credit quàm rem compertam habeat: & illi cui absentè detrahitur, ob id fit iniuria, quod ab altero insinulatur ut malus, ab altero talis putatur. Quod si omnino bellum his viris inferre oportet, agendum, Rex ipse permaneat apud Persas domi, nostrum amborum liberi deponantur: tu in expeditionem ito, delectis, quos velis viris, ac quantifcunque velis copijs: & si sententia tua res succedent Regi, interimantur liberi mei, & insuper ego: sin succedant, ut ego dico interimantur tui, & insuper tu, si redieris. Quod si hanc subire conditionem recusas, cupisque in Græciam profus deducere, affirmo fore ut aliqui eorum, qui hic relinquuntur, audiat, Mardonium post allatam Persis magnam aliquam calamitatem, à canibus volucrisque discerpi, aut in Atheniensium solo, aut in Lacedæmoniorum, nisi fortè antea inter viam: tunc agiturum, aduersus quales viros suades Regi ut moueat bellum.

OECONOMIA ORATIONIS.

I. Insinuatio grauis: quia dicit, sententias sentem potior, sapientis iudicium, ut Lydius lapis, discernet. Nnnu 2 I. Ar-

I. Argumentum à recenti exemplo Scythica. expeditionis Persis infelicis.

II. A minori ad maius, Scythia, cum Græcis comparantur.

III. A pericia Græcorum, non rimore communi, sed clada Persica adhuc recenti comprobata.

IV. Ab affectu & ingenti periculo, quod in traiectione imminet: & ipsam recentis exemplo Scythica expeditionis confirmatur.

Consilium temerarium etiam felix malum est.

V. Conclusio, & adhortatio grauis ad mature consulendum, ubi praelatum est, quod dicit: Bonum consilium, etiam si minus fortuna responderit, semper est apud sapientes, laudabile: Temerarium, nec ipsa quidem felicitas excusat. Hanc sententiam, excipit statim locus communis, de Dei potestate, & illustrium fortunatarum casibus grauis periculus, qui multos habuit imitatores.

grauiore casu Decidunt turres, feriuntque summos Fulmina montes, quod pulcherrime dixit Synesius in libro de regno ad Arcadium.

Imperatorem: Τὸν ἢ λαμπρὸν τοῖς τοῦχοις, τὸν ἰσὶ καὶ κινδύνοις ἐπιφανῆ γενέσθαι, καὶ πατέρα μερῶν τῶν δαίμωνι. Subiungit, Deum excessa deprimeret, superbos odisset, & omnia sub regno grauiore regnum esse: quod habet Sereca in Thyrsio, qua sententiosa dicta, grauem, & maiusculis plenam faciunt orationem.

VI. Mardonium grauisime perstringit, non vanus augur ca' amittatis, ubi & sententiosus est quod dicit.

Calumnia pessima in qua calumniatus & calumniam audientis commune vitium est.

Similiter Nicetas in Manuele. Ὡς ἀρα αἰδέσθαι τοὺς θεοὺς γλώτῃς χεῖρας ἀεὶ ἐρα τοῖς ἀνθρώποις ἔρερον. Philo, γυναικίον καὶ ἀποῦ αὐτοῦ vocat.

VII. Postremo non verbis, sed re, Thrasonem confutat, quod potentissimum argumenti genus.

Is optime suadere videtur, qui adiecit consilio periculum suum.

Calumnia mōrō malitia.

ORATIO SANDANIDIS DISSVADENTIS GROESO bellum aduersus Cappadoces.

Character orationis miti candore, & simplicitate inornatus.

Ex: Herod. lib. 1.

Ὁ βασιλεὺς ἀνδραγαθὸν τοῖς ἑσπερίαισι παρὰ κενάσσει, οἱ σκυτῖναι μὲν ἀναξυρίδας, σκυτῖναι δὲ τὴν ἄλλην ἐδίπτα φορέσει, σιτέονται δὲ οὐκ ὅσα ἐδίπτασιν, ἀλλ' ὅσα ἐχέσει, χάριον ἔχοντες Σηχείων. πρὸς δὲ οὐκ οἶνα διαχρόνται ἀλλὰ ὑδροποτέωσι. οὐ σόκα δὲ ἐχέσει Σάγειον, σόκα ἄλλο ἀγαθὸν οὐ ἔρ. τῷ τὸ μὲν δὴ, εἰ νικήσεις, τί σφέας ἀπαισῆσαι, τοῖσι Στανίδει, τῷ τὸ δὲ, ἢ νικήσεις, μάδο ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις. γενοσάμενοι γὰρ ἢ ἡμῶν ἀγαθῶν, περιέχονται, οὐδὲ ἀπασοῖ ἐσθλαί, ἐλὼ μάν τῶν θεοῖσι ἔχω χάριον, οἱ σόκα πῖ νόον ποίει. καὶ ἡσυχασί σρατιέσθαι ἐπὶ Λυδοῦς.

Sin tu verò rex aduersus quale hominum genus expeditionem pares? Quibus sicut braccæ coriaccæ, cætera quoque vestimenta, coriacea sunt: qui non quibus volunt cibis, sed quos sua aspera illa regio suppeditat, vescuntur: qui vino minime vtuntur, sed aquæ sunt potiores: qui ne ficus quidem habent, quas esitent, quibus denique nihil rerum bonarum est. Hos si quidem superaueris, quid eis eripies, quum nihil possideant? sin ab ijs supperatus fueris, quorū bonorum iacturam clades ea tibi allatura sit, tecam reputato. Quum enim semel bona nostra gustauerunt, ita illis adhærescent, vt anelli nulla ratione possint. Ad me quidem certè quoddam attinet, Dijs habeo gratiam, quod Perlarum animis, nullum suscipiendi expeditionem aduersus Lydos desiderium iniiciunt.

Cappadocia quædam.

ORATIO

ORATIO PHILIPPI IN SENATU.

Continet suasionem belli aduersus M. Emilium, & Lepidum,
in quos atroci stylo inuehitur.

Character est Philippicus Demosthenis simillimus.

*Magistra-
tus mali
grauiter
nocent.*

Maximè vellem (P. C.) Rempub. quietam esse, aut in periculis, à promptissimo quoque defendi: denique praua incœpta consultoribus noxæ esse: sed contrâ, seditionibus omnia turbata sunt, & abijs, quos prohibere magis decebat postremo, quæ pessimi vt stultissimi decreuerunt, ea à bonis, & sapientibus facienda sunt. Nam bellum, atque arma, quanquam vobis iniusta, tamen quia Lepido placent, sumenda sunt: nisi forte cui pacem præstare, & bellum pati consilium est.

*Vatū Car-
mina in-
cominatio-
ne.*

Prò Dij boni, qui hanc urbem omnia cura adhuc regitis, Marcus AEmilius omnium flagitiosorum postremus, qui pavor, an ignauior sit, delibetari non potest, exercitum opprimendæ libertatis habet, & se è contempto metuendum effecit. Vos mustantes, & retrahentes, verbis, *Et vatum carminibus*, pacem optatis magis, quam defenditis: neque intelligitis, *mollitia decretorum vobis dignitatem, illi metum destrahit*: atque id iure, quoniam ex rapinis consularum, ob seditionem prouinciam cum exercitu adeptus est. Quid ille ob benefacta cepisset, cuius sceleribus tanta præmia tribuistis? At scilicet eis, qui ad postremum vsque legatos, pacem, concordiam, & alia huiusmodi decreuerint, gratiam habeo peperisse? Imò despecti, & indigni republicæ habitari, prædæ loco æstimantur: quippe metu pacem repetentes, quo habitam amiserant. Equidem à principio cum Hæturiam coniu-rare, proseriptos accessit: largitionibus rempub. lacerari videbam, maturandum putabam, & Catuli consilia cum paucis sequutus sum. Carterum illi, qui gentis AEmiliae benefacta extollebant, & ignoscendo Pop. Rom. magnitudinem auxisse, nusquam etiam tum Lepidum progressum aiebant, & cum priuata arma opprimendæ libertatis cepisset, sibi quisque opes, aut patrocinia querendo, consilium publicum corruerunt. At tamen erat Lepidus latro cum calonibus, &

paucis sicarijs, quorum nemo diurna mercede vitam mutauerit: Nunc est proconsul, cum imperio non empto, sed dato à vobis, cum legatis adhuc iure parentibus. Et ad eum concurrere homines omnium ordinum corruptissimi, flagrantis inopia, & cupiditatibus, scelerum conscientia exagitati: Quibus *quies in seditionibus, in pace, turba sunt*, hi tumultum ex tumultu, bellum ex bello ferunt: Saturni olim, post Sulpitij, dein Marij, Damaspique, nunc satellites Lepidi. Præterea Hæturia atque omnes reliquæ belli atrectæ. Hispaniæ armis sollicitatæ, Mithridates in latere vestigalium nostrorum, quibus adhuc sustentamur, diem bello circumspicit: quin præter idoneum ducem, nihil abest ad subuertendum imperium.

Quod vos oro, atque obsecro (P. Conscripti) vt animadueratis, ne patiamini licentiam scelerum, quasi rabiem ad integros procedere, Nam *vbi malis præmia sequuntur, haud facile quisquam gratuito bonus est. An expectatis dum exercitu rursus admoto, ferro, atque flamma urbem inuadat? quod multo propius est ab eo, quo agitur statu, quam ex pace & concordia ad arma ciuilia, quæ ille aduersum diuina, & humilia cepit, non pro sua, aut quorum simulat iniuria, sed legum, ac libertatis subuertendæ. Angitur enim, ac laceratur animi cupidine, & noxarum metu, expers consilij, inquit, hæc, atque illa tentans, metuit otium, odit bellum: luxu, atque licentia carendum videt, atque interim abutitur vestra socordia. Neque mihi latius consilij est, metum, an ignauiam, an dementia eam appellem: qui videmini intenta mala, quasi fulmen, optare se quisque ne attingat, sed prohibere, ne conari quidem. Et quæso considerate, quam conuersa rerum natura sit. Antea malum publicum occultè, auxilia palam instruebantur, & eò boni malos facile anteibant: nunc pax, & concordia disturbantur palam, defenduntur occultè:*

Nunc 3 qui-

*Seditiosi
quales.*

*Bonus nemo
gratuito.*

*Ignauia per-
stringitur.*

quibus illa placeant, in armis sunt, vos in metu. Quid expectatis? nisi forte pudet, aut piget recte facere. An Lepidi mandata animos mouent? qui placere ait sua cuique reddi, & aliena tenet? belli iura rescindi, cum ipse armis cogat? ciuitatem confirmari, qui adeptam negat? concordia gratia tribunitiam potestatem restitui, ex qua omnes discordia accensae pessime omnium, atque impudentissime, tibi ne aegestas ciuium, & luctus cura sunt? cui nihil est domi, nisi armis partum, aut per iniuriam: *Alerum consulatum puta, quasi primum reddideris, bello concordiam quaeris, quo parta disturbata: nostri proditor, istis inuidus, hostis omnium bonorum; ve te neque hominum, neque Deorum pudeat, quos perfidia, aut periuurio violasti. Qui quando talis es, maneat in sententia, & retineas arma, te horror: ne uolantandis seditionibus ipse inquietus, nos in solitudine retineas. Neque te provinciae, neque leges, neque Dij penates ciuem patiuntur: Perge qua cepisti, ut quam maturissime merita inuenias. Vos autem P. C. Quousque cunctando Rempubliam intutam patiemini, & verbis arma tentabitis? delectus aduersum vos haberi: pecuniae publicae, & priuatum extorta: praesidia deducta, atque imposita: ex libidine leges imperantur: quum interim vos legatos, & decreta paratis, & quanto mehercule audius pacem petieritis, tanto bellum acrius erit, quum intelliget se metu magis, quam aequo, & bono sustentatum. Nam qui turbas, & caedem ciuium odisse ait, & ob id armato Lepido vos inermes retinet, quae victis toleranda sunt, ea quae facere possitis, patiamini potius censeat, ita illi a vobis pacem, vobis ab illo bellum suadeat. Haec si placeant, sit tanta torpedio animos oppressit, ut obliuiscerentur Cinnae, (cuius in urbem reditu decus, atque ordines omnes interierunt) nihilominus vos, atque coniuges, & liberos Lepido permittam sitis, quid opus decretis? quid auxilio Catullus? quin ij, & alij boni Rempubliam frustra curant. Agite, ut libet, parate vobis Cethegos, atque alia perditorum atrocitatis, qui rapinas, & incendia instaurare cupiunt, & rursus aduersum Deos penates manus armare: Sin libertas & bella magis placeant, decernite digna nomine, & augete ingenium viris fortibus. Adest nouus exercitus, & ad hoc colonia veterum militum, nobilitas omnis, duces optimi, fortuna meliores sequitur. Iam illa, quae*

Coniunctio oratoria.

Exhortatio ad bellum

foecordia nostra collecta sunt, dilabentur. Quae ita cenfeo, quoniam Lepidus exercitum priuato consilio paratum cum pessimis, & hostibus Reipub. contra eius ordiuis auctoritatem, ad urbem ducit: uti Appius Claudius interrex cum Q. Catulo proconsule, & caeteris, quibus imperium est, vibi praesidio fiat, operamque dent, nequid Resp. detrimenti capiat.

OECONOMIA orationis.

I. Exordium a conquestione de statu reip quod est istis oratoribus quam familiare, similis querela Demosthenis Philippica. 3. n. 3.

II. Statim ad fontem istius perturbationis praemisso generoso epiphonemate delabitur, & A. Emilium vehementer exagitat: Haec sit vobis propius ad Demosthenem accedat, quem putes audire in illam vocem arumpentem ἀλιπίς μανιδόρι.

III. Incepit Senatores duriori brachio auferunt ingenium, arguens mollitiem decretorum in tanta inimicorum audacia, multa similia habet Demosth. Philip. 1.

IV. Inuehitur in Lepidum, cuius atrocitatis, & infamiae comitatum, grauius ponit ob oculos: Quod autem de huiusmodi ciuibus dixit: Quibus quies in seditionibus, in pace turbata sunt: respexit credo illud Aristophanis in equitibus: *Εὐδὸν λαμβάνεις ἐν τῇ πόλει τὰ πρῶτα.*

V. Postquam indigna perduellium scelera expressit, grauius hortatur senatum ad poenas repetendas: quod summa Resp. pernicios, eodem malis etiam facinororum praemia conceduntur.

Idcirco Democritus duos in res tantum Deos statuebat: Beneficium in bonos, Poenam in improbos: *Plin. hist. nat. l. 2.*

VI. Incessa oratione grauius & auferius carpit senatores, in agno Demosthenica eloquentia ad visum expressa: nam quod ait de fulmine, quod omnes timent, nemo prohibet; hoc idem Demosthenes Philis. 3. dixit de grandine, cui Philippum comparat.

VII. In perorati ne acri & aculeata plane apostrophe, quicquid reliquum est stomachi, in Lepidum erumpit. Mox collecta per Synathroismum, facinorum indignitate, omnium mentes mirifice incendit. Tum sub finem dilusa paulisper atrocioris ingenii acerbitate suauioribus leni.

Edm. J. d. n. 1788.

D. J. D. n. 1788.

lenimentis, senatum mirum ad dignitatem retinendam hortatur.

S. V. A. S. I. O B E L L I C O N T R A Romanos grauiſſima.

O R A T I O G A L G A C I .

Ex Cornelio Inuentio argumentorum est à necessario, facili, adiunctis Personarum. Dispositio grauiora initio pramittit, nec tamen desistit in leuita. Elocutio grauis, neruosa, torrens, incensa, sublimis, sententiosa, hæc oratio inter optimas, & grauiſſimas cenſeri poteſt.

Exordium à iſta & fiducia. Quoties cauſas belli, & neceſſitatem noſtram intueor, magnus mihi animus eſt, hodiernum diem, conſentumque veſtrum in iſtum libertatis totius Britannia: fore. Nam & vniuerſi ſeruitutis expertes, & nulla vltra terra, ac ne mare quidem ſecurum, imminente nobis claſſe Romana. Ita prælium, ac que arma, qua fortis hoſteſta, eadem etiam ignauiſſima ſunt.

Priores pugna: quibus aduerſus Romanos varia fortuna certarum eſt, ſpem, ac ſubſidium in noſtris manibus habebant, quia nobiliſſimi totius Britannia:, eoque in iſtis penetrabilibus ſiti, nec ſeruentium littora aſpicientes, oculos quoque à contactu dominationis inuiolatos habebant. Nos terrarum, ac libertatis extremos, reſeſſus ipſe, ac ſinus famæ in hunc diem defendit. Nunc terminus Britannia: patet, ac que omnia ignota pro magnifico eſt.

Sed nulla iam vitra gens, nihil niſi ſuæctus, & ſaxa. Et inferiores Romani, quorum ſuperbiam fruſtra per obſequium, & modeltiam effugeris, vapores orbis, poſtquam curuſtaſtantiſſi deſuere terra, & mare exuſantur. Si locuples hoſtis eſt, auari; ſi pauper, ambitioſi; quos non Oriens, non Occidens ſatiauerit. Soli omnium ope: at que inopiam pari aſſidu concepiſerunt. Aulæ, trucidate, rapere falſis nominibus imperium, ac que ubi ſolitudinem faciunt, pacem appellat.

Liberos enique, ac propinquos ſuos natura chariſſimos eſſe voluit: hi per delectas alibi

ſeruituri auferuntur. Coniuges, ſoroſque, eſſi hoſtilem libidinem effugiant, nomine amicorum, atque hoſtium polluntur. Bona, fortunaſque in tributum egeruat, in annonam frumentum: corpora ipſe ac manus, ſiluis ac paludibus emuniendis, verbera inter, ac contumelias conterunt. Nota ſeruituti mancipia ſemel venunt, atque vltro à dominis aluntur, Britannia ſeruitutem ſuam quotidie emit, quotidie paſcat. Ac ſicut in familia recentiſſimus quiſque ſeruorum, & conſeruis ludibrio eſt, ſic in hoc orbis terrarum veteri famularu, noui nos, & viles in exilium petimur. Neque enim arua nobis, aut metalla, aut portus ſunt, quibus exercendis referuemur. Virtus porro, ac ſerocia ſubiectorum Brigantis ingrata imperantibus. Et longinquitas, ac ſeruo-populi, tum iſtum quo tuſus, ſo ſuſpectus. Ita ſublata ſpe venia, tandem ſumite animam, tam quibus ſalus, quam quibus gloria cariſſima eſt. Brigantes forma duce, exurere coloniam, expugnare caſtra, ac niſi felicitas in ſocordiam vertiſſet, exuere iugum potuere: nos integri, & indomiti, & libertatem, non in præſentia ſaturi, primo ſtatim congreſſu, vnde oſtendamus, quos ſibi Caledonia viros ſepoſuerit: An eandem Romanis in bello virtutem, quam in pace laſciuiam eſſe creditis? Noſtris illis diſceſſionibus, ac diſcordijs clari, vitia hoſtium in gloriam exercitus ius vertunt: quem contractum ex diuerſiſſimis gentibus, ve ſe cuncta res teneat, ita aduerſa diſſoluent: Niſi Gallos, & Germanos, & (pudet dictu) Britanorum pleroſque dominationi aliena ſanguinem commoſantes, diutius tamen hoſtes, quam ſeruos, fide, & affectu teneri putatis. Merus, & terror eſt, infirma vincula charitatis. Quæ ubi remouebis, qui temere deſerint, odiſſe incipient: omnia victoria iſcitamenta pro nobis ſunt. Nullæ Romanos coniuges accendunt, nulli parentes fugam exprobrati ſunt: ac nulla plerique patria, aut alia eſt. Paucos numero circum trepidos ignorantia, cælum ipſum, ac mare, & ſyluas, ignora omnia circumſpectantes, clauſos quodammodo, ac victos alij nobis traiderunt. Nec terreat vanus aſpectus, & aurifer fulgor, atque argenti, quod neque tangit, neque vulnerat. In ipſa hoſtium acie inueniemus noſtras manus.

Agnoscent Britanni ſuam cauſam: recordabuntur Galli priorem libertatem, deſerent illos cæteri Germani, tanquam nuper Viſij reſta-

Discordia ciuium auget hoſtes.

reliquerunt. Nec quicquam ultra formidinis, vacua castella, senum coloniarum, inter male parentes, & iniuste imperantes agra municipia, & discordantia. Hic dux, hic exercitus: ibi tributa, & metalla, & cetera seruientium poena, quas in aeternum proferre, aut statim uelisci, in hoc campo est. Proinde ituri in aciem, & maiores vestros, & posteros cogitate.

OECONOMIA
orationis.

Necessitas
inuicta

I. Exordium à spe, & fiducia: & potentissimum argumentum necessitas, τὸ δὲ ἀναγκαῖον ἀποπέμπει ἔστι δὲ τοῦτο, quod ait Aeschylus in Prometheus.

II. A superbia, fastu, & insolentia Romanorum, qua res ad ingenuas mentes ulcerandas potentissima est: hinc se erigit inuictiua grauis. & amarulenta in eorumdem auaritiā, rapinā, crudelitatem, qua omnia grandibus, & acutis sententijs, quasi amento vibrata intemis desiguntur sensibus.

III. Et ne dum ad pompam hac diu videantur, succedit enumeratio detrimentorum grauissimorum, qua ornatur per Antithesin. Tum acro illud comparatum ductum à mancipijs postremo loco inuenitur, quasi fulmen. E quid grauius alicui poterat? Mancipia semel ueneunt, Britannia seruitutem suam quotidie emit.

Necessitas
fortis facit.

IV. Omnis spes solatii in tantis miserijs exclusa vehementer urget, & incendit spem ex ipsa desperatione eliciens. Senec. lib. 1. ad Neronem. Accerrima virtus est, quam extrema necessitas extundit.

V. Argumentum est à minori ad maius. Nempe simulantur exemplo inferiorum: ijs appositè narratis affertur, quod Brigantium oppidum Rhetia, duce scemina pro libertate fecerit.

VI. Extenuantur hostes Romani, qui plus terroris habent, quam uirtutis, alienis, ut ait, discordijs clari. Similia habet Demosthenes Olynthiaca secunda numero 8. & 9.

VII. Adiunctum person in Britannis, praclara ad bellum incitamenta ultimo loco afferuntur.

VIII. Minuitur terror hostium, praclara, & excelsa spes proponuntur credularum mentium illecebra, & saepe ἀγορεύειν ἐβάρητα.

IX. Peroratio acris, & velox, per Antithesin bonorum & malorum.

DISSUASIO.

ORATIO MARCI VALERII CORUINI DICTATORIS, ad coniu-ratos, & seditiosos milites, qua dehortatur à pugna contra patriam.

Inuentio argumentorum est ab adiunctis rerum, & personarum.

Dispositio sensim graditur ad maiora.

Elocutio est grauis, & splendida, & ut in re subita fieri oportuit, concisa.

DEOS immortales, Milites, vestros publicos, Ex Livio meosque ab urbe proficiscens ita adorauit, lib. 7. veniamque supplex poposci, ut mihi de uobis concordiae partem gloriam, non uictoriam darent. Satis fuit, erique, unde belli decus pariat: hinc pax perenda est. Quod Deos immortales inter nuncupanda uota exposci, eius me compotem uoti uos facere potestis, si meminisse uultis, non uos in Samnio, nec in Volscis, sed in Romano solo castra habere: si illos colles, quos cernitis, patriae uestrae esse, si hunc exercitum ciuium uestrorum: si me Consulē uestrum, cuius ductu, auspicioque, priore anno, bis legiones Samnitium fudit, bis castra uicistis. E. Nobilissimo sum M. Valerius Coruinus, Milites: cuius modum uos nobilitatem beneficijs erga uos non iniurijs sensistis: nullius superbae in uos legis, nullius crudelis Senatus consulti auctor: in omnibus meis imperijs in me seuerior: quam in uos. Ac si cui genus, si cui sua uirtus, si cui etiam maiestas, si cui honores subdere spiritus potuerunt: ijs eram natus; id specimen mei dederam, ea aetate consulatum adeptus eram, ut potuerim, tres & uiginti annos natus Consul, patribus quoque ferox esse, non solum plebi. Quod meum factum, dictum uel Consulibus grauius, quam Tribuni audistis: Eodem tenore duos insequentes Consulatus gessi; eodem haec imperiosa dictatura geretur, ut neque in hos meos, & patriae meae milites mitior, quam in uos (horreo dicere)

ceret) hostes. Ergo vos prius in me strinxeritis ferrum, quam in vos ego, istinc signa canent, istinc clamor prius incipiet, atque imperus, si dimicandum est. Inducite in animum, quod non iaduxerunt patres, auique vestri, non illi, qui in sacrum montem secesserunt, non hi, qui postea Auentinum insederunt. Expectate dum vobis singulis, vt olim Coriolano, matres, coniugetque crinibus passis obuia, ab vrbe veniant. Tum Volseorum legiones, quia Romanum habebant duces, qui euerunt: vos Romanus exercitus non destiterit impio bello? T. Quintio, quo eunq; istic loco, seu volens, seu inuitus constitisti, si dimicandum erit, rum tu in nouissimos te recipito: fugeris etiam honestius, tergumq; cui dederis, quam pugnaueris contra patriam. Nunc ad pacificandum bene, atque honeste inter primos stabis, & colloquij huius salutaris interpret fueris. Postulate æqua, & ferte: quanquam, vel iniquis standum est potius, quam impiis inter nos conferamus manus.

num. Germanicus apud Tacitum, se gladijs percussorum offerunt, irritatos animos miseratione simul, & verecundia frangunt.

VII. Apostrophe ad duces, quem nomine appellans, blanda, & sapienti oratione demulcet.

VIII. Extremo loco conditiones ponit, æqua, & æniqua, qua postularint, ipsi promittens.

ORATIO MARCI Catonis Consulis, pro lege Oppia, contra mulierum luxuriam.

ARGUMENTVM.

Lex Oppia duris belli Punici temporibus lata in mulieres fuerat, qua eas auri, & purpura ornamentis carere volebat.

Rebus iam pacatis, in pleno Reip. otio, & felicitate matrona ius mundi muliebris reperunt, & abrogationem legis Oppia postulant, Cato hac oratione repugnat.

Inuentio argumentorum est ab authoritate legis, à disciplina maiorum, ab ingenio muliebris cupido, & indomito, à detrimentis, qua ex luxu, & auaritia consequentur.

Dispositio duas precipue partes amplectitur, legem, & censuram feminarum.

Elocutio grandis, austera, sententiosa, Catonem vbique spirans.

SI in sua quisque nostrum matrefamilias, Ex Livio. Squirites, ius, & maiestatem viri retinere instruisset, minus cum vniuersis foeminis negotij haberemus, nunc domi victa libertas nostra impotentia muliebri, hic quoque in foro obteritur, & calcatur, & quia singulas sustinere non potuimus, vniuersas horremus. Equidem fabulam, & fictam rem dicebam esse, virorum omne genus in aliqua insula coniuratione muliebri a stirpe sublatum esse, ab nullo genere non æque periculum est, si cæcus, & consilia, & secretas consultationes esse sinas. Atque ego vix statue-

OECONOMIA orationis.

I. Exordium à religione, ad cuius memoriam fevi etiam plerunq; animi mollescunt. Habuit in mente Linius Ciceronis orationes post reditum ad P. R. & pro L. Murrana.

II. Adiuncta proponuntur grauissimarum & sanctissimarum rerum per enumerationem.

III. Ingeritur rerum antea bene gestarum memoria, & tractantur molliori articulo, vt facile irritabiles.

IV. Adiunctum persona Cornini dehortantis grauius amplificatum, hac est idæa, quam Rhetores Graeci λαμπρόν nominant.

Moderatio in illustri fortuna a. mobilis

V. Vt dilecta persona facile transfundit affectus, ideo suam charitatem in milites, & in summo excelsa fortune gradu, modestiam commemorat, qua res non paruum habet commendationem; Magnum siquidem est, quod Plinius historicus dicit de Vespasiano Imperatore. Nec quicquam in te mutauit fortunæ amplitudo, nisi vt prodesse tantum posses, & velles.

VI. Concesso grauis, & mollis ad milites leniendos opportuna, vbi ferocitibus animis per acromironiam, etiam atrociam facta concedi videntur, quò pudore victi desistant. Sic Pertinax apud Herodia-

re apud animum meum possem, utrum peior ipsa res, an peiore exemplo agatur: quorum alterum ad nos Consules, reliquosque magistratus, alterum ad vos, Quirites, magis pertinet. Nam utrum est republ sit necne, id quod ad vos fertur, vestra existimatio est, qui in suffragium iuri estis. Hæc consternatio muliebris, siue sua sponte, siue auctoribus vobis, M. Fundani, & L. Valerij, facta est, haud dubie ad culpam magistratum pertinens, nescio, vobis Tribunis, an Consulibus magis sit deformis; vobis, si foeminas ad concitandas tribunitias seditiones iam adduxistis; nobis, si, ut plebis quondam, sic nunc mulierum secessione leges accipiendæ sunt.

*Mulierum
cœtus.
Item præhē-
satio & pu-
gna pro
mundo.*

Equidem non sine rubore quodam, paulo antè per medium agmen mulierum in forum perueni. Quod nisi me verecundia singularum magis maiestatis, & pudoris, quam vniuersarum tenuisset, ne compellatæ a Consule viderentur, dixissem. Qui hic mos est in publicum procurrendi, & obsidendi vias, & viros alienos appellandi? istud ipsum suos quæque domi rogare non potuistis? An blandiores in publico, quam in priuato, & alienis, quam vestris estis? Quamquam ne domi quidem vos, si sui iuris finibus matronas contineret pudor, quæ leges hic rogarentur, abrogarenturve, curare decuit Maiores nostri nullam, ne priuatam quidem rem agere foeminas sine auctore voluerunt: in manu esse patrum, fratrum, virorum: nos (si Dijs placet) iam etiam rempublicam capessere eas patimur, & foro quoque, & concionibus, & comitijs immisceri. Quid enim nunc aliud per vias, & compita faciunt, quam quod alia rogationes Tribunorum plebis suadent, alia legem abrogandam censent? dare

*Mulieres
Romana
non fuerūt
auctores.*

*Mul. indo-
mitum ani-
mah.*

franos impotentis nature, & indomito animali, & sperate ipsas modum licentiæ facturas, nisi vos faciatis. Minimum hoc eorum est, quæ iniquo animo foemina sibi, aut maribus, aut legibus iniunctum patiuntur: omnium rerum libertatem, imò licentiam, si vera dicere volumus, desiderant. Quid enim si hoc expugnauerint, non tentabunt? Recensere omnia muliebria iura, quibus licentiam earum alligauerint maiores nostri, per quæque subiecerint viris, quibus omnibus constrictas, vix tamen continere potestis. Quid? si capere singula, & extorquere, & exaquare ad extremum viris patiemini, tolerabiles vo-

bis eas fore creditis? Extemplo simul patere esse cœperint, superiores erunt. At hercule ne quid nouum in eas rogetur, reculant non ius, sed iniuriam deprecantur. Imò, ut quam accepistis, iussistis suffragijs vestris legem, quam vltro totannorum, & expetendo comprobastis, hanc ut abrogetis: id est, ut vnam tollendo legem, cæteras infirmetis. Nulla lex satis commoda omnibus est: id modo quaritur si iura maiori parti, & in summam prodant. Si quod cuiquam priuatim officiet ius, id destruet, ac demolietur: quid attinebit vniuersos rogare leges, quas mox abrogare, in quos lata sunt, possint? Volo tamen audire quid sit, propter quod matronæ consternatæ procurant in publicum, ac vix foro se, ac concione abstineant. Ut captiui ab Annibale redimantur parentes, viri, liberi, fratres earum! procul abest, abestque semper talis fortuna reip. sed tamen quum fuit, negastis hoc pijs precibus earum. At non pietas, sed sollicitudo pro suis, sed religio congregauit eas. Matrem Idæam Pellinuræ ex Phrygia venientem accepturæ sunt. Quid honestum dictu saltem seditioni præceditur muliebris? ut auro, & purpura fulgeamus, inquit, ut carpentis, festis, profestisque diebus velut triumphantes de lege victa, & abrogata, & captis & ereptis suffragijs vestris per urbem vectemur: ne vllus modus sumptibus, nec luxuriæ sit? Sæpè me querentem de foeminarum, sæpè de virorum, nec de priuatorum modò, sed etiam magistratum sumptibus audistis, diuersisque duobus virijs auaritia, & luxuria ciuitatem laborare, quæ pestes omnia magna imperia euerterunt. Hæc ego, quò melior, latiorque iam dies, fortuna reipublicæ est: quo magis imperium crescit, & iam in Græciam, Asiamque transcendimus, omnibus libidinum illecebris repletas, & regias etiam atrectamus gazas, eo plus horreo, ne illa res magis non cœperint, quam nos illas. Infesta, mihi credite, signa ab Syracusis illata sunt huic urbi: iam nimis multos audio Corinthi, & Athenarum ornamenta laudantes, mirantesque, & antefixa fictilia deorum Romanorum videntes. Hos ego malo propitios Deos, & ita spero futuros, si in suis manere sedibus patiemur. Patrum nostrorum memoria per legatum Cyneam Pyrrhus non virorum modò, sed etiam mulierum animos donis tentauit. Nondum lex Oppia ad coercendam luxuriam muliebre lata erat, tamen nulla accepit. Quam causam fuisse

centis: Eadem fuit, quæ maioribus nostris, nihil de hac re lege faciendi: nulla erat luxuria, quæ coerceretur. Sicut ante morbos necesse est cognitos esse, quam remedia eorum, sic cupiditates prius natae sunt, quam leges, quæ in modum facerent. Quid legem Liciniam excitavit de quingentis iugeribus, nisi ingens cupido agros continuandi? Quid legem Cinnciam de donis, & muneribus, nisi quia vestigialis iam, & stipendiaria plebs esse Senatui exoptat? itaque minime mirum est nec Oppiam, nec aliam vllam tum legem desideratam esse, quæ modum sumptibus mulierum faceret, quam aurum, & purpuram data, & oblata vltro non accipiebant. Si nunc cum illis donis Cynceas urbem circumiret, stantes in publico inuenisset, quæ acciperent. Atque ego nonnullarum cupiditatum ne causam quidem, aut rationem inire possum: nam vt quod alij liceat, tibi non licere, aliquid fortasse naturalis aut pudoris, aut indignationis habeat: sic æquato omnium cultu, quid vnaquæque vestrum veretur ne in se conspiciatur? Pessimus quidem est pudor vel parsimoniar, vel paupertatis: sed vtrumque lex vobis demit, quum id quod habere non licet, non habetis. Hanc inquit ipsam exaurationem non fero, ita locuples, cur non insignis auro, aut purpura conspicior; cur paupertas aliarum sub hac legis specie lateat? ut quod habere non possunt, habitura, si liceat, fuisse videantur? Vultis hoc certamen vxoribus vestris iniicere, Quirites, vt diuites id habere velint, quod nulla alia possit: pauperes ne ob hoc ipsum contemnantur, supra vires se extendant? Næ simul pudere quod non oportet, cæperit, quod oportet non pudebit, quæ de suo poterit, parabis quæ non poterit, virum rogabit. Miserum illum virum, & qui exoratus, & qui non exoratus erit, quum quod ipse non dederit, datum ab alio videbit. Nunc vulgo alienos viros rogant: & quod maius est, legem, & suffragia rogant, & à quibusdam impetrant aduersus te, rem tuam, & liberos tuos, inexorabiles simas, lex modum sumptibus vxoris tuæ facere desierit, tu nunquam facies. Nolite eodem loco existimare, Quirites, futuram rem, quo fuit antequam lex de hoc ferretur, & hominem improbum non accensari tutius esset, quam absolui, & luxuria non mota tolerabilior esset, quam erit nunc ipsis vinculis solutis, sicut fera bestia irritata, dante emissa.

Lex nulla, ubi nulla cupiditas.

Maritorum vxoribus seruius.

Ego nullo modo abrogandam legem Oppiam censeo: vos quod faxitis, Deos omnes fortunare velim.

O E C O N O M I A
orationis.

I. Exordium graue nimiam virorum indulgentiam perstringit, quod autem esset de hac mulierum audacia exemplum, in Lemno insula contigit, & narratur ab Apollonio in Argonauticis. Scatio in Thebaide, Quid. Erc. Gratuitatis fuit Insulam non nominare, ne ista enucleatis disquisitis videretur.

II. Ex eo statuit imprimis periculosa mulierum conciliabula, & huius auctores licentia sugillat, addita praelara, & illustri aduersus absentes mulieres sermocinatione.

III. Contra istam mulierum prehensionem, verecundia, & pudori saxus inimicam, disputat primum à lege maiorum, qua mulieres intra priuatos parietes sine vllò rerum administrandarum iure incluserunt. Hoc ipsum Cicero pro L. Murana, Mulier ex D. Ambrosio in quest. noui, & veter. test. Mulierem constat subiectam viri dominio esse, & nullam auctoritatem habere. Nec docere potest, nec testis esse, nec fidem dare, nec iudicare. At Tullius in repub. non yvayvovóvay requirit Gracorum, sed censorum, qui doceat viros moderari vxoribus.

IV. Arguuntur à natura mulierum. Mulier indomitum animal, & licentia appetens, ideo franco moderatonis coercendum. xpatóσa μὲν γὰρ οὐδὲν οὐκ ἔχουσαν ἴσασθαι & inquit Aeschilus in Persis.

V. Ab auctoritate legis, quam minimè decet abrogare pro mulierum arbitrio, quibus si id semel concedatur, latius in dies manaret improbitas. Rem autem tractat falsis, & acerbis ironiis Stoica ingenio dignissimis, maxime ubi per sustentationem, & hunc mulierum coetum & petitionem exagitat. Quod autem ait de matre Idæa, Cybeles simulachrum Pessinunte aduictum intelligit, quæ Claudia celebris illa Vestale pereraxit, ut habet Plin. lib. 7. c. 35.

VI. Etiam si nulla lex esset opposita, tamen flagitiosa est hac mulierum importunitas, quod praelare exaggerat ostendens à rei natura, & turpitudine petitionis indignitatem. Porro contra huiusmodi luxum mulierum praelara scripserunt Tertullianus, & Cyprianus, li.

Mulieram
hinc.
bro de disciplina & habitu virginum, ubi hac inter
cetera: Ornamenta, ac vestium insignia, & lo-
nocinia formarum, non nisi prostitutis, &
impudicis feminis congruunt, & nullarum
ferè pretiosior cultus est, quam quarum pudor
vilis est.

VII. Tam planè agit Philosophum Stoicum, contra
luxum civitatis gravius inuectus. Duo morbi rei-
pub. curandi sunt (inquit) Avaritia, & Luxuria,
qui in hac mulierum petitione se produnt, sed praci-
pudè, sauior armis.

Luxuria incubit, victumque viciscitur
orbem.

Et is luxus etiam in statuis auro, argento, quo fit
ut antefixa scilicet Deorum Romanorum videan-
tur, erant autem antefixa, qua ex opere sigulino te-
tis affigebantur sub scilicet.

Lex nulla,
ubi nulla
cupiditas.

VIII. Huic luxus intemperantia remedium opponit
moderationem antiquarum matronarum, in re-
spuendis donis, quibus nulla lex fuit, cum nulla
esset cupiditas. Varr. l. ii. de vita P. R. de quo mu-
lierum Romanarum veterum victu, & moribus, ex
Catone, Gellius not. Attic. lib. 10. cap. 23.

Postquam obrita hac moderatione nata sunt cu-
piditates, tum cõdi leges coeperunt, ut lex Licinia, de
moderatione agrorum, Cincia de numeribus, illius
meminit Liv. l. 6. & 7. Huius Cornel. Tacit. lib. 13.

Lex Cincia.
Advocati
prohibentur
pecuniam
capere.

Partes legem Cinciam flagitant, qua cauetur
antiquitus, ne quis ob causam orandam pec-
cuniam, donamve accipiat.

IX. Cupiditatem istam non modo ambitiosam osen-
dit, sed & rationis expertem. Neque enim causam
habet ullam indignationis, aut pudoris hac petitio,
cum lex a qua sit omnibus. Hinc solertissimè cupidi-
tatis istius fontem indagat, dolens scilicet, divites,
quod paupertas aliarum sub hac lege lateat.
Atqui hoc vanitatis est non ferenda.

X. Perorat charactere orationis valde morato & ad-
formam, ἀληθινὸν λόγου, ubi offendit, Malum
consequens ex ornamentorum concessione viris, &
mulieribus importunum. Tum grauster monet, ne
luxuriam legis severitate constrictam solutis de-
mum vinculis, quasi vestiam à caesa in funus
civitatis emittant. Eandem compa-
rationem habet Cicero 4.

ad Herenn. sed la-
xiorum.

ORATIO LVCII VALE-
rij Tribuni plebis, pro Mulieribus,
contra legem Oppiam.

Inuentio. Relegit Catonis Argumenta. Disposi-
tio est prudens, & facilis. Elocutio diserta,
elegans, urbana, qua felicium ingenij lumen
satu indicat.

SI priuati tantummodo ad suadendum, dis-
suadendamque id, quod à nobis rogatur, *Mulierum*
processissent: ego quoque, cum satis etiam *defensio.*
pro vtraque parte existarem, tacitus suf-
fraga vestra expectassem. Nunc quum vir
grauissimus, Consul, M. Porcius, non *Autori-*
rate solum, qua tacita satis momenti habuisset, *Catonis au-*
sed oratione etiam longa, & accurata infe-
ctatus sit rogationem nostram, necesse est
paucis responderè. Qui tamen plura verba
in castigandis matronis, quam in rogatione
nostra dissuadenda consumpsit, & quidem,
vt in dubio poneret, vtrum id quod reprehen-
deret, matronæ sua sponte, an nobis autori-
bus fecissent.

Rem defendam, non nos, in quos iecit ma-
gis hæc Consul verbo tenus, quam vt re in-
simularet. Cæterum, & seditiones, & interdum
secessionem muliebrem appellauit. Quod
matronæ in publico vos rogassent, vt legem
in se latam per bellum temporibus duris, in
pace, & florente ac beata republica abrogare-
tis: Verba magna, quæ rei augendæ causa con-
quirantur, & hæc, & alia esse scio, & M. Catonem
oratore non solum grauem, sed interdum
etiam trucem esse sciunt omnes, quum
ingenio si mitis. Nam quid tandem noui
matronæ fecerint, quod frequentes in causa
ad se pertinente in publicum processerunt?
Nunquam ante hoc tempus in publico appa-
ruerunt? Tuas aduersus te origines reuol-
uam: accipe quoties id fecerint, & quidem
bono semper publico. Iam à principio re-
gnante Romulo, quum Capitolio à Sabinis *Mulierum*
capto, medio in foro signis collatis dimica- *causa vir-*
retur, nonne in recessu matronarum inter- *tes.*
acies duas prælium sedatum est? Quid? Re-
gibus exactis, tum Coriolano Martio de-
sc, legiones Volscorum castra ad quintum
lapi-

*Mulierum
liberalitas
in Rom. p.*

lapidem possissent, nonne id agmen, quo obruta hæc vrbs esset, matronæ auerterunt? Iam vrbe capta à Gallis, aurum, quo vrbs redempta est, nempe matronæ consensu omnium in publicum contulerunt. Proximo bello (ne antiqua repetam) nonne, & cum pecunia opus fuit, viduarum pecuniæ adiuerunt ærarium? & quum Dij quoque noui ad opem ferendam dubijs rebus accerferentur, matronæ vniuersæ ad mare profectæ sunt, ad matrem Idæam accipiendam? Dissimiles, inquit, causæ sunt. Nec mihi causas æquare propositum est: nihil noui factum, purgare satis est. Cæterum, quod in rebus ad omnes pariter viros, fœminalesque pertinentibus, fecisse eas nemo miratur est, in causas propriæ ad ipsas pertinet miramur fecisse? quid autem fecerunt? superbas medijs fidijs aures habemus, si, quum domini seruorum non fastidiant preces, nos rogari ab honestis fœminis indignamur. Venio nunc ad id, de quo agitur, in quod duplex Consul is oratio fuit. Nam, & legem illam omnino abrogari est indignatus, & eam præcipuè legem, quæ luxuriæ muliebris coercendæ causa lata est. Et illa communis pro legibus visa consularis oratio est, & hæc aduersus luxuriam seuerissimis moribus conueniebat.

*Leges pro
tempore
mutabiles.*

Itaque periculum est, nisi quid in vtraque vani sit, docuerim te, ne quis error vobis offundatur. Ego enim, quem admodum ex ijs legibus, quæ non in tempus aliquod, sed perpetuæ utilitatis causa in æternum latæ sunt, nullam abrogari debere fateor, nisi quam, aut vsus coarguit, aut status aliquis reipublicæ inutilem fecit, sic quas tempora aliqua desiderarunt leges, mortales, vt ita dicam, & temporibus ipsis mutabiles esse video. Quæ in pace latæ sunt, plerumque bellum abrogat, quæ in bello, pax, vt in nauis administratione, alia in secunda, alia in aduersa tempestate vsui sunt. Hæc quum ita natura distincta sine, ex vitro tandem genere ea lex esse videtur, quam abrogamus?

An verus regia lex simul cum ipsa vrbe nata? an (quod secundum est) à Decemuiris ad eondenda iura creatis in duodecim tabulis scripta? sine qua cum maiores nostri nos existimant matronale decus seruari posse: nobis quoque verendum sit, ne cum ea pudorem, sanctitatemque fœminarum abrogemus? Quis igitur nescit, nouam istam legem esse Q. Fabio, & Tito Sempronio Consulibus vi-

ginti annis ante latam? sine qua, quum per tot annos matronæ optimis moribus vixerint, quod tandem, ne abrogatâ eâ effundantur ad luxuriam, periculum est? Nam si ista lex ideo lata esset, vt finiret libidinem muliebrem, verendum foret, ne abrogata incitaret. Cur sit autem lata, ipsum indicauit tempus. Annibal in Italia erat victor ad Cannas: iam Tarentum, iam Arpos, iam Capuam habebat, ad vrbem Romam admoturus exercitum videbatur: defecerant socij: non milites in supplementum, non socios nauales ad classem tuendam, non pecuniam in ærario habebamus: serui quibus arma darentur, ita vt pretium pro illis bello perfecto dominis solueretur, emebantur.

In eandem diem, frumentum & cætera, quæ belli vsus postulabant, præbenda, publicani se conducturos professi erant: seruos ad remum, numero ex censu constituto, cum stipendio nostro dabamus. Aurum, & argentum omne, à Senatoribus eius rei initio orto, in publicum conferebamus, viduæ, & pupilli pecunias suas in ærarium deferebant: cautum erat, quod ne plus auri, & argenti facti, quod ne plus signati argenti, & æris domi haberemus.

Tali eo tempore in luxuria, & ornatu matronæ occupatæ erant, vt ad eam coercendam lex Oppia desiderata sit. Quum, quia Cereris sacrificium iugentibus omnibus matronis intermissum erat, Senatus finiri luctum triginta diebus iussit. Cui non apparet, inopiam, & miseriam ciuitatis, & quia omnium priuatorum pecuniæ in vsu publicum vertendæ erant, istam legem scripsisse, tandiu mansuram, quandiu causa scribendæ legis mansisset. Nam si quæ tunc temporis causa, aut decreuit Senatus, aut populus iussit, in perpetuum seruari oportet: cur pecunias reddimus priuatis? cur publica præsentis pecunia locamus? cur serui, qui militant, non emuntur? cur priuati non dabimus remiges? sicut tunc dedimus? Omnes alij ordines, omnes homines mutationem in meliorem statum reipublicæ sentient, ad coniuges tantum nostras pacis, & tranquillitatis publicæ fructus non perueniet? Purpura vici vtremur, prætextati in magistratibus, in sacerdotijs: liberi nostri prætextis purpura togis vtentur: magistratibus in colonijs, municipijsque, hic Romæ infimo genere magistris vicorum prætextæ habendæ ius permitteremus: nec id vt viui solum habeant tantum

Cereris sacrificium.

Purpura vici.

Purpurati qui.

tum insigne, sed etiam ut cum eo cremetur mortui, fœminis duntaxat purpura usu interdiceretur: Et quum tibi viro liceat purpura in veste stragula uti, matrem familias tuâ, purpureum amiculum habere non lines: & equus tuus spectosissus instratus erit, quàm uxor vestra: Sed in purpura, quæ teritur, absumitur, non iustam quidem, sed aliquam tamen causam tenacitatis video: in auro uero, in quo præter manupretium nihil interitimenti sit, quæ malignitas est? præfidium potius in eo est, & ad publicos, & ad priuatos usus, sicuti experti estis. Nullam æmulatioem inter se singularum, quando nulla haberet, esse aiebat. At hercule uaiuersis dolor, & indignatio est, quum sociorum Latini nominis uxoribus uident ea concessa ornamenta, quæ sibi adempta sint: quum insignes eas esse auro, & purpura: quum illas uelut per urbem, se pedibus sequi: tanquam in illarum ciuitatibus, non in sua, imperium sit.

Virorum hoc animos vulnerare posset: quid mulierularum censetis, quas etiam parua mouent? non magi stratus, nec sacerdotia, nec triumphi, nec insignia, nec dona, aut spolia bellicata contingere possunt: munditiæ, ornatus, & cultus, hæc fœminarum insignia sunt, his gaudent, & gloriantur, hunc mundum muliebrem appellarunt maiores nostri.

Luctus sit
deposita
purpura.

Quid aliud in luctu, quam purpuram, atque aurum deponunt: quid quum eluxerunt, sumunt? quid in gratulationibus, supplicationibusque, nisi excellentiorem ornatum adijciunt? Scilicet, si legem Oppiam abrogaueritis, non vestri arbitrij erit, si quid eius uetate uolueritis, quod nunc lex uetat: minus filia, uxores, sorores etiam quibusdam in manu erunt. Nunquam saluis suis exiit seruitus muliebris, & ipsis libertatem, quam uiduitas, & orbitas facit, detestantur. In vestro arbitrio suum ornatum quam in legis malunt esse, & vos in manu, & tutela, non in seruitio debetis habere eas, & malle patres uos, aut uiros, quàm dominos dici. Inuidiosis nominibus urebatur modo Consul, seditionem muliebrem, & secessionem appellando. Id enim periculum est, ne sacrum montem, sicut quondam irata plebs, aut Auentinum capiant. Parendum huic infirmitati est, quodcumque uos censueritis.

Potestas
moderanda.

Quo plus potestis, moderatius imperio uti debetis.

OECONOMIA orationis.

I. Exordium à persona aduersarii. & propositio dicendorum.

II. Refellit primum, quod Cato de coetu, & seditione mulierum dixerat: qui ut nimis atrociter, & extra rem dicta, urbano risu diluit, Catonem uirum nitentem, & uicem oratorem appellans: non esse autem nouum, mulierum coetum fieri, qui alias tanto reipub. emolumento fuerit celebratus, uel ex ipsis Catonis originibus stonant. Affert porro uulgatissima exempla Sabinarum, Marcæ & cæterarum matronarum, in dubiis, & formidolosis reipublica temporibus, ut bello Gallico, & Punico egregie nauatam operam, non modo in pacandis discordiis, & in arario suo cæsis sustentando, sed in religionibus, & ceremoniis procurandis, quo in pietatis officio cætera semper præluxerit. Tum per præoccupationem concludit hunc locum: Si alia, inquit, utiliter pro alijs conuenerunt, cur non in sua causa? Hoc quidem eis denotare, superba arrogantia est, cum & seniorum preces à dominis audiantur.

III. Post diuisionem, ad maiorem lucem distributionis, Catonis orationem, primum agit contra id, quod dixit de non abrogandis legibus, & ostendit aliquas pro temporibus utiliter abrogari. Sicut in nauis administratione, alia in secunda, alia in aduersa tempestate usui sunt.

IV. Ad legem Oppiam singularem descendit, cuius non ipsa eam auctoritatem probat, ut aeterna seruari debeat, quod euincit maxime à tempore, & occasione legis, ipsiusque legislatoris consilio. Lata est in atrocis belli Punici tempestate: non ad coercendum mulierum luxum, sed ad reip. subsidium. Nunc autem detorsa huius temporis fuligine, res ipsa aliud suadet.

Quod autem dixit de Cereris sacrificio, lugentibus matronis omnibus intermisso, hoc & alij meminere, à matronis quippe minime atratis, quæ post Cannensem cladem non inueniebantur, celebrari oportebat: Itaque senatus finiri luctum 3°. diebus iussit. Vide Canter. Var. lecl. lib. 2. cap. 21.

V. A pari ostendit legem temporariam fuisse, cum cætera eius temporis sint antiquata. Sola mulieres, quod per se aurum est, huius pacis fructum non sentiunt.

VI. Argu-

VI. Argumentatur à natura rei, & ipso usu purpura, qua solet esse multis communis, nam & puera, & magistris vicorum, non modo viuis, sed & mortuis conceditur, quinimo equis ipsi in quo per μέτωπον videtur purpura dignitatem extenuare, verum obiter animaduertio eandem suis se semper magna, & illustris fortuna notam. Ma- illustris for- ximè vero sub Imperatoribus, quorum lac etiam una nota. leges exstant ὡς ἀμὸν ἀμὸν ἀμὸν ἢ μὲρ & Leges de ca- ἄντων γυναικῶν (quod Leo tamen constitutione 30. permisi) Augusta ipsa non pariebant, nisi in purpura, sine, quod indicare videtur Themistius orat. 6. Ad Valentinianum, de purpura ἡ παρ- γυναικῶν intelligitur, sine de cubiculo πορφυρεῶν, de quo Anna Comnena lib. 6. ἀφ' ἑσθίου μένων τῶν λευκῶν τῶν βασιλέων οἰκίῃσιν πορφυρεῶν ὀνομαζέσθαι.

VII. Animaduerte in eo hominis artificium, qui Catonis grauem, & seriam contra luxum orationem perpetuo faceris infringere conatur. Indignum est equos (inquit) in usu purpura matronas precedere, qui non modo purpura instrati, sed gemmis quoque crescente luxu ornati sunt.

Equi gem- Equi radiantibus gemmis onusti antecede- bant. Sidon. Apollin. ep. 20. lib. 4. Dehinc Callide ad usum auri delabitur. Esto usum purpura tenacitas maritorum negabitur quia absumitur. At in auro nihil intertrimenti, sed solum manupretium, seu merces pro opera manus.

VIII. Resellit, quod postremum dixerat, nullam debere esse querimoniam, quod omnes in eo essent a- quales. Ivo (inquit) inde omnium iusta indignatio est, quod videant ea sibi Roma in luce terrarum erepta ornamenta, quibus latina liberè fruuntur, & hanc ignominiam grauius ferunt, quod affectibus magis hic sexus sit obnoxius.

Γονακία φύτις παδῶν τῶν ἀδελφῶν ἀλίσκο- μένῃ, inquit Isidorus Pelusiota ep. 2. 6. ex eo.

Pugnat cum motu pre mundi mulierum, quod hoc uno, & proprio sui sexus solatio, diuisus sint or- bata.

IX. Et quia Cato his ornamentis mulieribus concessis virorum libertatem infringi contendebat, hoc resellit, & declarat maritorum imperium liberum, etiam si lex petitionem concedat, aequè semper futurum.

X. In peroratione demulcet viros disertus orator faminarum, monetq. ut malint uxores in manu & tutela habere, quam in seruitio.

Neque enim sunt famulae, sed italiam socia.

Idcirco praclarè animaduertit Proba Falconia, ubi agit de animantibus, & conformatione homi- nis. Quaritur huic alius nec quisquam ex agmine tanto.

Audet adire virum, sociusq. in regna voca- ri.

Omnipotens genitor coeles, & viscera nu- dat,

Harum vnani iuueni laterum compagibus arctis

Eripuit, iubitq. oritur mirabile d. num, Argumentum ingens.

Mulier ar- gumentum ingens.

GENVS DELIBERATIVVM.

Dissuasiones.

Ex Quinto Curtio.

SCYTHÆ LEGATI

Oratio.

Dissuadet Alexandro Imperij propagandi cupi- ditatem. Hec oratio, parua mole, magna sensibus, plena sententiarum gemmis, inter excimias censerit potest.

SI Dij habitum corporis tui auiditati animi parem esse voluissent, orbis te non caperet, altera manu Orientem, altera Occidentem con- tingeres Et hoc assequutus scire velle, ubi tanti nu- minis fulgor conderetur. Sic quoque concupiscis, quæ non capis Ab Europa petis Asiam, ex Asia transis in Europam.

Deinde, si humanum genus omne superaveris, cum syluis, & niuibus, & fluminibus, feris- que bestijs gesturus es bellum. Quid tui igno- ritas magnas arbores diu crescere, vna hora ex- tirpari? Stultus est, qui fructus earum spectat, altitudinem non metitur: vide, ne dum ad ca- cument peruenire contendis, cum ipsis, quos comprehenderis, decidas.

Leo quoque aliquando minimarum auium pabulum fit: & ferrum rubigo consumit. Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab inualido.

Quid nobis tecum est? nunquam terram tuâ attigimus. Qui sis, vnde venias, licetne ig- norare in vastis syluis viuentibus? Nec seruire vlli possumus, nec imperare desideramus. Do-

Scytharum
in signis.

Alexander
omnium
gentium
lairo.

Diuitia
a surire
cogunt.

na à nobis data sunt (ne Scytharum gentem ignores) iugum boum, aratrum, & sagitta, & patera. His vtimur, & cum amicis, & aduersus inimicos: fruges amicis damus boum labore quaesitas, patera cum his vinum Dijs delibamus: inimicos sagitta eminus, hasta cominus petimus. Sic Scythiarum Regem, & postea Persarum, Medorumque superauimus, patuitque nobis iter vsque in Ægyptum. At tu qui te gloriaris ad latrones persequendos venire, omnium gentium, quas adisti, lairo es. Lydiam cepisti, Syriam occupasti, Persidem tenes: Bactrianos habes in potestate, Indos petisti. Iam etiam ad pecora nostra auaras, & instabiles manus porrigis.

Quid tibi diuitijs optum est, quæ te a surire cogunt? Primum omnium satietate parasti famem, vt quo plura haberes, acrius, quæ non habes, cuperes. Non succurrit tibi, quandiu circum Bactra herreas? dum illos subigis, Sogdiani rebellare ceperunt. Bellam tibi ex victoria nascitur. Nam vt maior, fortiorque sis, quàm quisquam, tamen alienigenam dominum nemo pati vult. Transi modo Tanaim, scies, quàm late pateat, nunquam tamen consequeris Scythas. Paupertas nostra velocior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehis. Rursus, quum procul abesse nos credes, videbis in tuis castris. Eadè velocitate & sequimur, & fugimus. Scytharum solitudines Græcis etiam prouerbij audio ecludi. Nos deserta, & humano cultu vacua magis, quàm vrbes, & opulentos agros sequimur. Proinde fortunam tuam pressis manibus tene. Lubrica est, non inuita teneri potest. Salubre consilium sequens, quod præsens tempus ostendit melius, Impone felicitati tuæ frenos: facilius illam reges. Nostri sine pedibus dicunt esse fortunam, quæ manus & pinnas tantum habet, quum manus porrigi, pinnas quoque comprehendere non sinit.

Denique, si Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non sua eripere: Sin autem homo es, id quod es, semper esse te cogita.

Stultum est eorum meminisse, propter quæ tui obliuisceris. Quibus bellum non intruleris, bonis amicis poteris vti. Nam, & firmissima est inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter se periculum virium. Quos viceris, amicos tibi esse caue credas. Inter dominum, & seruum nulla amicitia est: etiam in pace belli tamen iura seruantur. Iurando gratiam Scythas sancire ne credideris. Colendo fidem iurant. Græcorum ista cautio est. Qui facta consignat,

& Deos inuocant: nos religionem in ipsa fide nouimus. Quæ non reuerentur homines, fallunt Deos. Nec tibi amico opus est, de cuius beneuolentia dubites. Cæterum nos, & Afiæ, & Europæ custodes habes. Bactra nisi diuidat Tanais, contingimus: vltra Tanaim vsque ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam coniunctam esse fama est. Vtrique imperio tuo finitimos hostes, an amicos velis esse, considera.

OECONOMIA orationis.

I. Exordium est ab ambitionis natura, cuius situm nunquam expletur, sed Dei ipsius, qui sedet & Boba deola, præti (vt loquitur Synesius) domicilium formatur.

II. Dissuadent Scythæ, primum à rerum magnarum periculo, quippe culmen excelsa fortuna lubricum. Similiter Herodotus in oratione Artabani dicit: ὁ δὲ τὸ πρῶτον τὸ μέγιστον καὶ τὸ δεινόν ἐστι τὰ τοιαῦτα τῷ κραυνῶ, ἑπιστάτηι βέλεια. & Labe- rius: Summum ad gradum cum claritate veneri, confisces, agrè, & citius, quàm ascendas decides.

III. Periculum huius conditionis probant, quod Inimicus ubi magnæ parua quaque etiam nocere possint. Inimicum quamuis humilem docti est metuere. Est autem capillus vnus habet umbram suam. Pub. Syrus.

IV. Delabuntur ad hypothesein, & argumentantur à natura sua gentis, quam bello lacescere, iniquum est, & temerarium. & minima vs, qui aggressi fuerint, impune. Quod autem hic afferitur de donu Symbolicis, ductum à consuetudine Scytharum, cuius simile exemplum videns in muneribus ab Idanhu- ra eiusdem gentis Rege, missis ad Darium, Clemens Alex. lib. 5 de quo dixi in Symbolis.

V. Egregia libertate capitur Alexandri luxus, & inopiam rerum affluentia, inopia Nam vt rellè ait Publius Syrus in mimis:

Instructa inopia est, in diuitijs cupiditas. Hoc ipsius Alexandri victoriarum decursu comprobatur.

VI. Ad hæc liberius minantur, nisi bene monentur. Paupertas tibi pareat, & contra eius arma, & diuitias obtendunt suam paupertatem, quam Dionysius Prusænsi scripsit. ῥελλὲ ἀσυλοῦ χρεῖμα nominat.

VII. Proinde perorando hortantur, vt fortunam suam pressis manibus teneat. Quippe fortunam citius reperias, quàm retineas, inquit videm

idem Syrus auctor. Addunt ad huius sententia confirmationem, ingeniosam Fortuna in sua gente picturam, cum manibus, & pinnis, sine pedibus, quo significabant mobilem, & nullo loco consistentem. Contraria est fortuna Latinorum viscosa, quam puto sic nominatam, non quod homines eminus caperet, sed quod constans sit, & permanens, quasi visco irretita. Tais & iuxta Nixem apud Pompeium Poetam, & Mars Laconicus in vinculis apud Pausaniam.

Victoria impluvius.

VIII. Potentissima ultimo loco adhibent argumens a apud ipsum Alexandrum, qui Dei nomen affectabat: monent quippe, ut sit beneficus in mortales, hac enim expeditissima ad Dei similitudinem via. Αγαθοποιεῖν φός εἰς θεόν (inquit Synesius) sic tunc in altera pectora. Contra, si vi homines subiugaverit, quot servos, tot hostes habiturus est.

Benefacere Deum iura.

IX. Postremo dicta, & oblatas conditiones sanciant, non iureiurando, sed fide, quæ est antiquissimum numen.

Fides.

Ante Iovem generata, decus diumque, hominumque Iustitiæ confors, tacitumque in pectore numen. Silius Italicus.

NABARZANIS ORATIO ad Darium.

De prelio differendo, & abdicatione Imperij: Vafra, & callida.

Ex Q. Curio.

S cio me, inquit, sententiam esse dicturum prima specie, haudquaquam auribus tuis gratam.

Sed medici quoque graviores morbos asperis remedijs curant, & gubernator, ubi naufragium timet, iactura, quicquid feruari potest, redimit.

Ego tamen, non ut damnum quidem facias, suadeo, sed ut te, ac regnum tuum salubri ratione conserves. Dijs adversis bellum inimus, & pertinax fortuna Persas virgere non desinit. Novis inijs, & hominibus opus est. Auspiciū, & Imperium alij trade interim, qui tandiu Rex appellatur, donec Asia decedat hostis. Victor deinde regnū tibi reddat, hoc autem brevi futurū ratio promittit. Bactra intacta sunt: Indi, & Saggæ in tua potestate, tot populi, tot exercitus, tot

equitum, peditumque millia ad renovandum bellum vires paratas habent, ut maior belli moles superfit, quam exhausta sit. Quid ruinas belluarum ritu, in perniciem non necessariam?

Fortiorum virorum est magis vitam contemnere, quam odisse vitam. Sæpè tadio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi, ac virtus nihil inexpertum omittit.

Vita odiā non est viri fortis.

Itaque ultimum omnium mors est, ad quam non pigre ire fatis est. Proinde si Bactra, quod tutissimum receptaculum est, petimus, Præfectum regionis eius Belsum Regem temporis gratia, statuamus. Compositis rebus, iusto Regitibi fiduciatium restituet Imperium.

Mortis cōtemptus.

O E C O N O M I A orationis.

I. Insinuatione vititur Vulpes in re ambigua, proponens se austerior quidem, sed salubriora dicturum, ducto à medicis exemplo. Hanc similitudinem fuscè prosequitur August. epist. 48. ad Vincentium, & ep. 1. ad Bonifacium, & Serm. 59. de verbis Domini. Casarius Arelatensis homil. 8. Philo Iudæus de sacrificijs.

II. Primo opponit religionem, & infelicitatem ad deterrendum Darium, quo prætextu ambitiosi, & improbi, ut videre est in varijs historijs, sæpè abuti solent: Quippe nihil efficacius multitudinem regit, & ut ait Iustinus, lib. 8. Iure ille à Dijs proximus habetur, per quem Deorum maiestas vindicatur. Verum huiusmodi homines prætexti caelo, captant terras.

Dijs proximus quæ.

III. Addit sua fraudi delinimenta, & spes præclaras in posterum colligit ex adiunctis, si Darius tantisper huc infelicium rerum velut effuso torrenti se subtrahat.

IV. Quod vafra artis est, etiam sententiosus est insidiator, quò sincerius loqui videatur, & facilius in errorem inducat. Sed xquodv̄ xalwv̄ taw̄ suspecta prudentibus oratio.

Calliditas blanda.

V. Ad summum rem de compacto gerunt perfidiosi, ut in Velabro Olearij.

Sic multi animus, quorum atroci iunctus malitia est,

Composita dicta ex pectore evolvunt suo,

Quæ cum componas dicta factis discrepant.

Accius in Emmonidibus.

Pppp

ORA.

ORATIO MARCI FVRII
Camilli ad Pop. Rom. de non transf-
migrando Veios.

Hæc oratio vna est ex T. Livijs grauisimis concionibus. Inuentio argumentorum tota penè ab authoritate Religionis, & vrbis, Populi Romani gloria, & situs commodis. Dispositio à sacris transit ad humana. Elocutio grandis est, & paludata.

Ex Livio l. 5. ab vrbe C.

Patria religio.

Sim.

A Deo mihi acerba sunt (Quirites) contentiones cum Tribunis plebis, vt nec tristissimi exilij solatium aliud habuerim, quoad Ardeæ vixi, quam quod procul ab his certaminibus eram: & ab eadem hæc, non nisi me Senatusconsulto, Plebisque iussu reuocaretis, rediturus vnquam fuerim: nec nunc me, vt redirem, mea voluntas mutata, sed vestra fortuna perpulit. Quippe, vt in sua sede maneret patria, id agebatur, non vt ego vti que in patria essem. Et nunc tacerem, & quiescerem libenter, nisi hæc quoque pro patria dimicatio esset: cui deesse, quoad vita suppeditat, alijs turpe, Camillo etiam nefas est. Quid enim repetimus? quid obsessam ex hostium manibus eripimus, si recuperatam ipsi deserimus? Et cum victoribus Gallis, capta tota vrbe, Capitolium tamen, atque arcem, Dijsque, & homines Romani tenuerint, habitauerint: victoribus Romanis, recuperata vrbe, arx quoque, & Capitolium deseretur? Et plus vastitatis huic vrbi secunda nostra fortuna faciet, quam aduersa fecerit? Equidem sinobis cum vrbe simul posita, traditaque per manus simul religiones nullæ essent, tamen tam evidens numen hac tempestate rebus adfuit Romanis, vt omnem negligentiam diuini cultus exemptam hominibus putem. Intuemini enim horum deinceps annorum, vel secundas res, vel aduersas, inuenictis omnia prospera euenisse sequentibus Deos; aduersa, spernentibus, iam omnium primum Veiens bellum, per quot annos, quanto labore egestum? non ante cepit finem, quam monitu Deorum: aqua ex lacu Albano emissa est. Quid hæc tandem vrbs nostræ clades noua? non ante exorta est,

quam spreta vox cælo emissa de aduentu Gallorum, quam gentium ius à Legatis nostris violatum: quam à nobis, quam vindicari deberet, eadem negligentia Deorum prætermisum? Igitur victi, captique, ac redempti, tantum pœnarum Dijs, hominibusque dedimus, vt terrarum orbi documento essemus. Aduersa deinde res admonuerunt religionum confugimus in Capitolium ad Deos, ad federa Iouis Optimi Maximi: sacra in ruina rerum nostrarum alia terræ celauimus, alia aucta in finitimas vrbes amouimus ab hostium oculis: Deorum cultum, deserti ab Dijs, hominibusque, tamen non intermisimus. Reddidere igitur patriam, & victoriam, & antiqui belli decus amissus: & in hostes, qui cæci auaritia, in pondere auri, fœdus, ac fidem seferunt, verterunt terrorem, fugamque, & eadem. Hæc culti, neglectique numinis tanta monumenta in rebus humanis cerentes, et Roma quid sentitis (Quirites) quantum vix dum ex Deorum naufragijs prius culpæ, cladisque emergentes, paremus nefas? Vrbem auspiciatò, inauguratoque habemus conditam: nullus locus in ea non religionum, Deorumque est plenus: sacrificiis solemnibus non dies magis stati, quam loca sunt, in quibus fiant. Hos omnes Deos publicos, priuatosque, Quirites, deseruri estis? quam par vestrum factum est, quod in obsidione nuper in egregio adolescente Fabio, non minore hostium admiratione, quam vestra conspectum est, cum inter Gallica tela digressus ex arce, solemnè Fabij gentis in colle Quirinali obiit: An gentilitia sacra, ne in bello quidem intermitti, publica sacra, & Romanos Deos, etiam in pace deserui placet? & Pontifices, flaminesque negligentiores publicarum religionum esse, quam priuatus in solemnè gentis fuerit: Forsthan aliquis dicat, aut Veijs ea non facturos, aut huc inde miseros sacerdotes nostros, qui faciant, quorum neutrum fieri saluis ceremonijs potest. Et ne omnia generatim sacra, omnesque perceseam Deos, in Iouis epulo non alibi, quam in Capitolio, puluinar suscipi potest? Quid de æternis Vestæ ignibus, signoque, quod imperij pignus custodia eius templi tenetur loquar? quid de ancilibus vestris? Mars Gradivus, tuque Quirine pater, hæc omnia in profano deserui placet sacra, æqualia vrbi, quædam origine vrbs vetustiora? & videte, quid inter nos, & maiores nostros interfit: Illi sacra quædam in monte Albano, Lanuuiumque nobis.

nobis facienda tradiderunt. An ex hostium urbibus Romam ad nos transferri sacra religiofum fuit : hinc sine piaculo in hostium urbem Veios transferemus ? Recordamini, agite, dum quoties sacra instaurentur, quia aliquid ex patrio ritu negligentia, casuve praetermissum est. Modo, quae res post prodigium Albani lacus, nisi instauratione sacrorum, auspiciofumque renouatio, affectae Veienti bello reipublicae remedio fuit ? At etiam tanquam veterum religionum memores, & peregrinos Deos transtulimus Romam, & institimus novos. Iuno regina transtrecta à Veijs nuper in Aventino, quam insigni ob excellens matronarum studium, celebrique dedicata est die ? Aio locuto templum propter caelestem vocem exauditam in noua via iustissimum fieri: Capitolinos ludos solemnibus aliis addidimus, collegiumque ad id nouum auctore senatu condidimus. Quid horum opus fuit suscipi, si urbem Romanam vna cum Gallis relicta sumus ? si non voluntate mansimus in Capitolio per tot menses obsidionis ? si ab hostibus metu retenti sumus ? De sacris loquimur, & de templis, quid tandem de sacerdotibus ? nonne in mentem venit, quantum piaculum committatur ? Vestalibus nempe vna illa sedes est, ex qua eas nihil vnaquam, praeterquam urbs capta, mouit. Flaminii Diali noctem vnam manere extra urbem aetas est: Hoc Veientes pro Romanis facturi estis sacerdotes ? & vestales tuae te deserent Vesta ? & flamen peregrinè habitando in singulas noctes tantum sibi, teique publicae piaculi contrahet ? Quid alia, quae auspiciato agimus omnia fere intra pomerium, cui obliuioni, aut cui negligentiae damus ? Comitatu curiata, quibus Consules, tribunosque militares creatis : vbi auspiciato, nisi vbi assolent, fieri possunt ? Veios hae transferemus ? an comitiorum causa populus tanto incommodo in desertam hanc ab Dijs, hominibusque urbem conueniet ? Sed res ipsa cogit vastam incendijs, ruiniisque relinquere urbem, & ad integra omnia Veios migrare, nec hic aedificando inopem plebem vexare : hanc autem iactari magis causam, quam veram esse, vt ego non dicam, apparere vobis (Quiriti-tes) puto, qui meministis ante Gallorum aduentum saluis teclis publicis, priuatisque stante incolumi urbe, hanc eandem rem actam esse, vt Veios transmigraremus. Et videte quantum inter meam sententiam, vestramque, interfit.

Tribuni vos, etiamsi tunc faciendum non fuerit, nunc utique faciendum putatis : ego contra (nec id mirati sitis, priusquam quale sit audiueritis) etiamsi tunc migrandum fuisset incolumi tota urbe, nunc has ruinas relinquendas non censerem. Quippe tum causa nobis in urbem captam migrandi victoria esset gloriosa nobis, ac posteris nostris, nunc hae migratio nobis misera, & turpis, Gallis gloriosa est. Non enim reliquisse victores, sed amisisse victi patriam videbimini. Hoc ad Alliam fuga, hoc capta urbs, hoc circumfessum Capitolium necessitatis imposuisse, vt desereremus Penates nostros, exiliumque, ac fugam nobis ex eo loco conscisceremus, quem tueri non possemus ? Et Galli euertere poruerunt Romam, quam Romani restituere non videbuntur potuisse. Quid restat, nisi vt si iam nouis copijs veniant, (constat enim vix credibilem multitudinem esse) & habitare in capta abs se, deserta à nobis. Hae urbe velint, sinatis ? Quid si non Galli hoc, sed veteres hostes nostri Aequi, Volscique faciant, vt commigrent Romam ? Velisne illos Romanos, vos Veientes esse ? *Non malitis hanc solitudinem vestram, quam urbem hostium esse ?* Non equidem video, quid magis nefas sit. Hae scelera, quia piget aedificare, hae decora pati, parati estis ? Si tota urbe nullum melius, ampliusue rectum fieri possit, quam casa illa conditoris est nostri, non casis ritu pastorum, agrestiumque habitare est satius in-
Patria ter sacra, penatesque vestros, quam exulatum amor.
 publice ne ? Maiores nostri conuenae, pastoresque, quum in his locis nihil praeter sylvas, paludesque esset, nouam urbem, tam breui aedificauerunt, nos Capitolio, atque incolumi, stantibus templis Deorum, aedificare incensam piget ? Et quod singuli facturi fuimus, si aedes nostrae deflagrassent, hoc in publico incendio vniuersi recusamus facere ? Quid tandem si fraude, si casu Veijs incendium ortum sit, ventoque, vt fieri potest, diffusa flamma, magnam partem urbis absumat ? Fidenas inde, aut Gabios, aliamue, quam urbem quaesituri sumus, quo transmigremus ? Adeo nihil tenet solum patriae, nec hae terra quam *maivrem appellamus: sed in superficie, insigni- que caritas nobis patria pendet ?* Equidem fateor vobis (& si minus iniuriae vestrae, quam meae calamitatis meminisse iuuat) quum obessem, quotiescunque patria in mentem veniret, hae omnia occurrebant: colles, cam-
Religionis via.
 Pppp x piqne

Albanus lacus.

Iuno Regina.

Flamen Dialis.

pique, & Tyberis, & affueta oculis regio & hoc cœlum, sub quo natus, educatusque essem. Quæ vos (Quirites) nunc moueant potius charitate sua, ut maneat in sede vestra, quam postea, quum reliqueritis ea macerent desiderio. Non sine causa Dij, hominesque hunc vrbis condenda locum elegerunt, saluberrimos colles, flumen opportunum, quod ex mediterraneis locis fruges deuehantur, quod maritimi commeatus accipiantur: mare vicinum ad commoditates, nec expositum nimia propinquitate ad pericula classium exterrarum, regionum Italiae medium. Ad incrementum vrbis datum vnicuique locum, argumento est ipsa magnitudo tam nouæ vrbis.

Roma s. 111.

Trecentesimus sexagesimus quintus annus vrbis, Quirites, agitur. Inter veterrimos populos tamdiu bella geritis, cum interea (ne singulas loquar vrbes) non coniuncti cum Æquis Volsci, tot, tam valida oppida, non vniuersa Etruria tantum terra, marique pollens, atque inter duo maria latitudinem obtinens Italiae, bello vobis est par. Quod quum ita sit, quæ (malum) ratio est expertus alia experti? Quum iam ut virtus vestra transire alio possit, fortuna certè loci huius transferri hinc non possit? Hic Capitolium est, vbi quondam capite humano inuento, responsum est, eo loco caput rerum, summaque imperij fore. Hic, cum augurato liberaretur Capitolium, Iuventas, Terminusque maximo gaudio Patrum nostorum moueri se non passit: hic Vestæ ignes, hic ancilia cœlo demissa, hic omnes propitij manentibus vobis, Dij.

Iuventas Terminus.

O E C O N O M I A

ORATIONIS.

- I. A persona aduersariorum exorditur, in odium adducit, suam vero in patriam charitatem commendans beneuolentiam conciliat.
- II. Primum argum. à repugnantibus. Absurdum vrbem tanto sudore, & sanguine seruatiã relinquare, ut plus vastitatis secunda fortuna, quam aduersa fecisse videatur.
- III. A religione Deorum, quod est potentissimum argumentum. Nam, ut ait Aristoteles, septimo Politicorum, capite octauo, πρῶτον ἡ πρὸς θεῶν ἐπιμύθεια, & Nicoph. Gregor. libro tertio, qui religionem cum viciã civili apte coniungit, vtriusque

λ. ἐν ᾧ δὲ, εἰ εἰς τὰ βέλτερα, & πρὸς τὰ κρείττερα. Potentissimus est dux ad optima quæque, & populi salutem. Contra.

Dij multa neglecta dederunt Hesperia mala lucu uostr.

IV. Colligit presentiam Deorum ab enumeratione effectuum, ostendens quomodo saepe rebus turbidis, & formidolosis adfuerint, & spretu, paena incusserint. Commemorat autem Albanum lacum, Anum, & Fabij legatos. Albani lacus insignite prodigium notat Plutarch. in Camillo, qui astate sicca cum ceteri amnes exarescerent, tam violentus intumuit, ut in summos colles restagnaret.

Vox Aij loquutij fuit, qua pramonuit Romanos de aduentu Gallorum Linius libro quinto. Cicero primo de Diuinatione. Plutarchus in Camillo.

Quod ad legatos attinet, hoc Linius explicat libro quinto. Legati Fabij tres ad Gallos missi contra ius gentium, armis sumptis tumultum fecerunt.

V. Præmonitis terrore Deorum animis transit ad vrbis auspicia, & sacra, in qua nullus locus, qui non religionum, Deorumque sit plenus, sacrificijs etiam certis sedibus addictis, qua piaculum est (inquit) deserere. De ijs legendum Plutarch. in Romulo, & Numa, & Dionysius Halicarnassensis libro primo, &c.

VI. Argumentatur ab exemplo C. Fabij, cuius C. Fabij adhuc recens memoria. De quo hac habet Valerius Maximus libro primo. C. Fabius Dorsus Gabinio ritu cinctus manibus, humerisque sacra gerens per medias hostium stationes, in Quirinalem collem peruenit: vbi omnibus solemniter more peractis, in Capitolium post diuinam venerationem victricium armorum perinde, ac victor rediit.

VII. Occurrit obiectioni eorum, qui Romanos, aut sacra Veijs facturos dicerent, aut Romam sacerdotes missuros, qui procurarent; quod & incommedum esse, & saluis ceremonijs fieri non posse ostendit. Porro puluinaria sunt lecti in Deorum festis, & sacrificijs strati. Vnde Iuuenal. Satyr. 6. Puluinar Imperatoris dixit pro lecto, propter sacram maiestatem.

Signum vero Iouis Capitolini, lapis Capitolinus dicitur à D. Augustino libro secundo de ciuitate Dei, capite vigesimo nono, vnde Iouè lapidem iurare, ob lapidum simulacrum. Post hac sacra commemorata Deos per apostrophæam commode alloquitur, & populo ab exemplis maiorum

Puluinar.

ierum vehementes patria superstitionis iniecit faces.

VIII. Non tanti patrij Di curandi sunt, sed & peregrini, qui cum hospitio excepti fuerint, sine piaculo deseri non possunt. Hac superstitionis deliramenta. Certè Romæ diligentissima superstitione habebatur collectum quicquid usquam fuerat vanis erroribus institutum (inquit) Sanctus Leo, serm. de SS. Apostolis. Iuno autem, cuius hic meminit, fuit Regina nomine consecrata. Hac Regina cœli, dolum quippe, perstringitur à Prophetis in sacris. Vt Ierem. 7. facere placentas Reginae cœli. Alij tamen per Regnam cœli putant illic intelligi stellam Veneris, vel Luna, quæ clarissima face conspicua, cœli militia instar Regina præesse videtur.

Regina cœli.

Vnde lapidem pellucidum, & eximium instar Luciferi in fronte Moloch idoli sculptum, ab Ethnicis commemorat Occumenus in Actor. 7. de quo Amos cap. 5. Sidus Dei vestri. Vbi Septuaginta sidus Dei vestri ἐπιφάν. quod nomen ἀνάφωτον in derisionem idoli, nonnulli Graeci interpretes vertierunt.

ἐπιφάν quid.

IX. Ad Deo transit ad sacerdotes, quos nefas, ait, auctere ex isto sacrorum domicilio, quod semper incolere, & cum flammis Diabolo noctem unam manere extra urbem nefas sit, quid futurum est, si per singulas noctes peregre habitaverit?

X. A Comitibus urbis, quæ sufficatio alius in locis fieri non possunt.

XI. Occurrit obiectioni, & fontem huius consilij aperit, quod est prudentis eloquentiæ. Vbi enim ars rationum, quibus potissimum aduersarij innituntur obfessa est facilius iter patet ad reliqua. Occasio autem huius migrationis, quæ prætebatur, erat adificandi difficultas, & populis inopia, idcirco infracti animi imbecillitatem nunc sanare contendit.

XII. Idcirco à religione transit ad gloriam P. R. cui in hac migratione pessima dedecoris nota inuretur. Ad Alliam autem flumen, cuius hic meminit, à Gallis Romani concessi, unde Alliensis dies. Festus Alliensis dies dicebatur apud Romanos obscœrissimi ominis, ab Allia fluuio, scilicet vbi Romanus futus à Gallis exercitus.

Alliensis dies.

XIII. Verget à nomine Romano & grauius ter inertiam perstringit. Aristides præclare de hac Romani nominis gloria. ἡγοῦ τὸ Ρωμαϊκὸν ἔργον ἐποησατε οὐ πόλεως ἀλλὰ γένους.

Romani Cives mundi.

ὄνομα κοινὸν ἔστιν. Orat. 14. in Romam, quasi diceret. idem est Romanum esse, ac orbis terrarum ciuem.

XIV. Pergit segnes animos inflammare, maxime à charitate patria, ex quo consurgit grauis, morata, & ad persuadendum efficacæ oratio, motibus etiam peropportunis incensa.

XV. Adit in argumentum utilitatis, qua gloria annecti debebat, Romæ situm, & commoda, De hac re legendus Aristid. oratione in Romanam. καλὸν ἂν λέγῃ ἀχρὸς πρῶτος, καλὸν πρῶτον ἢ τὴν ἐν μέσῳ γῆν καταβαίνει δὲ μέχρι κρηναῖ καὶ ἀπὸ τῆς.

Roma m. g. n. i. t. u. d. o.

XVI. Ad summum sequitur peroratio, cui etiam grauiores, sanctioresq; apud P. R. historias de industria seruauit, vbi quod capite humano in Capitolij fundamentis reposito ait, nota Toli Vulcentiam caput fuisse, quod Arnobius libr. 6. aduersus gentes isharum rerum indignator accuratissimus notat his verbis.

Capitolij.

Regnatoris in populi Capitolio, quis est hominum qui ignoret Toli esse sepulchrum Vulcentiam? Quis est, inquam, qui non sciat Toli ex fundaminum sedibus, caput hominis euolutum, non ante plurimum temporis, aut solum sine partibus ceteris, hoc enim quidam ferunt, aut cum membris omnibus humationis officia sortitum & cetera, quæ fuscè exequitur exagrans hanc vanitatem.

Toli caput.

ORATIO MARI AD QUIRITES de se, & de ea, quam parabat in Africam expeditione.

Ex Salustio.

Mirifice composita est ad C. Marij ingenium hac oratio. Est enim laconica, grandis, stricta, neruosa, sublimis, sine arte artificiosissima.

Sic ego, Quirites, plerosq; non iisdem artibus imperium à vobis petere, & postquam adepti sunt, gerere: primò industrios, p p p p sup

supplices, modicos esse, deinde per ignauiam, & superbiam atatem agere. Sed mihi contra videtur. Nam, quo vniuersa respub. pluris est, quam consularis, aut praetura, eo maiore cura illam administrati, quam haece peti debere. Neque me fallit, quantum cum vestro maximo beneficio negotij sustineam. Bellum parare simul, & arario parere: cogere ad militiam eos, quos nobis offendere, domi forsque omnia curare, & ea agere inter inuidos, occurrentes, faciosos, opinionone, Quiritis, asperius est. Ad hoc alijs, si deliquere, vetus nobilitas maiorum: fortia facta cognatorum, & affinium opes, multae clientelae, omnia haec praesidio adsunt: *mibi spes omnes in memet sita, quas necesse est virtute, & innocentia tutari: nam alia infirma sunt.* Et illud intelligo, Quiritis, omnium ora in me conuersa esse, a quos, bonosque fauere (quippe beneficia mea in rempub. procedunt) nobilitatem locum inuadendi me querere. Quo mihi acius aditendum est, ut neque vos capiamini, & illi frustra sint. Ita ad hoc ztatis a pueritia fui, ut omnes labores, & pericula consueta habeam. Quae ante vestra beneficia gratuito faciebam, ea uti mercede accepta deleeram, non est consilium, Quiritis. Illis difficile est in potestatibus temperare, qui per ambitionem sese probos simulauerunt: mihi, qui omnem atatem in optimis artibus *egi, lenefacere iam ex consue. udine in naturam versitur.* Bellum me gerere cum Iugurtha iussistis: quam rem nobilitas aegerime tulit. Quae so reputate cum animis vestris, num id mutari melius sit, eequem ex illo globo nobilitatis ad hoc, aut aliud tale negotium mittatis hominem veteris prosapiae, ac multarum imaginum, & nullius stipendij: scilicet, ut in tanta re ignauius omnium trepidet, festinet, iumat aliquem ex populo sui officij monitorem: Ita plerumque euenit, ut quem vos imperare iussistis, is sibi imperatorem alium querat. At ego scio, Quiritis, qui postquam consules facti sunt, acta maiorum, & Graecorum nihil tanta praeccepta legere ca perint, praepositi homines. Nam legere, quae fieri tempore postestis te, atque viu prius est.

Virtus.

Benefacti
bonorum
natura.Experien-
tia.

Comparate nunc, Quiritis, me hominem nouum cum illorum superbia. Quae illi audire, & legere solent, eorum patrem vidi, alia egomet gessi; quae illi literis, ea ego militando didici. Nuuc vos existimate facta, an

dicta pluris sint. Contemnant nouitatem meam, ego illorum ignauiam: mihi fortuna, illis probra obiectantur. *Quaquam ego naturam vniam, & communem omnium existimo: sed fortissimum quemque generis sum esse.* Ac si iam ex partibus Albani, aut Bestiae queri posset, mense, an illos ex se gigni maluerint: quid responsuros creditis? nisi se liberos quam optimos voluisse? Quod si iure me despiciunt, faciant id maioribus suis, quibus, uti mihi, ex virtute nobilitas coepit. Intudent honori meo: ergo inuideant labori, & innocentiae, periculis etiam meis: quoniam per haec illum coepi. Verum homines corrupti superbia ita atatem agunt, quasi vestros honores contemnant: ita hos petunt, quasi honeste vixerint. Na illi falsi sunt, qui diuersissimas res pariter expectant, ignauiam voluptatem, & praemia virtutis. Atque etiam quum apud vos, aut in senatu verba faciunt, pleraque oratione maiores suos extollunt, eorum fortia facta memorando clariores sese putant, quod contra est. Nam quanto vita illorum praeclearior, tanto horum discordia flagitiosior. Et profecto ita se res habet: Maiorum gloria posteris quasi lumen est, neque bona eorum, neque mala, in occulto patitur. Huiusce rei ego inopiam patior, Quiritis. Verum id, quod multo praeclearius est, meamet facta mihi dicere licet. Nunc videte, quam iniqui sint. Quod ex aliena virtute sibi arrogant, id mihi ex mea non concedunt: scilicet quia imagines non habeo, & quia mihi noua nobilitas est, quam certe peperisse me, quam acceptam corrupisse melius est. Equidem ego non ignoro, si iam mihi respondere velint, abunde illis facundiam, & compositam orationem fore. Sed in maximo vestro beneficio, quum omnibus locis me, vosque maledictis laecerent, non placuit reticere: *ne quis modestiam in conscientiam duceret.* Nam me quidem ex animi mei sententia, laedere nulla oratio potest: quippe vera, necesse est bene praedicet; falsam vita, modestaque mei superant, sed quoniam vestra consilia accusantur, qui mihi summum honorem, & maximum negotium imposuistis: etiam atque etiam reputate, num eorum penitendum sit. Non possum, fidei causa, imagines, neque triumphos, aut consularis maiorum meorum ostentare: At, si res pollet, hastas, vexillum, phaleras, alia militaria dona, praeterea cicatrices aduerso corpore. *Hi*

Imagines
nobilitatisFortis
et
inopiam

Phalera. Eloquentia in milite non requiritur.
 Hæ sunt meæ imagines, hæc meæ nobilitas, non hereditate relicta (vt illa illis) sed quam ego plurimis meis laboribus, & periculis quaesivi. Non sunt composita verba mea: parvi id facio: ipsa se virtus satis ostendit: illis artificio opus est, vt turpia facta oratione tegant. Neque literas Græcæ didici, parum placebat eas discere, quippe quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerant. At illa multo optima Republicæ doctus sum hostem ferire, præsidia agitare, nihil metuere nisi turpem famam, hyemem, & astatem iuxta pati, humi requiescere, eodem tempore inopiam, & laborem tolerare. His ego præceptis milites hortabor: neque illos arte colam, me opulenter: neque gloriam meam labore illorum faciam. Hoc est vile, hoc civile imperium.

Namque quum tu per molliem agas, exercitum supplicio cogere, id est dominum, non Imperatorem esse. Hæc atque alia maiores vestri faciendæ, sequæ, & Republicam celebrare. Quis nobilitas streta, ipsa dissimilis moribus, nos illorum æmulos contemnit, & omnes honores, non ex merito, sed quasi debitos à vobis repetit. Cæterum homines superbissimi procul errant.

Virtus. Maiores eorum omnia, quæ licebat illis, relinquere, diuitias, imagines, memoriam sui præciaram: virtutem non relinquere, neque poterant; ea sola neque datur dono, neque accipiunt. Sordidum me, & incultis moribus aiunt: quia parum scite conuiuium exorno, neque histrionem vllum, neque plaris pretij coquum, quam villicum habeo, quæ mihi libet confiteri, Quirites. Nam, & ex parente meo, & ex alijs sanctis viris ita accepi.

Requis. Mundities mulieribus, viris laborem conuenire, omnibusque bonis oportere plus gloriæ, quam diuitiarum esse: arma non suppellectilem decori esse.

Labor virorum munditia. Quin ergo, quod iuvat, quod charum æstimant, id semper faciant, ament, potent. vbi adolescentiam habuere, ibi senectutem agant, in conuiujs dediti ventri, & turpissima parti corporis: sudorem, piluorem, & alia talia relinquant nobis, quibus illa epulis iucundiora sunt. Verum non est ita, nam vbi se omnibus flagitijs decoiare turpissimi viri, bonorum præmia creptum eunt. Ita iniustissimè luxuria, & ignauia, pessimæ artes, illis, qui colere eas, nihil officiant: Reip. innoxia cladi sunt. Nunc, quoniam illis, quantum mores mei,

non illorum flagitia posebant, respondi: pauca de repub. loquat.

Primum omnium de Numidia bonum habetore animum, Quirites. Nam, quæ ad hoc tempus Iugurtham tuta sunt, omnia remouistis, auaritiâ, imperitiâ, atque superbiam: deinde exercitus ibi est, locorum sciens, sed me hercule magis strenuus, quàm felix. Nam magna pars eius auaritia, aut temeritate ducum attrita est.

Et quamobrem vos, quibus militaris est ætas, adnitimini mecum, & capeffite rempublicam, neque quemquam ex calamitate aliorum, aut Imperatorum superbia metus ceperit. Egomet in agmine, atque in prælio consultor idem, & locius periculi vobiscum adro: me, vosque in omnibus rebus iuxta geram. Et profecto, Diis iuuantibus, omnia matura sunt, victoria, præda, laus, quæ si dubia aut procul essent, tamen omnes bonos reip. subuenire dicebat. *Etenim nemo ignauia immortalis factus est:* neque quisquam parens liberis, vt æterni forent, optauit, magis vti boni, honestique vitam exigerent. Plura dicerem, Quirites, si timidis virtutem verba adderent: Nam strenuis, abundè dictum puto.

OECONOMIA
 orationis.

I. Exordium à persona aduersariorum, quot obliquè in odium adducit, sibi à suo in Rempublicam beneuolentiam concilians, vt qui duarum provinciarum lubenter pro salute publica sustineat.

II. Expositio suæ vitæ, quam perpetua ætatis hest comparat cum nobilium fastu, molliæ, imperitiâ: vt sibi gratiam apud populum, & honorifica munera, illis vero eret infamiam. Hinc oratio etiam in hoc ingenio candore plena maiestatis, & veluti toris elata consurgit: Optima porro artes, quarum hic meminit, sunt labor militaris, disciplina industria, frugalitas, Olim veri boni propriè fortes in bello: vnde Græcorum æquis. Quin milites in sacramento militiæ, promittebant, virum bonum, quod docui alibi. *Fortas qui.*

III. Et quoniam vnum nobilitatis præsidium erat in fumosis imaginibus, & veterum umbris collatum, hanc arcem communi loco contra flagitiosam nobilitatem quasi machina, fortiter intentatò concutit.

Parè

Nobilitas virtus. Pari siquidem omnes conditione nascimur, sola virtute distingui mur.

Hominum 3. genera. Philo Iudaus libro de gigantibus, tria hominum genera distinguit, homines terra, homines caeli, homines Dei. Homines terra sunt omnes, qui ad carvas terrenas, corporisq; voluptates sunt proiecti, licet profapia, & opibus polleant.

Homines terra qui? Homines caeli sunt literati ἑπισήμονες & φιλομάθης. Homines Dei, sunt sacerdotes, & Propheta, qui vita puritate, & contemplationis magnitudine seiuuati à sensibus, in mundum intellectualem demigrarunt, iam Angelorum ciuitati inscripti. Estis verba sunt.

Homines Dei. Τὸ ὁδωτὸν πᾶν, περικύβαιτες, εἰς τὸν νοητὸν κόσμον μετατέθησαν, κακῶν ἀνησῶν ἐγχαρέντες ἀφάρτων καὶ ἀσωμάτων ἰδέειν πολιτεία. Et haec verba nobilitas.

IV. Deinde quod artificiosum est aduersariorum eloquentiam in eorum damnum vertit, sua infantia, quasi innocentia praclaro argumento gloriosus.

Non placuit, inquit, reticere, ne quis modesti in conscientiam duceret, hoc est, ne quis silentium meum mala conscientia notam existimaret: Tum respondet non insidiantis eloquentia fucos, sed prolatis donis militaribus, & cicatricibus: Hac enim eloquentia C. Marij, haec sunt imagines. Quid hac oratione efficacius, aut gratius? Quod autem hic habet de sua infantiā, hoc Plutarch. refert, in Mario quippe dicebat γέλοιον ἡρώματα μαρτυρεῖν, ὡς ἐδιδάσκαλον δούλοισιν ἐπέγοις. Ridiculum esse, literas à mancipiis doctoribus (Gracos sugillans) ediscere.

**Graca li-
esta.**

V. Excusat morum rursicritatem, quam cum luxu, & mollitia aduersariorum comparatam magni sibi decoris instar esse ostendit. Plena autem est acrimonia, & maiestatis oratio, grandibus etiam sententiis, quasi vestis gemmis illuminata. Quid autem grauius & illuminatius esse potest, quam cum deliciis aduersarijs concedit, sibi sudorem, & puluerem quasi propriam hereditatem. Haec sunt virtutis nota.

Virtus.

Seneca de vita beata, virtutem in templo inuenies, in foro, in curia stantem, puluerulentam, coloratam, callosam habentem manus. Contra voluptas, ἠρωπία, ἐπὶ χριστὸς χαλκίδος

Voluptas.

ἑνδοξομένη, ut describitur apud Maximum Tyrium oratione quarta.

VI. Transite ad statum belli, de quo & bo-

nam spem P. R. ingerit, & strenua ad milites hortatione concludit, illud subinde inculcans.

Neminem ignauia immortalem factum. Quid spectant ea, qua habet Cicero 2. de legibus.

Olla propter qua datur homini ascensus in caelum mentem, virtutem, pietatem, fidem, carumq; laudum delubra sumo, nec ulla vitiorum solennia, obeunt.

ORATIO P. VALERII Publicolæ Consulis ad Tribunos, omnemq; ple- bem.

ARGVMENTVM.

Exules seruiq; arcem Romanam nocte ad magnum numerum duce App. Herdonio occupauerunt. Quod vbi comperit fuit, reliquum noctis in armis Romani egerunt, ignari, qui homines, quantusque numerus hostium esset. Postero die, cum Herdonius consilium, voluntatemq; suam declarasset, tum quoque Trib. pleb. non bellum illud, sed imaginem modò contendebant ad auertendos à legis cura plebis animos. Populum itaq; ab armis discedere iubent. Quod cum Patribus nuntiatum esset, P. Valerius ex curia in templum ad Tribunos veniens, de periculo cum ijs primum, deinde cum plebe sic egisse fertur.

Ex T. Liuiō.

Quid hoc rei est Tribunū? Appij Herdonij ductu, & auspicio Remp. euerfuti estis: ita felix vobis corrum pendis fuit, qui seruitia vestra non commouit author. Quum hostes supra caput sint, discedi ab armis, legesq; ferri placet: inde ad multitudinem oratione conuersa. Si vos vrbis Quirites, si vestri nulla cura tangit; at vos veremini Deos vestros ab hostibus captos! Iupiter optimus maximus, Iuno regina, & Minerva, alij

Dij,

Dij, Deaque obfidetur: Castra seruorum publicos vestros Penates tenent: hæc vobis forma sanæ ciuitatis videtur? Tantum hostium non solum intra muros est, sed in arce supra forum, curiamque, comitia interim in foro sunt, Senator in curia est: velut cum otium superat: Senator sententiam dicit, alij Quirites suffragium ineunt. Non quicquid patrum, plebisque est, Consules, Tribunos, Deos, hominesque omnes armatos opem ferre, in Capitolium currere, liberare, ac pacare augustissimam illam domum Iouis optimi maximi decuit? Romule pater, tu mentem tuam, qua quondam arcem ab his iisdem Sabinis auro captam recepisti, da stirpi tuæ; iube hanc ingredi viam, quam tu dux, quam tuus ingressus exercitus est. Primus eni ego Consul quantum mortalis Deum possum, se ac tua vestigia sequar.

O E C O N O M I A
orationis.

- I. Proposicio periculi, & hortatio ad depellendum. *Argumenta à religione*
- II. Argumenta petuntur à sacris qua in istis adhortationibus primum locum obtinent. *Vide orationem Camilli de migratione, in qua hunc locum suis perextum inuenies.*
- III. Concluditur per Apostrophum ad Remulum, similiter Germanicus apud Tacitum libro primo, cum ad compescendam militum seditionem peroraret, Augusti mentem innocauit. *Tua diue Auguste caelo recepta mens, Tua Pater Druse imago, tui memoria, iisdem istis cum militibus, quos iam pudor, & gloria intrat, eluani hanc maculam.*

X E R X I S O R A T I O.

Oratio antiquum candorem minimè elaborati sermonis sapit.

Ex Herodoto.

Πέρσαι, τῶν ἑγὼ ὑμῶν χεῖρα, ὑμῶν σιωπῆλα, ἀνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς, καὶ μὴ κατασχέσθαι τὰ πρόθεν ἐργασμένα Πέρσησι, ἔόντα μεγάλα τε καὶ πολλὰ ἄγρια. Ἄλλ' εἰς τεθκάτος καὶ οἱ σύμπασιες προθυμίῃ ἔχωμεν. ζυῶν γὰρ τῶν πάντι ἀγαθῶν ἀπεύδεται, ἢ καὶ ἕνεκα προαγορεύει ἀντέχουσα ἔπολέμῃ σίτετα μένως. ὡς γὰρ ἐγὼ τῶν δαίνομα, ἐπ' ἀνδρας στρατευόμεθα ἀγαθοὺς, ἢ ἢν κρατήσωμεν, οὐ μὴ τις ἡμῖν ἀλλ' ἑστρατός ἀντιπῆ κατέ ἀνθρώπων, νῦν δὲ διαβαίνομεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι τοὶ Περσῶν γῆν λελόγησιν.

PERSA, ego vos, quorum opera mihi opus est, contraxi, vt viri præstantes existatis, ne ueres hæctenus gestas à Persis magnas, præclarasque dedecoretis, sed cum singuli, tum vniuersi exhibeamus nos alacres, commune enim hoc hominibus bonum est, strenuos esse. Eaque de re vos cenfui præmonendos, ad bellum constanter tolerandum. Nam (vt ego audio,) aduersus viros egregios tendimus: quos si superauerimus, nullus vnquam nobis alius exercitus obstabit. Nunc igitur Deos præsidis terræ Persidis precati tranfcamus.

Hortatio ad fortitudinem.

O R A T I O A R C H I D A M I.

Argumentum.

Comparato bello à Lacedæmonijs & socijs Peloponensibus aduersus Athenienses, & contractis in vnum copijs. Archidamus rex Lacedæmoniorum, qui illius belli summam obtineret, conuocauit sociorum proceres, eosque, cum conuenissent, hac ratione hortat.

Qqqq horta-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

horatus est, ut pro se quique suas partes in eo bello susciperent, & fortiter tuerentur, fiduciam, quam ex ingenti sua multitudine concipere poterant, conatur ijs extorquere, nullum esse hostem negligendum, nedum Atheniensem, qui & belli gloria, & viribus prastaret. In bello gerendo fortitudinem esse adhibendam & cautionem, remouendam ignauiam.

Ex Thucydide.

Item Horatio militari ex Thucydide.

ΑΝδρες Πελοποννήσιοι, & οἱ ἐξ ὀμίλων, & οἱ πατέρες ὑμῶν πολλὰς στρατείας, & ἐν αὐτῇ τῇ Πελοποννήσῳ, & ἐξ ἄλλων ἐπισημοτέρων καὶ ἡμῶν αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι οὐκ ἀπειροί πολέμων εἰσὶν· οὐκ ἔστι δὲ ἡ ὑμῶν μείζονα παρὰ σκυῖαν ἔχοντες ἑθελθόμενοι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πόλιν ὀχυρωτάτην νῦν ἐρχόμεθα, & αὐτοὶ πλείους καὶ ἀριστοὶ στρατεύοντες, δίκαιον αὖν ἡμῶς μήτε τῶν πατέρων χεῖρας φαίμεθα, μήτε ἡμῶν αὐτῶν δόξης ἠδὲ εὐδοκίας. ἢ γὰρ Ἑλλάς πάντα τῆδε τῇ ἐρημίᾳ κέρταται, & κρατίζει τῆν γνῶμην, εὐνοίαν μὲν ἔχουσα, διὰ τὸ ἀδύνατον εἶναι, πρὸς αὐτῆς μὲν ἀβήτων ἔσθαι, οὐ γὰρ ἐν τῷ καὶ δοκῶμεν πλεονεξίαν εἶναι, καὶ ἀσφάλεια πολλὴ εἶναι μὴ ἀνελθῆναι τοῖς ἐκείνων ἡμῶν διὰ μάχης, τῶν ἄλλων ἀμειλιέρον ἢ παρὰ σκυῖαν μὲν χεῖρας, ἀλλὰ καὶ πόλεως ἐκείνης ἡγεμόνα, καὶ κραυαυτάτω, τὸ ἕτερον αὐτῶν αἰεὶ προσδέχεται κίνδυνόν τινα ἢ ἐξ ἑσθ'· ἀλλὰ γὰρ τὰ μὲν τῶν πολέμων, καὶ ἑσθ' ὀλίγα τὰ πολλὰ, καὶ διὰ τὴν ὀργὴν αἰεὶ ἐπιχειρήσεις γίνονται, πολλάκις τε τὸ ἔλασθαι πλεονεξίαν, & δειδίον, ἀμεινον ἡμίνατο τοῖς πλείονας, διὰ τὸ χαλεπότερας ἀπαρσιτικῶς γενέσθαι. καὶ ἢ αἰεὶ οἱ τῆς πόλεως μίαν, τῆν γνῶμην διασταλέως στρατεύον, τῷ ἕτερον γὰρ, δειδίον, παρὰ σκυῖαν εἶναι, οὕτω γὰρ πρὸς τὸ εἶναι τοῖς ἐκείνων εὐψυχότατοι ἐν εἰρῇ, πρὸς τὸ ἐπιχειρῆσαι ἀσφαλέστατοι, ἡμῶς δὲ οὐδὲ ἐπὶ ἀδύνατον ἀμύνειν οὕτω πόλιν ἐρχόμεθα, ἀλλὰ τοῖς πᾶσι ἀρίστα παρὰ σκυῖαν μὲν, ὥστε καὶ πᾶν ἐλπίσειν διὰ μάχης εἶναι αὐτοὺς, εἰ μὴ καὶ νῦν ὀχυρωταί. ἐν τῷ ὑμῶν παρὰ σκυῖαν μὲν, ἀλλ' ὅταν ἐν τῇ γῆ ὄρασθαι ἡμῶς δειδόντας τε καὶ τὰ κείνων φθέροντας, πᾶσι γὰρ ἐν τῷ ὀμίλῳ, καὶ ἐν τῷ παραπέλας ὄραν πάσχοι τὰς ἑσθ' ἀφ' ἑσθ', ὄργη προσπίπτει. καὶ οἱ λογισμῶν ἑλπίσας χεῖρας ὄρασι, δειδίον πλεονεξίαν ἐσθ' ἔργον καὶ δειδίον, ἀδύ-

Viri Peloponenses, ac Socij, & nostri maiores multas expeditiones, cum in ipsa Peloponense, tum extra eam sumplerunt, & ij qui ex nobis ipsis sunt profectione aetate, haud inexperi sanè rei bellicae nunquam tamen maiorem habentes apparatus belli processimus. Verum nunc adversus validissimam pergimus civitatem, & ipsi plurimi & fortissimi militantes. Aliquam est igitur, nos, neque patribus deteriores videri, neque nostra ipsorum gloria inferiores. Omnis enim Graecia ad hunc motum animo erecta est, & intenta, vota quoque facit propter Atheniensium odium, ut nobis ex sententia eueniat. Itaque non est faciendum, ut, etiamsi cui videmur permulti in hostem ire, ac magna fiducia esse, illum non proditurum ad conferendum nobiscum praelium, idcirco aliquid de apparatu belli remittatur: sed unusquisque, & dux civitatis suae, & miles, semper expectet in aliquod sibi discrimen per sese esse veniendum. Anceps enim conditio est bellorum, & ex parvo sunt multa, & cum indignatione confligitur. Ac saepe minor manus, dum metuit, maiorem praeter contemptu parum instructam profligavit. Oportet autem in hostili terra militantes, animo quidem esse praestanti, ad rem verò gerendam cum metu se preparare. Ita namque, & ad invadendum hostem promptissimi fuerint, & ad propulsandum tutissimi. Neque verò adversus civitatem nos tendimus, ita invalidam ad se vleiscendam, sed omnibus quam maximè rebus instructam: ut omnino credendum sit, eos in certamen esse venturos; et si minus nunc sese movent, quum nondum sub aspectum venimus; at certe quum viderint nos in suis finibus agentes hostiliter, ac cuncta vastantes, tunc se moturos esse. Omnes enim, qui ante suos oculos subito insolitum quippiam patiuntur, iracundia subit: & quietatione minimum utuntur, ij plerumque ad agendum furore profiliunt. Quod Athenienses maximè omnium credibile est esse.

Ed. H. S.

Eiducia: mia nou.

Ho... mi... ce...

sa...

ναίτες ἢ καὶ πλεονεξίας ἄλλων εἶδος τὸτο δρᾶσαι, οἱ
ἀρχαί τε τῶν ἄλλων ἀξίῃσι, καὶ ἐπιόντες τῆμ
πῆλεις δὴν μάλλον ἢ τὴν ἑαυτῶν ἐξῆμ. ὡς
ὄν ἐπὶ τοιαύτῳ πόλιν στρατεύοντες, καὶ μεγί-
στῳ δόξαν εἰσοόμενοι τοῖς τε προγόνοις, καὶ ἡμῶν
αὐτοῖς, ἐπ' ἀμφοτέρα, ἐκ τ' ἀποβαμόντων,
ἐπεὶ ὅσοι ἀνὴς ἡγήται, κόσμον καὶ φυλακῆν
περὶ παντός ποιόμενοι, καὶ τὰ παραγεμόμε-
να ὄξῃος δεχόμενοι. κάλλισον γὰρ τὸ καὶ ἀσ-
φαλέστατον, πολλοὺς ὄντας ἐν κόσμῳ χρεώμε-
νους φάμεντα.

facturos, qui se dignum censent, & alijs impe-
rare, & vicinorum terrā vastare, potius quam
suam ab alijs vastari cernere. Igitur tanquam
adversus tantam civitatem expeditionem mo-
lientes, ac summam gloriam, tam progenitori-
bus nostris, quā nobis ipsis allaturi, ad utrum-
que, prout res feret, sequimini, quacunque vos
aliquis duxerit: memores omni in re ornatus,
atque custodiae, & celeriter iussa exequentes.
Nam pulcherrimum hoc, tutissimumque,
quum multi sint, cunctos tamen eodem orua-
tur praeditos cerni.

OECONOMIA GRATIONIS.

I. Exordium est à gloria maiorum, quod est in
istis adhortationibus frequentissimum.

vimia idcirco fiducia militibus perniciofa.

Animus vereri, qui scit, scit tunc aggredi.
Publius Syrim.

II. In propositione momentum rei expenditur,
quod gravissimum ostenditur, ad discutiendum ni-
mitiam militum fiduciam.

IV. Et eò maior cautio adhibenda, quò contrā
Athenienses res est, qui dominandi studio flagran-
tissime, aliena expugnant, tantum abest, ut sua diripi
passantur.

III. Quippe Mari accēps, & alata victoria,

XENOPHONTIS ORATIO.

Argumentum:

Hac nec brevis oratio, idcirco non praterenda, quia habet egregium specimen cohortationis,
ad animandos milites in ipsa iam conferenda pugna.

Ex Xenophonte.

Cohortatio
militaria
ex Xeno-
phonte.

ΑΝδρες, ἀναμνήσθητε ὅσα δὴ μάχαι
σὺν τοῖς θεοῖς ὁμοῖα ἴοντες νενικήκατε,
καὶ οἷα πάσχον οἱ πολεμῖες φεύγοντες.
καὶ τὸτο σένοησατε, ὅτι ἐπὶ ταῖς θύραις τ' Ἑλλά-
δος ἐσμεν. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἡγεμόνι τῷ Ἡρακλεῖ,
καὶ ἀλλήλοισ παραχαλεῖτε ὀνόμασι ἡδὺ τοι, ἀν-
δρείῳ καὶ καλὸν νῦν εἰπόντα, καὶ ποιήσαντα,
μημίμω ὅσ' οἷς ἐδέλες, παρέχεν ἑαυτοῦ.

Recordamini Milites, quot praelijs ante,
Deorum ope freti, hostem viceritis: con- Ed. H.
siderate, quibus incommodis, qui fu-
giunt, afficiantur, cogitate nos ad ipsas iam
Graeciae portas venisse. Agite, Herculem
ducem sequimini. Iucundum certe futu-
rum est, apud quos maximè velitis, præ-
clare dicta, factaque vestra
testata relin-
quere.

Q999

AGRI

AGRICOLÆ ORATIO.

Horatius
militaris.Oratio disertata est imprimis, elimata, acuta, pul-
chra temperie ornamentorum.

Ex Tacito.

O Cæus annus est, Commilitones, ex quo virtute, & auspicijs Imperij Romani. fide, atque opera vestra Britanniam vicistis, tot expeditionib⁹, tot prelijs, seu fortitudine aduersus hostes, seu patientia, ac labore penè aduersus ipsam rerum naturam opus fuit: neque me militum, neque vos ducis pœnituit. Ergo egressi, ego veterum legatorum, vos piorum exercituum terminos, finem Britannia, nō fama, nec rumore, sed castris, & armis tenemus. Inueni a Britannia, & subacta. Equidem in agmine, cum vos paludes, montes, & flumina fatigarent, fortissimi cuiusque voem audiebam. Quando dabitur hostis? quando acies? Veniant è latebris suis extrusī, en vota, virtusque in aperto, omniaque prona victoribus, atque eadem victis aduersa. Nam ut superasse tantum itineris, sylvas euasisse, transisse æstuaria, pulchrum, ac decorum in frontem, ita fugientibus periculosissima, quæ hodie prospera sunt. Neque enim nobis, aut locorum eadem notitia est, aut commearum eadem abundantia: sed manus, & arma, & in his omnia. Quod ad me attinet, iam pridem mihi decretum est, neque exercitus, neque ducis terga tuta esse. Proinde, & honesta mors turpi vita potior, & incolumitas, ac decus eodem loco sita sunt. Nec in gloriam fuerit, in ipso terrarum, ac natura sine cecidisse. Si nouæ gentes, atque ignota acies constitisset, aliorum exercituum exemplis vos hortarer: nunc vestra decora recensentes, vestros oculos interrogate, ij sunt, quos proximo anno vnā legionem furto noctis aggressos, clamore debellastis, ij cæterorum Britannorum fugacissimi, ideoque tandem superstites. Quomodo sylvas, saltusque penetrantibus fortissimum quodque animal robore, pauca & inertia ipso agminis sono pelluntur: sic acerrimi Britannorum iam pridem ceciderunt, reliquus numerus est ignauorum, & metuentium. Quos, quot tandem inuenistis, non restiterunt, sed deprehensi sunt nouissimi, ex extremo metu corpora defixere in his vestigijs, in quibus pulchram, & spectabilem victo-

riam ederetis. Transigite cum expeditio nibus, impositæ quinquaginta annis magnum diem. Approbate reipub. nunquam exercitui imputari potuisse, aut moras belli, aut causas rebellandi.

OECONOMIA
orationis.

I. Exordium à delinitione militum, & pristina virtuti recordatione, quod est in istis efficax. Quippe incundissimum acroma militum laus ab Imperatore profecta.

II. Artificiose, & eleganter oratio, qua se propositioni insinuat. Fugit enim leui, & morata oratione militum vota, & consilium desideria, ut eos voti sui compositos factos esse pronuntiet.

III. Leuiter tandem prepositio irrepit, pugnam esse, quod cogit necessitas, & suadet gloria. Si quidem decorum est in ipso terrarum, ac, natura sine cecidisse.

IV. Adde locum facilitatē, à persona hostium, qui contemptissimi remanserunt, Numerus magis quam viri. Sic liboi, & pibuoç, πρὸ βατα. Homines nullius preij dicuntur ab Aristophane in nubibus.

DARII ORATIO
ad Milites.

Ex Quinto Curtio lib. 3.

Hæc inter adhortationes militares
grauissima est.

Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Hellespontus, paulò antè domini, iam non de gloria, sed de salute, & (quod saluti præponitis) de libertate pugnandum est: hic dies imperium, quo nullum amplius vidit ætas, aut cœstituet, aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoste certauimus, in Sicilia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tigris, atque Euphrates erant. Ventum est eò, unde pulsus ac fugæ quidem locus est. Omnia tam diuturna bello exhausta post tergum sunt. Non in colas suos vrbes, non cultores habent terræ. Coniuges quoque, & liberi sequuntur hanc aciem, parata hostibus præda, nisi pro carissimis pignori-

bus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem penè immensa planities vix caperet, comparavi equos, arma distribui: commeatu, ne tantæ multitudinæ deessent, providi: locum, in quo acies explicari posset, elegi. Cætera in vestra potestate sunt: audete modo vincere, *famaq; (infirmissimum adversus fortis viros telum) contemnit.* Temeritas est, quam adhuc pro virtute timuistis, quæ ubi primum impetum effudit, velut quædam animalia, amisso aculeo, torpet. Hi verò campi deprehendere paucitatem, quam Ciciliæ montes absconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, & exhaustam. Nam ultimi quos locavit aversos, terga iam præbent. Obteri me hercule, equorum vngulis possunt, etiam si nihil præter falcatos curtus emisero. & bello vicerimus, si vicimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus est. Hinc Euphrates, illic Tigris prohibet inclusos: & quæ antea pro illis erant, in contrarium conuersa sunt, nostrum mobile, & expeditum agmen est, illud præda graue. Implicatos ergo spolijs nostris trucidabimus: eademque res & causa erit victoriæ, & fructus. Quod si quem è vobis nomen gentis mouet, cogitet Macedonum illic arma esse, non corpora. Multum enim sanguinis inuicem haufimus, & semper grauior in paucitate iactura est. Nam Alexander *quantuscunq; ignauis & timidus videri potest, unum animal est: & si quid mihi creditis, temerarium & vecors, adhuc nostro pauore, quam sua virtute felicitus. Nihil potest esse diuturnum, cui non subest ratio, licet felicitas aspirare videatur, tamen ad vltimum temeritati non sufficit. Præterea breues, & mutabiles vices rerum sunt, & fortuna nunquam simpliciter indulget. Fortitan ita Dij fata ordinauerunt, vt Persarum imperium, quod secundo cursu per cc. xxx. annos ad summum fastigium inuexerant, magno motu conuenerent magis, quam affligerent, admonerentq; nos: fragilitate humana, cuius nimia in præsepe rebus oblitio est. Modò Græcis vltro bellum inferebamus, nunc in sedibus nostris propulsamur illatum. Iactamur inuicem varietate fortunæ. Videlicet imperium, quod mutuo affectamus, vna gens non capit. Cæterum etiam si spes non subesset, necessitas tamen stimulare deberet. Ad extrema peruentum est. Matrem meam, duas filias, Ochum in spem huius imperij genitum, illos principes, illam sobolem regis stirpis, duces vestros, regum instar vinctos habet: nisi, quod in vobis est, ipse*

ego maiore parte captiuus sum. *Eripite viscera mea ex vinculo, restituite mihi pignora, pro qui- suauis & bus ipse mori non recuso. Parentem, liberos magni, (nam coniugem in illo carcere amisi) credite nunc omnes extendere ad vos manus, implorare patrios Deos, opem vestram, misericordiam, fidem exposcere, vt seruitute, vt compeditus, vt precario victu ipsos liberetis. An creditis a quo animo ijs seruire, quorum reges esse fastidisti? Video admoueri hostium aciem: sed quo propius discrimen accedo, hoc minus ijs, quæ dixi, possum esse contentus. Precor vos per Deos patrios, æternamque ignem, qui præfertur altaribus, fulgoremque iolis intra fines regni mei, Orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis, Lydisque imperium primus in Persidem intulit, vindicete ab vltimo dedecore nomen, gentemque Persarum. Ite alacres, & spe pleni, vt quam gloriam accepistis à maioribus vestris, posteris relinquatis. In dextris vestris iam libertatem, opem, spem futuri temporis geritis. Effugit mortem, qui quis contempserit; Timidulum quemque consequitur. Ipse non patrio more solum, sed etiam vt conspici possim, curru vehor, nec recuso, quo minus imitemini me, siue fortitudinis exemplum, siue ignauitæ fuero.*

OECONOMIA
ORATIONIS.

- I. Proponitur necessitas pugnae, & momentum rei, quod grauisimum est.
 - II. Prouisa à Rege omnia ad bellum necessaria, animus tantum opus esse, quos vt faciat, Alexandri famam, & metum appositè omni industria extenuare conatur, quem fama duntaxat magnum, re autem ipsa contemptum ostendit.
 - III. Et hoc ab adiunctis prælii, quæ Persis opportuna, Alexandro infirma.
 - IV. Ad summum Alexander unum animal est, idq; vecors: & temerarium: sic hostem extenuat Polybius l. 3.
- Προτέρα γε μὲν ἔβραστούρης, ἔδουμὸς ἀ-
λογοῦ, ἐκ δὲ κενόδοξία καὶ τυφλοῦ, ἐχέειν ἕτα μὲν
τοῖς ἐχθροῖς. Polyb. lib. 3. p. 232.
- V. Spes ingeritur dictis grauib; & sententiosus de humanarum rerum vicissitudine, quo sic, vt refluente fortuna rex Alexandri nimis latus accessum iri Deus solus credibile sit. Simile est quod Demosthenes Philippicæ immutabili prima, sectione xij. de Philippo dicit. Μὴ γὰρ ὡς θεῶν
voμῆσιν

Fama.

Alexandri
definitio
procax.

Fortuna
mutabilis.

Fragilitas
humana.

Temeritas.

νομιλῆρε ἐκείνην τὰ ἀποδίλα ἀπὸ τῆς ἐξουσίας.

VI. Es ipſi adſcitur ingens celum neceſſitas, qua rerum ſuarum extremam calamitatem tam graui, & morata oratione exponit, ut ferrea animos poſſit emollire.

VII. Poſtremò inferitur obſecratio grauiſ, & incenſa. Quod autem hic habet de aeterno igne, explicat Curtius lib. 3. Ignis quem ipſi ſacrum & aeternum vocant, argenteum altari- bus præſerebatur.

ALEXANDRI ORATIO

Ad trecentos milites.

Argumentum.

In Sogdianis petra erat expugnata difficillima, patebat enim in altitudinem ſtadia 30. in orbem verò 150. vnde quaque ardua, & prærupta, ne callibus quidem vllis peruia. Vnus qui ad cacumen ducebat aditus, & anguſtus limes, ab hoſtibus tenebatur. Inſederant enim petram triginta hominum millia. Alexander aduerſus impedimenta omnia natura, & artificij entens, ne huic quidem difficultati cedere voluit, & quoniam viſ non valuiſſet, dolo ſtatuit aggredi. Hoc igitur commentus eſt ad eludendos hoſtes ſtratagema. Negorium dat ducibus, ut trecentos expeditos iuuenes conquirant exercitata pernicitatis, qui rem pecuariam in montibus exercuerint, ac proinde aſſueuerint in præcipitijs, & locis deuſijs inſiſtere: his terrorem incutere hoſtibus parabat. Qui ut conuenerunt, hac oratione quid fieri velit, exponit. Rationem illis ad cacumen perueniendi aperit, hortatur ut ſtrenuè rem aggrediantur, & aduerſus omnes difficultates lucentur: denique addit animos propoſiti præmijs ampliffimis, itaque illos dimittit.

Hortatio ad rem ardua. Ex Q. Curtio. Alexandri labora.

Vobiscum (inquit) ò iuuenes, & mei æquales, vrbium inuictarum ante munimenta ſuperavi, montium iuga perenni niue obruta emenſus ſum; anguſtias Ciliciæ intraui, Indiæ ſine latitudine frigoris vim perpeſſus ſum, & mei documenta vobis dedi, & veſtra habeo. Petra, quam videtis, vnum aditum habet, quem barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ vigiliæ ſunt, niſi quæ caſtra noſtra ſpectant. Inuenietis viã, ſi ſolertè rimati fueritis aditus ferentes ad cacumen. Nihil tam aliè natura conſtituit, quod virtus non poſſit anis. Experiendo, quæ ceteri deſperauerunt, habemus Aſiam in potestate. Euadite in cacumen: quod cum ceperi-

tis, candidis velis mihi ſignum dabit: ego ceperis admotis hoſtem in vos à nobis conuertam. Præmium erit ei, qui primus occupauerit verticem, talenta decem; vno minus accipiet, qui proximus ei venerit, eademque ad decem homines ſeruetur portio. Cæterum habeo vos non tam liberalitatem iſtueri meam, quam voluntatem.

I. Exordium à rebus antea geſtis efficaciffimum, O paſſi grauiora.

II. Propoſitio rei, in qua calido artificio pericula diſſimulantur, & facilitate rei alioque difficilis adumbratur.

III. Hortatio efficaciſ cum præmijs lenocinis.

Candor ſignum ſuis. etiam.

GERMANICI ORATIO.

Conquestio, & hortatio ad vindictam sceleris.

Argumentum.

Germanicus Caesar per agrata Aegypto in morbum incidit, quo leuatus, alio repente fuit correptus, quo grauius confictatus est: & suberat suspicio oblata à Pifone, praefide Syria, veneni. Desperata valetudine sic apud amicos, qui tum frequentes aderant, moribundus loquutus est. Rogatne impune tantum scelus patiantur esse Pifoni, & Plancina eius vxori, quae particeps sceleris credebatur. Rationem poenarum persequendarum aperit.

EX TACITO.

adhuc regnat pessimum axioma, inimicum vicisci vitam accipere est alteram. Publius Syrus. Fatum autem cuius hic initio meministi, est, ut in uapulus Davaos ut appellatur à Demosthene, in oratione nisi siquas, quae opponitur morti violēta. Sic Cicero dixit mori suo fato, naturali scilicet morte, post iustum atque curriculum, confici.

ALEXANDRI ORATIO.

Hortatoria ad expeditionem.

Argumentum.

Inclinatis iam animis multitudinis ad requiem laboriose militia optandam, accesserat sparsus, sine auctore quidem, sed ex diuturniorum stativorum occasione excitatus missionis rumor. Qui etsi temerè percrebuerat, tamen tanta fuerat omnium auiditate acceptus, ut iam totis castris à gregarijs militibus reditus compararetur. Qua res non mediocriter Alexandrum vix ea ingressum, qua animo, & spe praeceperat, perculit. Itaque pecoribus per errorem incusatis, illis ipsis auctoribus vulgus ab eo errore, & cupiditate deducere hac oratione statuit, qua leniter obiurgat.

Fato mori. SI fato concederem, iustus mihi dolor etiam aduersus Deos esset, quod me parentibus, liberis, patriæ intra iuuentam praematurò exitu raperent: nunc scelere Pifonis, & Plancinae interceptus, ultimas preces peccatoribus, vestra relinquo. Referatis patri, ac fratri, quibus acerbitatibus dilaceratus, quibus insidijs circumuentus, miserimam vitam pessima morte finierim. Si quos spes mea, si quos propinquus sanguis, etiam quos inuidia erga viuentem mouebat, illachrymabunt, quondam florentem, & tor bellorum superstitem muliebri fraude cecidisse. Erit vobis locus querendi apud Senatum, inuocandi leges. Non precipuum hoc amicorum munus est, prosequi defunctum ignauo questu, sed quae voluerit, meminisse, quae mandauerit, exequi. Flebunt Germanicum etiam ignoti. Vindicabitis vos, si me potius, quam fortunam meam fouebatis. Ostendite pop. Rom. Diui Augusti Nepotem, eandemque coniugem meam: numerare sex liberos. Misericordia cum accusantibus erit: fingentibusque scelestis mandata, aut non credent homines, aut non ignoscent.

1. Queritur de Pifone, sed hac nimis mollis, & languida videtur oratio apud Sapientem, qui vitam omnem & mortem diu agere putat, ut loquitur Synopsus lib. de prudentia

2. Vltimam fugiat. Inerat hoc animis, &

gat milites, quod immaturum suarum victoria-
rum fructum velint percipere. Duas exponit con-
siliij sui causas, cur nondum inceptis desistat.
Neque qua parte sint retineri posse, nisi subactis
hostibus, qui supersint, & huius domitiu, multo vbe-
riores victoria fructus ostendi, & sese offerre,
hac nisi pacata teneri non posse: pacata vero se-
cum his multo plura esse allatura. Eos praterea
ad persequendas de percussoribus Darij penas
impellit.

Ex Quinto Curtio.

Alexandri
expeditio-
nes.

Magnitudinem rerum, quas gessimus, Mi-
lites, inuentibus vobis, minime mirum
est, & desiderium quietis, & satietatem
gloriæ occurrere: ut omittam Illyricos, Tri-
ballos, Bœotiam, Thraciâ, Spartam, Achæos,
Peloponesum, quorum alia ductu meo, alia
imperio, auspicioque perdomui. Ecce orsi bel-
lum ad Hellepontum, Ionas, Aeolidem Ierui-
tio barbariæ impor:ntis exemimus. Cariam,
Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlago-
niam, Pamphyliam, Pisidas, Ciliciam, Syriam,
Phœnicem, Armeniam, Persidem, Medos,
Parthenjem habemus in potestate. Plures pro-
vincias complexus sum, quam alij vrbes cepe-
runt: & nescio an enumeranti mihi quasdam
ipsarum rerum multitudo subduxerit: Itaque
si crederem satis certam esse possessionem ter-
rarum, quas tanta velocitate domuimus, ego
verò, milites, ad Penates meos, ad parentem,
sororesque, & ceteros ciues, vel reniteotibus
vobis erumperem, ut ibi potissimum par-
tâ vobiscum laude, & gloriâ fruerer, vbi nos
vberissima victoria præmia expectant, libe-
rorum, coniugum, parentumque lætitia,
pax, quies, rerum per virtutem partarum
secura possessio. Sed in nouo, & (si verum
fateri volumus) precario imperio, adhuc iu-
gum eius rigida ceruice subeuntibus bar-
baris, tempore (milites) opus est, dum
mitioribus ingenijs imbuuntur, & efferatos
mollior consuetudo permulcet. Fruges quo-
que maturitatem statuto tempore expectant,
ab eo etiam illa sensus omnis expertia, tamen
sua lege mitescunt. Quid creditis, tot gentes
alterius imperio, ac nomine assuetas, non sa-
cris, non moribus, non commercio linguâ co-

Tempus
opportunit
expectandū.

hærentes, eodem pralio domitas esse, quo vi-
tæ sunt? Vestris armis continentur, non sui
moribus, sed qui præteritis metuunt, in absten-
tia hostes erunt: Cum feris bestijs res est, quas
captas, & inclusas, quia ipsarum natura non
potest, longior dies mitigat. Et adhuc sic ago
tanquam omnia subacta sint armis, quæ fue-
runt in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarza-
nes occupauit. Bactra non possidet solum
parricida Bessus, sed etiam minatur. Sogdia-
ni, Dahæ, Massageræ, Sacæ, Indi sui iuris sunt.
Omnes hi simul, si terga nostra viderint, se-
quentur. Illi enim eiusdem nationis sunt, nos
alienigenæ & externi. Suis autem quique pa-
rent placidius, etiam cum is præest, qui magis
timeri potest. Proinde aut quæ cepimus, om-
mittenda sunt: aut quæ non habemus, occu-
panda. Sicut in corporibus agris, milites, ni-
hil quod nociturum est medici relinquunt,
sic nos quicquid obstat imperio, recidamus.
*Parua sepe scintilla contempta magnum exci-
tauit incendium. Nihil tuto in hoste despiciatur,
quem sperneris, valentorem negligentia facies.*
Ne Darius quidem hæreditarium Persarum
accepit imperium, sed in sedem Cyri benefi-
cio Bagoæ castrati hominis admissus: ne vos
magno labore credatis Bessum vacuum reg-
num occupaturum. Nos verò peccauimus,
Milites, si Darius ob hoc vicimus, ut seruo
eius traderemus imperium, qui vltimum
ausus scelus, regem suum etiam externæ opis
egentem, certè cui nos victores pepercisse-
mus, quasi captiuum in vinculis habuit, ad
vltimum, ne à nobis conseruari posset, occi-
dit. Hunc vos regnare patiemini? quem equi-
dem crucifixum videre festino, omnibusque
Regibus, gentibusque fidei, quam violauit,
meritas penas soluentem. At herculè, si mox
eundem Græcorum vrbes, aut Hellepontum
vastare nuntiatum erit vobis, quo dolore af-
ficiemini, Bessum præmia vestra occupasse
victoriæ? Tunc ad repetendas res festinabi-
tis, tunc arma capietis. Quanto autem præ-
stat territorium adhuc, & vix mentis suæ com-
potem opprimere? Quatridui nobis iter su-
perest: qui tot proculcauimus niues, tot am-
nes superauimus, tot montium iuga transcur-
rimus, non mare illud, quod exæstuans iter
fluctibus occupat, euntes non moratur: non
Ciliciæ fauces, & angustia: includunt: plana
omnia, & proa sunt, in ipso limine victoria
stamus. Pauci nobis fugitiui, & Domini sui
interfectores, supersunt. Egregium me hercu-
le o.

Carann
contemtu-
do
Initii ma-
lu obli-
scendum.

le opus, & inter præmia gloriæ vestræ numerandum, posteritati, famæque tradetis: Darij quoque hostis, finito post mortem eius odio, parricidæ esse vos ultos, neminem impium effugisse manus vestras: hoc perpetrato, quanto creditis Persas obsequentiore fore, quam intellexerint vos pia bella suscipere, & Bessi sceleri, non nomini suo irasci?

Inter gravissimas horrationes est Cyri morientis ad filios oratio apud Xenophontem *πολιτισμοί*, quam, quia prolixior est, omitto.

OECONOMIA
orationis.

- I. Demulcet à rebus antea gestis. Quod fuit durius pati, meminisse dulcia est.
- II. Verum stabilis est fortuna semel erecta, atque in eo mora opus est.
- III. Et hoc probatur, ab adiunctis domitarum gentium.
- IV. Sed neque omnia domita, aut pacata.
- V. Et ha reliquia si negligantur, ut parva scintilla contempta, magnum excitabunt incendium. *Ἀδύλα γὰρ τὰ μὴ πόλεμον, καὶ ἔδλιγὰ τὰ πόλεμόν, ὡς αὐτὸς Ἱερὸς ἀρχιδάμι* citata.
- VI. Gravissimè urget à Bessi parricidio, & indignitate, cui crux debetur, non regnum ab eo occupatum.
- VII. Post iustissimas, & necessarias belli rationes facilitas rei conficiendæ expenditur.
- VIII. Ad summum, generosorum mentium esca, gloria, hic autem adus extremus est, sed gloriosissimus est, & quasi aurea totius operis Corona.

CONSULTATIONES.

CONSULTATIO DE
propagando imperio.
ORATIO ALEXANDRI
ad milites.

In hac exhortatione elucet vis blanda persuasionis, & dominium illius suada,

fortiter & suaviter in animos influentis.

NON igitur, Milites, multa quæ terrere vos possent, ab incolis Indiæ per hos dies industria esse iactata, sunt non est improvisa vobis mentientium vanitas. Sic Ciliciæ fauces, sic Mesopotamiæ campos, Tigridem, & Euphratem, quorum alterum vado transivimus, alterum ponte terribilem fecerant Persæ, Numquam ad liquidum fama perducitur. Omnia illa tradente maiora sunt vero. Nostra quoque gloria, cum sit ex solido, plus tamen habet nominis, quam operis, modo quis belluas offerentes manium speciem, quis Hydaspem amnem, quis cætera auditu maiora, quam vera sustinere posse credat? Olim hercule fugissimus ex Asia, si nos fabula debellare potuissent. Creditisne, Elephantorum greges maiores esse, quam vsquam armentorum sunt? cum & rarum sit animal, nec facile capiatur, multoque difficilius mitigetur? Atque eadem vanitas copias peditum equitumque numeravit. Nam flumen, quo latius fufum est, hoc placidius stagnat, quippe angustis ripis coercitum, & in angustiorem alveum elisum torrentes aquas inuehit. Contra, statio alvei, segnior cursus est. Præterea in ripa omne periculum est, ubi applicantes navigia hostis expectat. Ira quantumcumque flumen interuenit, idem futurum discrimen est euadentium in terra. Sed omnia ista vera esse fingamus. Vtrumne vos magnitudo belluarum, an multitudo hostium terret? Quod pertinet ad Elefantos, præsens habemus exemplum: in suos vehementius, quam in nos incurrerunt, tam vasta corpora securibus, falcibusque mutilata sunt: quid autem inter est, totidem sint, quot Porci habuit, an tria millia, cum vno, aut altero vulneratis, cæteros in fugam declinare videmus? Deinde paucos quoque, & incommodè regunt. Congregata vero tot millia, ipsa se elidunt, ubi nec stare, nec fugere potuerint, inhables vastorum corporum moles. Equidem sic animalia ista contempsi, ut cum haberem ipse, non opposuerim, satis gnarus plus suis, quam hostibus periculi inferre. At enim equitum, peditumque multitudo vos commouet? cum paucis enim pugnare soliti estis, & nunc primum incanditam sustinebitis turbam? Testis aduersus multitudinem iniuncti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruce

Elephantis.

Rrrr Persa-

Perfarum, & Arbela, cuius campi deuictorum à vobis ossibus strati sunt. Sero hostium legiones numerare cœpistis, posteaquam solitudinem in Asia vincendo fecistis. Cum per Hellespontum nauigaremus, de paucitate nostra cogitandum fuit: nunc nos Scythæ sequuntur, Bactriana auxilia præsto sunt, Dacæ, Scythianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido, vestras manus intueor, vestram virtutem, rerum quas gesturus sum, vadem, prædamque habeo. Quamdiu vobiscum in acie stabo, nec mei, nec hostium exercitus meminero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis, ac fiduciæ adhibite. Non in limine operum, laborumque nostrorum, sed in exitu statimus, peruenimus ad solis ortum, & Oceanum, nisi obstat ignavia: inde victores perdomito sine terarum reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam emittere è manibus. Maiora sunt periculis præmia, diues eadem, & imbellis est regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quam ad prædam. Digni estis, qui opes, quas illud mare littoribus inuenit, referatis in patriam. Digni qui nihil in expertum, nihil metu omissum relinquatis, per vos, gloriamque vestram, qui humanum fastigium exceditis, perque & mea in vos, & in me vestra merita, quibus inuicti contendimus oro, quæsoque, ne humanarum rerum terminos, aduentem alumnium commilitonemque vestrum, ne dicam Regem, deseratis. Cætera vobis imperaui, hoc vnum debiturus sum: & is vos rogo, qui nihil vquam vobis præcepi, qui primus me periculis obruli, qui sæpe aciem clypeo meo texti, ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem, Liberumque Patrem, si inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obstinatum silentium rumpite. Vbi est ille clamor alacritatis vestræ index? Vbi est ille meorum Macedonum vultus? Non agnosco vos milites, nec agnosce videor à vobis, surdas iam dudum aures pulso, aduersos animos, & infractos excitare conor. Nescio quid imprudens in vos deliqui, quod me, ne intueri quidem vultis, in solitudine mihi videor esse. Nemo responderet, nemo saltem negat: quos alloquor? quid autem postulo? vestram gloriæ, & magnitudinem indicamus. Vbi sunt illi, quorum certamine paulo ante vidi, contendentium, qui potissimum vulnerati Regis corpus exciperent, de-

Penis non negligendus.

Exhortatio blanda.

sertus, destitutus, sum hostibus deditus. Sed solus quoque ire perseuerabo. Objicite me fluminibus & belluis, & illis gentibus, quarum nomina horretis, inueniam qui desertum à vobis sequantur, Scythæ, Bactriani que erunt mecum, hostes paulo ante, nunc milites nostri. Mori præstat, quam precariò Imperatorem esse. Ite reduces domos, ite deserto rege uantes. Ego me a vobis desperatæ victoriæ, aut honestæ mori locum inueniam.

O E C O N O M I A
orationis.

I. Exordium capiat à sparsis rumoribus, & afflato terrore, quem statim discutere conatur, cum sua natura famam mendacem experimentis comprobabat. Recte in eam sententiam dixit Lucanus libro primo, Quis que pauendo dat vires fama, nulloque auctore malorum, Quæ finire vident. Lucan. l. 1. & Terull. in Apologetico. Cur malum fama? quia velox, an quia plurimum mendax?

II. Atque ut prudens orator timeris scrupulos radicatus euellat, causas scrutatur, illa sunt parim in difficultate trayciendi fluminis, parim ex hostium multitudine, Elephanti que terroribus, qua omnia solerius extenuat. Porro de Elephanis Indicus, qui sunt Lybicis præstantiores, de quo eorum pugna, & moderations, multa Polybius lib. 5.

III. Excenuatis rebus hostium, seu exagrat, & quasi auctoritas: sunt autem illa, virtutes arceæ paræ, bellicarum rerum peritia, nomina, exterarum gentium subsidia, Macedonum robora.

IV. Hæc commemorata succedit hortatio blanda & illex, cui additur etiam precatio, qua nihil suauius & robustius: nam ut ait Tacit. Suasio & precatio ab eo, qui potest iubere, vim ne efficitur habet. Ad summum nihil omittit ad detinendos milites, modo laudans, modo increpans, modo blandienti, modo irato simili, amore, metu, pudore, potentissima machinis pugnat, & quasi dulciter pargit fulmina.

ORATIO POENI
ad Alexandrum, prioris
respondens.

Di prohibeant à nobis impias mentes, & profecto prohibent. Idem animus est cuius, qui

Ex Car. l. 9.

qui fuit semper, ire quod iusseris, pugnare, periclitari, sanguine nostro commendare posteritati tuum nomen. Proinde, si perferas, inermes quoque, & nudi, & exangues, utcumque tibi cordi est, sequimur, vel anteceditimus. Sed si audire vis non fictas tuorum militum voces, verum necessitate ultimo expressas, praebe quoque propitias aures, imperium, atque auspiciatum constantissime secutis, & quocumque pergis, secuturus. Vicisti Rex, magnitudine rerum, non hostes modo, sed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, implevimus; cemenis maria, terraeque melius nobis, quam in colis omnia nata sunt. Pendē in ultimo mundi fine consistimus, in alium orbem paras ire, & Indiam quaris, Indis quoque ignotam. Inter feras, serpentisque degeneres eruere ex latebris, & cubiculis suis expetis, ut plura quam sol videt, victoria iustret. Digna profus cogitatio animo tuo, sed aliorum nostro. Virtus enim tua semper in incremento erit, nostra vis in fine iam est. Inruere corpora exanguia tot perfossa vulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela heberia sunt, iam arma deficiunt, vestem Persicam induimus, quia domestica subuehi non potest. In extremum degenerauimus cultum. Quoto cuique gloria est? quis equum habet? ubi quæri, quam multos serui ipsorum persecuti sunt? quod cuique super sit ex præda? Omnium victores, omnium inopes sumus. Nec luxuria laboramus, sed bello. Instrumenta belli consumpimus, huac tu pulcherrimum exercitum nudum obijcies belluis? quantum ut multitudinem augeant de industria barbari, magnum tamen esse numerum, etiam ex mendacio intelligo. Quid si adhuc penetrare in Indiam certum est, Regio à meridie minus vastata est. Qua subacta, licebit deducere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit esse natura. Cur circuitu patu gloriam, qua ad manum posita est? Hic quoque occurrit Oceanus. Nisi maus errare, peruenimus quod tua fortuna ducit. Hac tecum, quem sine te, cum his loqui malui, non ut inire circumstantis exercitus gratiam, sed ut vocem loquentium potius, quam ut gemitam mutantium audires.

Alexandri sergista.

Militum arummasorum status.

O E C O N O M I A
orationis.

I. Artificiosissima hac responsio, in qua primum milites dant manus suo Imperatori, promptissima quoque obsequia polliciti, mox leni insinuatione spargunt mites querimonias, quarum tanta sunt illecebra, ut querendo, auarissimum gloria iuuenem, molliori tractent articulo, & vehementer laudent: sibi quoque subsidium, & cessationem laborum in hac eorum nobilissima expeditione suauiter, & magna rationum efficacitate flagitent.

CONSULTATIO DE
Imperatore eligendo.

ORATIO PERDICA
ad Milites.

ARGUMENTVM.

Cum Babylone defunctus esset Alexander, & totus exercitus erepto sibi duce suo, maiore confesternatus esset, Perdica præcipuus amicorum Alexandri, qui moriens ipse anulum suum tradiderat, conuocata concione admonet, ut Regi ultimos honores exoluant, deinde de alio eligendo, quamprimum cogitent.

EGO quidem anulum, quo ille regni, atque Ex Curs. imperij vires obsignare erat solitus, et ad lib. 10. tum ab ipso mihi, reddo vobis. Cæterum quamquam nulla clades hinc, qua affecti sumus, par ab iratis Dijs excogitari potest, tamen magnitudinem rerum, quas egit, inuentibus, credere licet, tantum virtus Deo, Alexander ac commoda esse rebus humanis, quarum sorte commoda. quæ citò repeterent eum suæ stirpis. Proinde cui mun. de. quoniā nihil aliud ex eo superest, quam quod semper ab immortalitate subducitur, corpori nominique quamprimum iusta soluamus, haud oblitī, in qua urbe, inter quos simus, quali Rege, ac præside spoliati. Trastandum est, Commilitones, cogitandumque,

vt victoriam partam inter hos, de quibus parta est, obrinere possumus. *Capite opus est.* Hoc ne vno, an pluribus, in vestra potestate est. Illud scire debetis, *militarem sine duce turbam, corpus esse sine spiritu.* Sextus mensis est, quo Roxane pregnans est. Optamus, vt marem enitatur, cuius regnum Dijs approbantibus futurum, quã docunq; adoleuerit. Interim, à quibus regi velitis, destinate.

OECONOMIA
orationis.

I. *Hac oratio valde morata est, & ciuili, præfert enim insignè moderationem, & fidem ipsius Perdicæ, quod magnum erat amoris, & beneuolentiæ lenocinium. Atque vt à Principe viro profecta, sententias habet verba pressas, rebus magnas, vt cum dicit Alexandrum commodatum terris, non datum. Obseruatum est inquit Fabius lib. 6. esse nescio quam, quæ spes tantas decerpat, inuidiam. Ne videlicet vltra, quam homini datum, est nostra prouehantur. Deinde, quod habet: Militarem sine duce turbam, corpus esse sine spiritu, Rectè ad mentem Seneca, qui de imperatore ait, Is est spiritus, quem tot millia trahunt. Epaminondas apud S. Maximum serm. 7. de Magistratu, & potestate, cum magnum, & pulchrum videret exercitum sine duce. Quarta inquit bellua caput nullum habet!*

*Pulchra ci-
uè occidunt.*

ORATIO PTOLOMÆI.

Digna prorsus est soboles, quæ Macedonum imperet genti, Roxanis vel Artinoræ filius,

cuius nomen quoque in Europa dicere pigeat. Maiore ex parte captiuus est. Cur Persas vicerimus, vt stirpi eorum seruiamus? quod iusti illi reges Darius, & Xerxes, tot millium agminibus, tantisque classibus ne quicquam petuerunt. Mea sententia hæc est, vt sede Alexandri in regia posita, qui consilij eius adhibebantur, coeant, quoties in commune consulto opus fuerit, eoque quoddam maior pars eorum decreuerit, statuto; Duces perfectique copiarum his pareat.

ORATIO MELEAGRI.

Dura, & aspera, quæ truculentum oratorem faciliè arguat.

Nec Dijs fuerint, vt Alexandri fortuna, tantique regni fastigium, in istos humeros tuat, homines certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quàm hic est, sed de viris tantum, quibus inuitis nil perpeti necesse est. Nec verò intereret, an Perdicam regem habeatis, cum iste sub tutelæ speciei regnum occupaturus sit. Itaque nemo ei rex placet, nisi qui nondum natus est, & in tanta omnium festinatione, non iusta modo, sed etiam necessaria, exactos menses solus expectat, & iam diuinat marem esse conceptum, quem vos dubitatis paratum esse, vel subdere. Si medius fidius Alexander hunc nobis regem post se reliquisset, id solum ex his, quæ imperasset, non faciendum esse censeremus: Harum enim opum regiarum, utique populus est hæres.

CONSULTATIO PERSARVM DE STATV
Monarchia, Aristocratia, & Democratia.

OTANIS ORATIO PRO IMPERIO POPVLARI.

Ex Herodoto.

Argumentum,

Oppresso Mago, qui Persarum errore abusus erat ad regnum occupandum, quia interregnum erat, consultant proceres, quid facto opus sit, & quod genus administranda Respublicæ.

Reipublica sit saluberrimam. In his Oranes populare imperium cateris anteponit omnibus, in quam sententiam hactenus est habita oratio, qua potissimum regni, & popularis imperij contentionem habet.

Ed. H. S.

Εμοί δοκεῖ ἕνα μὲν ἢ ἕκων μὲναρχον μοῦνον μὲν γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἡδύ, οὔτε ἀγαθόν. εἴητε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσιον ὕβριν ἐπ' ὄντι ἐπέσθηδε, μετεσχέσθαι δὲ καὶ τῆς μάγιστροῦ. καὶ ὡς ἂν εἴη χρῆμα κατηχημένον μὲναρχίᾳ, τῆς ἐξ ἑστέων ἀνευδύνως ποιεῖν τὰ ἐβλεπόμενα, καὶ γὰρ ἂν τῶν ἀνδρῶν πάντων, πάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν. ἐκτός τ' ἐαδόντων νομμάτων σῆσει. ἐγγίνομαι μὲν γὰρ ἢ ὕβρις ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἀγαθῶν. φθόνος δὲ ἀρχὴν ἐπιφύεται ἀνδρῶν δύο ἃ ἔχον ταῦτα, ἔχει πάντα κακοῦργα. τὰ μὲν γὰρ ὕβρις κεκορημένον ἐρῶ πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνος. καίτοι ἀνδρῶν γε τύραννοι, ἀφρονον εἶδει εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθὰ. τὸ δὲ πειναντίον τῶν ἐς τὸς πολλῶν πέρουσι. φθόνος γὰρ πῶσι ἀριστοὶ περιεῖσι τε καὶ ζῶσι, χεῖρες καὶ πῶσι χαλοῖσιν τῶν ἀσῶν. διαβολὰς δὲ ἀριστον ἐπιδέχουσαι ἡγέται ἀναρμωστότατον δὲ πάντων ἢν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως διαμάχης, ἀπέχθεσθαι, οὐδὲν κάρτα, θεραπεύειν. ἢν τε θεραπεύῃ τις κάρτα ἀχθεσθαι, ἀπὸ δαιμόνων ἢ γένοιτο. τὰ δὲ ἢ μέγιστα ἔρχονται ἔρεον, νόμοι τε καὶ ἐπίστα, καὶ βίαιαι γυναικας, κτείνει τε ἀκρίτας. πῶσι δὲ ἀρχον, πῶσι ταῦτα οὐνομα πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίαν, δεύτερα δὲ, τῶν τῶν ὀμναρχῶν, ποιεῖ οὐδέν. πάλω μὲν γὰρ ἀρχεῖ, ὑπεύδωιν δὲ ἀρχὴν ἔχει, βλαβύματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρεται. πῶσι μὲν ἰσνομίαν, μετέπειτα ἡμῶν μὲναρχίαν, τὸ πῶσι δὲ ἀξίον. οὐδὲν πολλῶν οὐδὲ τὰ πάντα.

Equidem ut posthac nostrum vnus rerum solus potiatur, author nequaquam fuerim: Quoniam id neque iucundum, neque vtile est. Nam quod progressa sit Cambysis insolentia vidistis, & Magi quoque insolentiam experti estis. Qui autem, obsecro, sub vnus dominatu res bene constituta esse, recteque, & ordine administrari queant, cum ei pro libidine agere omnia impunè liceat? & cum hic dominatus sit eiusmodi, qui virum, omnium alioqui optimum, de pristinis curis, cogitationibusque dimouere possit? Etenim ad inuidiam iam inde ab initio homini ingentam accedit ex praesentibus bonis insolentia. Quae duo cum habet, malorum omnium fontem habet: Quippe, qui ex insolentia, qua turget, ad multa facinora, ad multa etiam ex inuidia prorumpat. Nam eum quidem, qui solus rerum potitur, ab omni inuidia remorum esse deceret, utpotè, qui omnia bona possideat: Sed ita se erga populares suos gerit, ut qui planè contrario praeditus est ingenio. Siquidem eorum optimis quibusque, qui superstites sunt, inuidet, pessimis autem delectatur: criminationibus etiam, & calumnijs locum dare, optimum esse censet, & (quod est quidam maximè secum diffidens) siquidem eum non valde suspicias, infensus est, quod non impensè colatur: sin impensè quis eum colat, eo cultu tanquam assentatione offenditur, ut autem ad ea multa, quae omnium grauissima sunt, veniam, iura patria euertit, mulierum est stuprator, indemnatorum interfector. At cum dominatur populus, primum quidem nomen obtinet omnium pulcherrimum, Isonamian, (id est iuris aequabilitatem) deinde verò nihil eorum agit, quae is, penes quem vnus est summa rerum, agere solet. Sortitur enim populus magistratus, & administrationis rationes refert, suaq; cõsilia inter se communicant. Quobrem censeo, nobis, missum facientibus vnus dominatum, populum euendum esse, in eo enim nihil desiderare possumus.

Inuidia & insolentia duo malorum fontes.

Democratia.

O E C O N O M I A O R A T I O N I S.

I. Præcept & concisa sententia contra *μωραρχίαν*, cuius ratio duplex offertur in genere. Vna *υϊλιζήσιν* spectat, altera *υολυπτήσιν*.

II. Primò dissuadet à recentibus exemplis *Cambyfis & Smerdis*, quorum *contumelia*, cui tandem ignota?

Potentia nimis iniuriosa.

III. Anatura regni, magnum nequitia irritamentum, nimia potentia. Quod non potest, vult posse, qui nimium potest. *Es ferme duo regum*

morbi, contumelia, & inuidia. Hæc (inquis) exorta mollitia, & bonorum affluentia, illa ex metu, & insatiabili ambitionis cupiditate. Hinc alia, iniqua vitiorum pestes oriuntur.

IV. *Antipodesis status popularis*, in qua (inquis) nomen blandum, criminum exitium, moderatio prudens, & mansuetudo, ex consiliorum omnium conficiatione.

O R A T I O M E G A B Y S I.

Ex eodem Herodoto.

Argumentum.

Sententiam dixit in eodem consilio *Megabyzus*, placere quæ sibi ostendit quod superiori sententia regnum videbat abrogari; sed nequaquam sibi probari, quod rerum summam ad populum deferret, eiq; generi paucorum dominatum anteponeat.

D E A R I S T O C R A T I A

ΤΑ ῥ. Οράτης εἶπε, τυραννίδα πᾶσαν, λέ- λέχθαι καὶ καὶ γὰρ ταῦτα. τὰ δὲ εἰς τὸ πλῆθος ἀναγε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τ' ἀρίστης ἡμάρτηκε· ὁμίλη γὰρ ἀρχὴν οὐδὲν ἔστι αἰνετώτερον, οὐδὲν ὑπεριτικώτερον, καὶ τυραννίδος ὑποφύγοντες ἀνδρας, ἐς δὴ μὴ ἀκολάστῳ ὕδριν πεσείη, ἐπὶ οὐδ' αὖ μῶς ἀνασχετόν. ὁ ῥ. γὰρ εἰ λέποιε, γυγνώσκων ποιεῖται τῷ ᾧ γυγνώσκων ἐπὶ, καὶ γὰρ ἂν γινώσκαι δεοῦτ' ἐδιδάχθη, οὐτε οἶδε καλὸν οὐδέ μ, οὐδὲ οἰσῆσιν; ὡς λέγειτε ἐμπροσθεν πᾶ πρὶ γινώσκων ἀνευ νόου, χειμάρρους ποταμῶν ἡ κελεύει: ἡ μὲν γὰρ τὸ μ. αἰ. ἡ ἰέρουσι κρατὸν νοέει, οὗτοι κρατὸν ἡμῶς δὲ ἀνδρῶν τ' ἀρίτων ἐπιλέξαντες ὁμιλίῳ, τὸ πρῶτον περιθειῶν τὸ κράτος. οὐ γὰρ δὲ τῆσιν, καὶ αὐτοὶ ἐνοσόμεθα, ἀρίτων δὲ ἀνδρῶν ἡμῶς ἀρετὰ βυλεῖματα γινώσκων.

EA quidem quæ Oranes, ad abolendum vitium dominatum, pertinentia dixit, à me quoque dicta sunt: sed quod ad summam rerum populo deferendam hortatur, in eo certe ab optima aberravit sententia. Furili enim multitudine nihil est amentius, nihil est insolentius: atqui nos, dum tyranni insolentiam fugimus, in populi perulantis insolentiam incidere, omnino intolerabile fuerit. Ille enim, si quid facit, quid faciat intelligit, ac hic nulla intelligentia præditus est. Ecqua enim præditus esse possit, qui neque edoctus est, neque quicquam eorum, quæ honesta sunt, aut sibi convenientia, cognitum habet? Sed in negotia, que gerenda sunt, irruens, ea sine vilo consilio protrudit, torrenti similis. Quamobrem, qui Persis male consultum cupiunt, ij populare imperium experiantur. At nos præstantissimorum virorum delecto cœtu, imperium illis tradamus. In eorum enim & ipsi numero erimus. Ac profecto, ut præstantissimorum præstantissima consilia sint, rationi consentaneum est.

O E C O

OECONOMIA ORATIONIS.

16. Dissuadet à natura populi, qui est ίδιματα χυ-
ρσδύτων ζώων, animal morosum, intractabile,
præceps, inops consilii, torrentis fluvio simile. Plato

etiam definit, animal, Cάκρον, ὀμν, ἀποιδυ-
τον, animal inuidum, crudele, iugo disciplina exolu-
tum.

ORATIO DARI.

Ex eodem ibidem.

Argumentum.

Tertio loco sententiam dixit Darius, qua regium Imperium probat. Præstare enim alijs graui-
tate, stabilitate, commoditate regenda reipublica.

PRO REGNO.

Μοι τὰ μὲν εἶπε Μεγαβύζης, ἐς τὸ πλῆ-
θος ἔχοντα, δοκεῖ ὀρθῶς λέγειν· τὰ δὲ ἐς
ὀλιγαρχίαν, ὅτε ὀρθῶς, πρὶν γὰρ προ-
κειμένων, ἔπαντων ἢ λέγει ἀρίστων ὄντων, δὴ
μὴ τε ἀρίστου, καὶ ὀλιγαρχίας, καὶ μοναρχίας, πολ-
λῶ τῷτο προέχειν λέγει. ἀνδρῶς γὰρ ἐνὸς τῷ ἀ-
ρίστῳ οὐδὲν ἀμεινον ἀν φαίνει. γνώμη γὰρ τοιαύ-
τη χρεώδης· ἔτι βασιλεῖς ἀν ἀμώμητος τῷ
πλήθει, σιγατοῦ ἀν βελεύματα ἐπὶ δυσμε-
νεῶς ἀνδρας ὑπὸ μάστιγα.

Εν δὲ ὀλιγαρχίᾳ, πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπα-
σχέσει ἐς τὸ κοινόν, ἔχθρα ἴδια ἰσχυρὰ φιλεῖ
ἐγγίνεσθαι· αὐτῶν γὰρ ἕκαστος βυλόμην
κορυφαῖος εἶται, γνώμησι τε νικᾷ. ἔχθρα
μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνεύονται, ἔξωρσάτιες
ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν σάσεων, φόνος· ἐκ τῷ φόν-
ου, ἀπέθρα ἐς μαμαρχίαν. καὶ τῷτο δὲ
δεινὸν ἴσον ἐστὶ τῷτο ἀριστον. δὴ μὴ τε αὐτῷ
χρόνος, ἀδύνατα, μὴ αὐτῷ ἐγκρότητα ἐγγίνεσθαι
κατόνητος τοῖναυ ἐγγενεσθαι ἐς τὰ κοινὰ,
ἐχθρα μὲν ὅτε ἐγγίνεται τοῖσι, φιλία δὲ ἰσχυ-
ροῦ. αἱ γὰρ ἐγκρόντες τὰ κοινὰ, συγκρόταν-
τες ποῦσι. τῷτο δὲ τοιαῦτο γίνεται, ἐς δὲ ἀν
προσάς ἐς τῷ δήμου, ταῦς τοιαύτους παύση,
ἐκ τῷ αὐτῷ, διαμάζεται αὐτῷ ἢ ὑπὸ τῷ δή-
μῳ. διαμάζεται αὐτῷ δὲ ἀν ἐν ἐπὶ μόν-

AT mihi, qua Megabyzus de statu domi-
natus popularis dixit, recte dicta esse vi-
dentur: At qua de paucorum dominatu,
non item. Si enim tres proponantur status,
quorum vnusquisque suo in genere sit præ-
stantissimus, dominatus populi, paucorum do-
minatus, & vnus, hunc longè antecellere di-
co: viri enim quopiam optimo nihil vtilius
comperiri queat. Eo siquidem animo prædi-
tus, populo ita præterit, vt in nullam reprehen-
sionem incurrat, & consilia hostis minime e-
nuntientur.

At verò paucorum in dominatu, quum in
commune singuli virtutis suæ specimen ede-
re conantur, tunc graues inimicitia concipiū-
tur, dam enim quisque caput esse, & primum
suam sententiam locum obrinere cupit, in
graues inimicitias incidunt, ex quibus sedi-
tiones oriuntur, ex his autem homicidia: tan-
demque per hæc, ad vnus dominatum deueni-
tur, vnde hunc statum longè esse præstan-
tissimum apparet. Nam contra, si penes popu-
lum sit imperium, fieri nullo modo potest,
quin interueniat improbitas. At quum admi-
nistratiōi reipublicæ interuenit improbitas,
non inimicitia, sed firmæ amicitia gignun-
tur. Quoniam, qui se improbè in Reipublicæ
administratiōe gerunt, alij aliorum im-
probitatem celant. Id autem tantisper fit,
dum aliquis potestatem in populum adeptus,
tales homines comperuerit. Quas ob-
res.

Aristocrati-
a vitia.

ναρχῶν ἕνα, καὶ ἐν τῷτῷ δηλοῖ καὶ αὐτῷ, ὡς ἡ μοναρχία κράτιστον. ἐν δὲ ἐπὶ πάντα σολ- λαβόντα εἰπέμ, κότεν ἡμῖν ἐλευθερίη ἐγένε- το, καὶ τευ δόντῶ; κότερα παρὰ τῷ δήμῳ, ἢ ολιγαρχίης, ἢ μειωάρχου; ἔχω τοίνυν γνώ- μιν, ἡμῶς ἐλευθερωθέντας διὰ ἕνα ἄνδρα, τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν. χωρίς τῆς τοῦτου, πα- τέρους νόμους μὴ λύειν. ἔχοντας εἶ, οὐ γὰρ ε- μείνορι.

res illum suscipit etiam, & pretio habet popu- lus. Dum autem in pretio est, euadit repetere dominator omnium Quo facto, & hic vnus dominatur, statum omnium esse optimum declarat, atque vt vno verbo omnia comple- ctar, vnde & cuius munere libertatem habemus? à populonc, an à paucorum, an ab vnus dominatu? Quum igitur vnus vni opera lib- ertatem consequuti sumus, hunc dominatus vnus vni statum nobis amplectendum, tuc- dumque cenfeo, ac preterea minime commit- tendum, vt patrias leges, quæ bonæ sunt, labef- actemus: minime enim hoc expedit.

OECONOMIA ORATIONIS.

- I. Vnius optimi imperium praestantissimum, Eius βασιλευς, εἰς κοίραν ἔσω, Iuxta Homerum, Iliad. 2. & Aristotelem lib. 8. Ethic. cap. 10. Αριστὸν ἢ ἐκείλινα.
- II. Confirmat, referendo Oligarchiam, vt dissen- sionibus obnoxiam, & quibus infinita mala pullu- lant.
- III. Contra magna est monarchia utilitas. Natura commenta est regem, quod & ex alijs a- nimalibus licet cognoscere Senec. l. 1. de Clementia, Apes sine rege esse non possunt, vt scribit Plinius l. 2. natur. histor. c. 17. Grues vnum auctem, quem se-

quūtur, eligūt, Arist. l. 1. de hist. anim. c. 1. ἀριστὸν ἢ τοσοῦτον καὶ δικαιοτέρα μοναρχία, ὅσῳ παρὰ πλείον ἔστιν ἕνος ἀνδρός γνώμη προσέχειν τοῖς νόμοις, μάλ- λον ἢ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν διαποικίαις ἡγεῖται. ἀρεσκείη, Tanto iustior, & mitior monarchia, quanto facilius est vnus, quam multis morem gerere (inquit Isocrates ad Nicoclem) Nulla fides regni sociis, omnisque potestas Impatiens consortis erit. Lucan. l. 1.

MARCI ANTONINI ORATIO AD PROCERES, QVA filium Imperatorem renuntiat, & commendat.

Ex Herodiano. Argumentum.

Marcus Antoninus Imperator, quum ex graui morbo decumberet, nec se procul à vita exitu ab- esse intelligeret, amicos conuocauit. Ad eos, quum conuenissent, hac oratione est vsus. hsq̄, quum lubricas adolescentia vias, & in ea aetate periculi plenam esse potentiam ostendisset, filium commen- dauit.

Ἀχθεῖσθαι μὲν ὁμῶς ἐφ' οἷς ὀρεῖτέ με δια- κείδημον, θαυμαστὸν οὐδέ μ' φύσει τε γὰρ τὸ ἀνδρώπινον ἐλευθὸν εἶναι τῶν ὁμο- φύλων συμφορῶν, τὰ τε δεινὰ ὑπὸ τῆν δ- ψιν πετόντα οἶκρον προχλαῖται μεί- ζονα. ἐμοὶ δὲ καὶ πλέον ὑπάρχειμι παρ'

Dolere vos, atque angī, quum ita me affe- ctum contemplanini, minime miran- dum. Quippe humanum est humanis cas- bus ingemiscere, multoque magis misericor- diam pouocant, quæ oculis vsurpamus; Ca- terum peculiaris nobiscum nostra ratio est. Nam de meī erga vos animi conscientia, mutuaam spero à vobis, quasi meo iure bene- uolen.

ὁ μὲν εἶσμαι. ἐκ γὰρ ὧν αὐτὸς δικάσειμαι πρὸς ὑ-
 μᾶς, ἀμοιβάν εὐνοίαν εἰκότως ἤλπιχα. νῦν δὲ
 κενὸς εὐχάρῃ ἐμοὶ τε ἀδελφῶν μὴ μάττω
 πρὸς ὑμᾶς τοσούτοις χρόνοις τιμῆν τε καὶ σπῆδὸν ἡγα-
 γάλευσα, ὑμῖν τε ἀποδοῦναι χάριρα, δεῖξασιν
 ὅτι ὑπερὸν ἔτυχε, ὅσκι ἀμνημονεῖτε. ὄρεται δὲ ἡ δέ-
 μοι τ' ὄν, ὃν αὐτοὶ ἀπεθρέψαδε, ἀρτι τῆς μετρα-
 χίαν ἡλικίας ἐπιτείνοντα, καὶ δὲ ὁ μῦθος, ὡσπερ
 ἐν χειρῶν, καὶ ζάλη, τ' κενερινθόντων. μὴ ποιο-
 φερὸν μὲν ὅτι ἀτελεῖς τ' τ' δεόντων ἐμπειρίας,
 εἰς φάλα ἐπιτείνουμαί εἰς ἀρραχθῆ. γίνεσθι
 δὲ οὐ αὐτῶ ὑμεῖς ἀνδ' ἐνὸς ἡμοῦ πατέρεσ πολλοί,
 περιέποντες τε καὶ τὰ ἀρίστα συμβουλευόντες. οὔτε
 γὰρ χρημάτων πλῆθος οὐδὲν αὐταρχεσ πρὸς τυ-
 ραννίδ' ἀκρασίαν, οὔτε δορυφόρων φρεσὶ ἰχα-
 νή βύβλας τ' ἀρχοντα, εἰ μὴ προὔπαρχοι ἢ τ' ὑ-
 πηκόων εὐνοία. μάλιστα δὲ ἐκείνοι εἰς ἀρχῆσ μῆ-
 κ' ἀκινδύνως ἤλασαν, ὅτι μὴ φόβοι δέω μό-
 τισι, πόδον τ' αὐτῶν χρησθῆσι. τοῖσ τ' ἀρ-
 χόμενοι ψυχῆσ οἴεσθαι. οὐ γὰρ οἱ ἐξ ἀνάγκησ
 δαλεύοντες, ἀλλ' οἱ μὲν ἀπειθεσ ὑπακούοντες, ἑ-
 νόπιοι, καὶ ἐξωκολακείασ προσποιήτησ δρωόντεσ
 τε καὶ πᾶσχοντεσ διατελέσιν, οὐδέ ποτε ἀφηνιά-
 ζουσιν, ἢ μὴ βία καὶ ὑπερεπέ τῆσ ἀχθῶσι. χαλε-
 πόν τ' μετρίσαστε, καὶ θρον ἐπιτείναι ἐπιθυμίας
 ὑπερηβῆσ δέξασθαι. τοιαῦτα δὲ συμβουλευόντεσ
 αὐτῶν, ὧν ἀκθεσ παρ' ὄν ὑπομινησχοντεσ, ὑμῖν
 τε αὐτοῖσ, καὶ πᾶσιν ἀρίστον ἀποδείξετε βασιλέα,
 τῆσ μὴ μνημῆ χάριτα δὲ τὰ μέγιστα. οὕτω τε
 μόνωσ ἀίδιον αὐτῆσ ποιῆσαι δύμητε δε.

uolentiam. Nunc autem illud incidit, quom &
 mihi sit iudicium faciendum, frustrane vobis
 honorem tamdiu habuerim, studiumque om-
 ne meum lubens detulerim, & vobis referenda
 gratia ostendendum, non esse eorum, quæ ac-
 ceperitis immemores. Videtis filium, quem ip- *Adolescen-*
 simet educastis, primas nunc adolescentiæ me- *ria periculo-*
 tas ingredientem, quasi in solo, atque in fluctu sa-
 vitæ gubernatoribus indigentem, ac rerum
 imperitia de recto quasi cursu ablatum, malis
 artibus impingat. Est igitur vos illi pro me
 vno multi parentes, excolendo scilicet, atque
 optima suggerendo. Neque enim aut pecunia *Beneuolen-*
 vis Tyrannidis luxuriam explere, aut stipantia *tia.*
 satellitum agmina rueri principem possunt, nisi
 illi ipsi, quos regas, animum imperanti, bene- *Regum*
 uolentiamque accommodent. Quippe sic de- *Clementia.*
 mum diu, eutoque imperant, qui non metum
 ex crudelitate, sed amorem ex bonitate ciuium
 suorum animis instillant. Neque enim quos
 seruire necessitas coegit, sed quos obtempera-
 re sua quemque voluntas adegit, ij sunt in a-
 gendo, patiendoque à suspitione omni, assen-
 tationeque vacui: nunquam imperia detrectat,
 nisi violenter, contumelioseque sint habiti.
 Est autem difficile in maxima licentia mode-
 rari sibi, & quasi franos imponere cupiditati-
 bus. Quod si bene viuendi auctores illi fueri-
 tis, & quæ nunc coram audit, identidem ad-
 monueritis, vna opera, & ipsam vobis, reliquis-
 que omnibus optimum principem reddetis, &
 memoriam nostram demerebimini, quam
 scilicet immortalē, hac vna ra-
 tione poteritis effi-
 cere.

O E C O N O M I A O R A T I O N I S.

- I. Exordium mite à beneuolentia procerum erga se, & suo munio erga proceres studio.
- II. Post locum beneuolentia exponit rem, & filii mores in hac aetate lubricos. Est enim, ut ait, Adolescentia, quadam aetatis procella, de qua recte dixit Ambrosius, Vicina est lapsibus adolescentia, quia variarum æstus cupiditatum feruore, calentis inflammatus ætatis: & in ea potissimum viget affectus, δῆμος ἀργός, καὶ πολύφωνος, καὶ πολυπαδῆς, inquit Maximus Tyrius oratione sexta.
- III. Quæ cum ita sint, orat ut sine ei demeritis Pa-

- rentis loco, cum nullum maius sit praesidium optimorum ciuium amore, & obsequijs, siquidem Populæ rium beneuolentia, optima regis opulentia: & infirmissimum satellitium, inuicia & ἐπιφοβία, ut aiebat Periander, apud Diogenem Laertium.
- IV. Addit quod instillari cupit filio, leni manu Clementia regnandum. Musonius apud Maximum serm. laus. 10. suadet Principibus, ut venerabiles potius suis subditis fiant, quam terribiles. Quamvis securior Regis aula cum non crudelitate, sed

Affectus
 adoles: etia.
 Fulgus pi-
 grum &
 loquax.

Ssss amo-

amoris excubiis defenditur? Hæc arx inaccessa, hoc inexpugnabile munimentum, munimento non egere, frustra se terrore succinxerit, qui leptus charitate non fuerit.

V. Concludit per humanam commendationem filii, quam si non neglexerint, sibi principem optimum faciens, Patris vero sepulchri cineres, & manes demerentur.

COMMUDI ORATIO.

Argumentum.

Commodus, Marci Imperatoris filius, quum paternam imperij hereditatem cerneret, de consilio amicorum sese in castra contulit, ut quum militem donatino, & blanda oratione sibi conciliasset, ab eo Imperator appellaretur. Eo quum venisset, hanc concionem apud milites habuit, commemoratoque patris in se, & in eos studio, diuturna que sua cum illis consuetudine, quantæ sibi coniunctionis & necessitudinis causa cum ijs intercederet ostendit, horratuque est, ut sibi in suscipiendis, & amplificando imperio adesse vellent.

Ex eodem Herodiano.

Κοινην ειναι μοι προς υμας την επι της χα-
ταλαβουσιν αληθηδονα, & μηδεν δελεη-
τον υμας εμυ διαφορειν, εμαυτον ακρι-
βως πεπεικα. ουδε γαρ παροντι μοι το πα-
τρος, πλονεκτην υμων εξιστη. εκειν γαρ παν-
τας υμας ως ενα ηγαπα. εχαμεν ουν μαλλον
αυσρα πωτι με η τον χαλωνα. την μεν γαρ,
προσχηριαν ηγειρο φύσεως, την δε, αρετης κοι-
νηριαν. φειων τε με πολλοις νηπιον οντα, ταυς
υμητερας ενεχειριτε πιστοι. διοπερ & ιατα
πασης εινεως μεδεξεν προς υμων ελπιχα. τ
μ. προσεβουτερω, τροφει μοι ταυτα οφειλοντων
τους η ηλικιαται, ετι οτιωσ αν & συμφορητας τ
ει οπλοισ εργαυ αποκαλοειν. παντα γαρ η-
μας ως ενα ο πατηρ εφίλει τε & πασαν αρετην
επαυτευε. ετωκε η μετ' εκεινον με βασιλευ η
τυχη, οδ & επείσαχλον, ωσπερ οι προ εμυ, προ-
σκητηω σεμνωσιν αρχη, αλλα μονο τε
υμιν εγω ει τις βασιλειωσ αποκηδυν. & μη
πειραθεντα με ιδιωλεκων απαργανω, αμα ε
τ γαστροσ προελθεν, βασιλειοσ υπεδεξατο πορ-
φυρισ. ομυ δε με ειδεν ηλιοσ ανδρωπον, & βα-
σιλευ. ει οτιωσ αν οδι ταυτα λογι ομωροι, εερ-
χοιτε ουδοθεντα υμιν αλλα γενηθεντα αυτοκρα-

Communi mihi esse vobiscum huius
maiorum calamitatis, neque vos abire,
quam me ipsum affectos esse, planissime
persuasum habeo: neque enim ego superstitie
parente ipso meo, superiorem me vobis vi-
quam gessi. Nam ille ita nos vniuersos, ut v-
num aliquem diligebat, lubentiusque me com-
militonem, quam filium vocitabat: quippe
hanc naturam appellationem, illam vero virtu-
tis communicationem existimabat. Quin in-
fantem sæpè me in vlnis gestans, vobis da-
bat in manus, quasi que vestra mandabat fi-
dei Quapropter, minime dubio, quin mihi
omnem sitis benevolentiam adhiberit:
quum pro alumno me maiores natu habere
debeant, ipsos autem aequales, condiscipulos
armorum iure appellauerim. Siquidem ita
nos vniuersos, ut vnum aliquem, pater dili-
gebat, omnique virtutum studio, ac bonis ar-
tibus curabat instituendos. Nunc me post il-
lum vobis principem fortuna dedit, non qui-
dem ascititium, quales ante me fuerunt,
neque velut acquisito imperio gloriantem.
Quippe vnus ego vobis natus, educatusque
in aula, priuatisque intactum cunabulis, sta-
tim me ut ex alio prodieram, imperatoria
purpura suscepit, simulque sol hominem me
vidit, & principem, hæc cum animis vestris re-
putantes, iure principem colite non datum vo-
bis,

παρα. ἵππ. γὰρ πατὴρ εἰς οὐρανὸν ἀναπλάσσει, ὅπως
 δὲ ἄλλοι καὶ οὐρανὸς ἐστὶ θεῶν. ὑμῖν δὲ χρὴ μέλειν
 τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς διοικεῖν. κα-
 τορθεῖν δὲ αὐτὰ καὶ βεβαῖον, ὑμῶν ἐργον, εἰ
 τότε τὸ πολέμου κίβητα μὴ πάσης ἀνδρεί-
 ας ἀπαλείψοιτε, καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν μέχρις
 Ὠκεανοῦ προάγαθοι. ὑμῖν τε καὶ ταῦτα δόξαν
 οἶτε, καὶ τὴν τῶν κοινῶν πατρῶς μνήμην χάριτι
 ἀξίας οὕτως ἀμείβεσθε. ἐν ἵππαρχῶν τε τῶν λε-
 γομένων, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡγεσθε. ἐδ-
 διμονοῖσθε δὲ ἂν τὰ δεόντα πράττοντες ὑπὸ
 τοῖσι μαρτυροῦσι. καὶ τὰ μὲν πρότερον ὑμῖν ἀν-
 δρείας χρῆσθαι θέμετα, εἰς τὴν ἐκείνων ἑσθίαν καὶ
 στρατηγίαν τὴν ἀναφορὰν ἔχει. ὅσα δὲ ἂν σὺν
 βασιλεῖ ἐσθραβόμενος ἐπιδείξοιτε, τῶν τῆρ
 δόξαν πίστεως τε ἀγαθῆς καὶ ἀνδρείας ἀποπέσοιτε.
 τότε, τε σὺν ὑμῖν νέον σεμνότητι πληρώσετε, τῆ
 ὑμῶν ἐργον ἀνδραγαθία. τότε, τε βάρβαρον
 σὺν ἑσθραβόμενος κωλυθῆναι, οὐτε εἰς τὸ
 παρὸν χυλαῖ ἀρτῆσαι τῆς ἡλικίας χυλαφρονῆ-
 σαν, τὰ τε μίλλοντα φοβῶν εἰς τὴν πεπερι-
 μέτωρ.

bis, sed natum. Nam pater quidem iam in cœ-
 lum euectus, confors est, confessorque Deo-
 rum, nobis autem orbis terrarum gubernacula,
 rerumque humanarum cura incumbit. Quæ
 quos successus, quantaque habitura sunt vi-
 res, in vestra manu est. Si enim belli reliquias
 fortiter deleueritis, & imperij Romani teim-
 nus ad Oceanum usque promoueritis, cum ipsi
 vobis ingentem gloriam comparabit, cum
 communis parentis memoriæ debitam grati-
 am referetis. Atque eum quidem exaudire que-
 dicimus, & intueri præsentem, quæ gerimus,
 credite nos autem felicissimos, qui benefacto-
 rum nostrorum testem eiusmodi simus habituri.
 Quæ igitur ad hanc diem fortissimè prosper-
 rimeque gessistis, illius scilicet sapientiæ, gu-
 bernationique tribuuntur: quæ autem mecum,
 hoc est, cum iuvene Imperatore vestro, præ-
 clare feceritis, ea sunt vobis ipsis, quasi peculi-
 arem cum fidei, tum virtutis claritudinem par-
 titura. Quo circa, & ætati meæ rebus strenuè
 gerendis auctoritatem conciliabit, & barba-
 ra gens initio noui principatus repressa, neque
 in præsens contemptu ætatis nostræ se efferet
 audacius, & suis nunc edocta periculis, metua
 deinceps perpetuè coercetbitur.

OECONOMIA ORATIONIS.

- I. Exordium prudens à pietate in patrem, & fiducia in milites.
- II. Antonini mortui commendatio, amor eius, & benevolentia in populares. Blanditia in ipsum Commodum, cui magna in stat commendationis esse debet, tanto parenti placuisse.
- III. Hinc ratio benevolentia, quam expeclat à militibus, non noua, & asseclitia, sed qua firmu radicibus inoleuerit, qui se imperium cum luce habuit, quod dixit, hoc Claudianus in Panegyri Hono-

- ri, & imitatus est Panegyristes Constantini Magni, imperium nascendo meruisti, quod quidē mihi Deorum immortalium manus, & primum videtur, & maximum, in lucem statim te felicem venire.
- IV. Quare Patre de rebus humanis sublato, cum in eius humeros hæc imperij moles refundatur, tantarum rerum administratos hortatur, ad fidelissima obsequia. Argumenta sunt à persona Patris demortui, & rebus antea gestis, quibus etiam accedunt præmiorum illecebra.

Felicitas Natalium.

ACTIO PARRICIDIJ nobilissima.
 Ex Tito Liuiio.
 Argumentum.

Philippo Regi Macedonum, magni illius Philippi abnepoti, filij duo erant, Perseus, & Deme-

trius, quorum minor natus Demetrius multitudinũ fauorem demeruerat, gratus ab initio Romanis, & legationum quas pro patre impigre exequutus erat, nomine, & alijs præclaris rebus, quæ in egregio principe pralucebant. Hoc ipsum Perseus frater agrè serebat, quod ita sibi viam ad imperium pramunire Demetrius vide-

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

ratum, erat & patri nonnihil suspectus, quod quacumque in aula regia aduersus populum Romanum dicerentur, refelleret, eorumque causam mauiter amplecteretur, hanc occasionem arripuit Perseus, & ex priuata similitate in apertum odium tandem erapit: celebrabant fortè lustrum Macedones, cum pro more iuuenes regij suis quisque copijs stipatis concurrerent, ita tamen ve Perseus furore nihil ad iustam praelij speciem praefer ferrum deesset, eo certamine longè superior Demetrius acies apparuit, quod indigne ferens Perseus, fratrem ad conuiuium vocantem respiciendo festo deinde die iactatis de ludicio vtrinque sermonibus speculator ex conuiuio Persei, ad audiendum qua in aula Demetrius iactarentur, missus est, qui à iuuenibus ex triclinio Demetrius egressus, malè mulcatus abscessit: eiuus rei ignarus Demetrius, mox, quin commessatum, inquit, ad fratrem imas, & iram, si qua forti ex certamine residet, nostra hilaritate, lenimus conclamant omnes eundem esse, sed qui exploratore pugnis exceperat, factum dissimulantes, gladios sub veste occultant, quibus se si qua vis esset, defenderent: speculatores in vestibulo aduam Persei stabant, qui exemplo ad dominum ingressi, nuntiant Demetrium venire inter multos gladijs cinctos, hoc metu permotus Perseus, claudit fores, & fratrem aditu excludit. Postero die Perseus insidias sibi à fratre comparatas Philippo patri renunciat. Rex Demetrium ad se vocari, & principem aliquo iubet, quibus miseram, & suam, & liberorum conditionem, hac oratione significat: qua finita Perseus Demetrium parricidij accusat, Demetrius fratris criminationem refellit, sed tandem miser adolescens causa excidit, & fratris dolo, patriusq; nimis credula crudelitate veneno interfectus est, cuius innocentiam, cum postea Perseus agnouisset, dolore consumptus est. & mortuus Thyestes execrationes in Perseum filium eructauit, qua irrita non ceciderunt.

PHILIPPI MACEDONIS
de sua liberorumque infelici conditione pronuntiatio.

Hac oratiuncula est veluti apparatus ad causam

S Edeo miserrimus pater, iudex inter duos ^{Incepisti} filios, accusatorem parricidij, & reum aut ^{non graui} ^{exemplum} conficti, aut admissi criminis, labem apud meos inuenturus: iam pridem quidem hanc procellam imminetent timebam, quum vultus inter vos minimè fraternos cererem, quam voces quasdam exaudirem: sed interdum spes animum subibar deslagrare iras vestras, purgari suspiciones posse: etiam hostes armis positus foedus inisse, & priuatas multorum simultates finitas: Subituram vobis aliquando germanitatis memoriam, puerilis quondam simplicitatis, consuerudinisque inter vos, meorum denique praecceptorum, quae vercor, ne vana surdis auribus cecidit. Quoties ego audientibus vobis detestatus exempla discordiarum fraternarum, horrendos euentus eorum retuli, quibus se, stirpemque suam, domos, regna funditus euertissent. ^{Lacedaem} ^{regis} ^{mi} Meliora quoque exempla parte altera posui, sociabilem consortionem inter binos Laedamoniorum reges salutarem per multa saecula ipsis, patriæque: eandem ciuitatem, posteaquam mos sibi cuique rapiendi tyrannidem exortus sit, euerfam. Iam hos, Eumenum, Attalumque fratres, à quam exiguis rebus, propè, vt puderet regij nominis, mihi, Antiocho, & cuiilibet regum huius aetatis, nulla re magis, quam fraterna vnanimitate regnum aequalle. Ne Romanis quidem exemplis abstinui, quae aut visa, aut audita habebam. T. & L. Quintiorum, qui bellum mecum gesserunt. P. & L. Scipionum, qui Antiochum deuicerunt, patris, patrique eorum, quorum perpetuam vitam concordiam mors quoque miscuit. Neque vos illorum scelus, similisque sceleri euentus deterrere à recordi discordia potuit: neque horum bona mens, bona fortuna ad forsitatem flectere: viuo, & spirante me, hereditatem meam ambo, & spe, & cupiditate improba petitis: eo vsque me viuere vultis, donec alterius

alterius vestrum superstes, haud ambiguum regem alterum, mea morte faciam, nec partem potestis pati, nihil chari, nihil sancti nominis nostris, cuius vice regni vnus insatiabilis amor successit. Agite, conuolante aures paternas: decernite criminibus, mox ferro decreturi, dicite palam, quicquid aut veri potestis, aut comminisci, liber: referatae aures sunt, quae post hac, secretis alterius ab altero criminibus claudentur.

OECONOMIA
orationis.

I. Exordium graue, & plenum commiserationis. Praevisus antea à patre fratrum morbus, & adhibita remedia, quae propter vim mali parum valuerunt: hinc illa la bryma.

II. Ex vna parte, funesta discordiarum exempla, ex altera fructus concordia propositus: sed nihil contra vim ambitionis potuerit. Coniunctionis exempla sumpta à Lacedaemonijs. Quippe Lacedaemonebini Reges diu regnarunt, cum scilicet luxus aberat, & pecunia, luit insignis moderatio in Eumene, & Atalo regibus, in Quinctijs, Scipionibus, quorum meminere Valerius, Plutarch Cicero. Eumen es rex fratribus: perpetuo dicere solebat: si ut rege me utemini, ego vobis ut fratribus vram: sit autem ut fratre, ego vobis ut rege. Sancti Max. serm. 9. de magistratu.

III. Erumpit acerba exulcerati patrii interliberum discordias conquestio.

PERSEI ACCVSATORIS
actio, in Demetrium fratrem,
parricidij reum.

Status duo complectitur, crimen parricidij, & amicitiam cum Romanis. Inuentio argumentorum tota pene est ab adiunctis. Dispositio grauiora expedit initio. Character est valde probabilis, artificiosissima oratio.

Aperienda nimirum nocte ianua fuit, & armati comessatores accipiendi, praebendumque ferro iugulum, quando non creditur,

nisi perpetratum facinus. Eadem petitis insidijs audio, quae latro, atque insidiator. Non nequequam isti vnum Demetrium filium te habere: me subditum, & pellice genitum appellant. Nam si gradum, si charitatem filij apud te haberem: non in me querentem deprehensas insidias, sed in eum qui fecisset, sauires. Nec adeo tibi vilis vita esset nostra, ut nec praeterito periculo meo moueretur, neque futuro, si insidiantibus sit impune. Itaque si mori tacitum oportet, taceamus, precari tantum Deos, ut à me coeptum scelus in me finem habeat, nec per meum latus impetaris.

Sin autem, quod circumuentis in solitudine natu ipsa subicit, ut hominum, quos nunquam viderint, fidem tamen implorent: mihi quoque ferrum in me strictum cernenti, vocem mittere liceat, per te, patriumque nomen, quod vtri nostrum sanctus sit iam pridem sentis, ita me audias precor, tamquam si voce, & comploratione nocturna excitus, mihi quiritanti interuenisses, Demetriū cum armatis nocte intempesta in vestibulo meo deprehendisses. Quod tum vociferarer in re praesenti pauidus, hoc nunc postero die quor. Frater, non comessantium in vicem iam diu viuimus inter nos, regnare vtrique vis: huic spei tuae obstat aetas mea, obstat gentium ius, obstat vetustus Macedoniae mos, obstat verò etiam Patris iudicium. Huc transcendere, nisi per meum sanguinem non potes.

Omnia moliris, & tentas: adhuc seu cura mea, seu fortuna restitit parricidio tuo, hesternae die in lustratione, & decursu, & simulacro ludibundo pugna, funestum prope praelium fecisti: nec me à morte aliud vindicauit, quam quod me, ac meos vinci passus sum, ab hostili praelio, tamquam fraterno lusu, pertahere me ad coenam voluisti. Credisne, Pater, inter inermes conuiuas me coenaturum fuisse, ad quem armati comessatum venerunt? Credis nihil à gladijs nocte periculi fuisse, quem sudibus te inspectante prope occiderunt? quid hoc noctis, quid ut inimicus ad iratum? quid cum ferro succinctis iuuenibus venis? conuiuam me tibi committere ausus non sum, comessatorem te cum armatis venientem recipiam? Si aperta ianua fuisset, funus meum parares hoc tempore, Pater, quo querentem audis. Nihil ago tamquam accusator criminose, nec dubia argumentis colligendo, ago: quid enim, negat se cum multitudine venisse ad ianua.

Quarimo-
nia grauis.

Ambitio
crudelis.

ianuam meam? aut ferro succinctos secum
fuisse: quos nominauero, accersere possunt
quidem omnia audere, qui hoc ausi sunt: non
tamen audebunt negare, se deprehensos intra
limen meum eum ferro. Si ad te deducere
rem pro manifesto haberes, fatentes pro de-
prehensis habe. *Exorare nunc cupiditatem re-
gni, ad furias fraternas cogita: sed ne sint cœcæ,
Pater, execrationes tuæ, discerne: dispice
insidiatorem, & peritum insidijs: noxium huic
esse caput, qui occisus fratrem fuit, habeat
etiam vratos parentes Deos: qui periturus fra-
terno scelere fuit, per fugium in Patris mis-
ericordia, & iustitia habeat. Quo enim alio con-
fugiam? cui non solemne, iustitate exercitus,
cui non decursus militum, non domus, non
epulæ, non nox ad quierem data naturæ be-
neficio mortalibus, tata est? si vero ad fra-
trem inuitatus, moriendum est: si recepero
intra ianuam comellatum fratrem, morien-
dum est: nec eundo, nec macendo insidias
euito. Quid me conferam? nihil vrater Deos,
Pater, & te, colui. Non Romanos habeo, ad
quos confugiam. Perisse experunt, quia tuis
iniurijs doleo: quia tibi ademptas tot vrbes,
tot gentes, modo Thraciæ maritimam oram,
indignor, nec me, nec te incolumi Macedo-
niam suam futuram sperant: sed si me scelus
fratris, te senectus absumpserit, aut nec ea
quidem expectata fuerit, regem, regnumque
Macedoniæ sua futura sciunt. Si quid extra
Macedoniam tibi Romani reliquissent, mihi
quoque id relictum erederem receptaculum.
At in Macedonibus satis præsidij est, vidisti
hæsterna die impetum in me militum, quid
illis defuit, nisi ferrum? quod illis defuit
interdij, conuiuæ fratris nocturne assumpse-
runt. Quid de magna parte Principum loquar,
qui in Romanis spem omnem dignitatis, &
fortunæ posuerunt, & in eo qui omnia apud
Romanos potest? Neque hercule istum mi-
hi tantum fratri maiori, sed propè est, vt ti-
bi quoque ipsi Regi, & Patri præferant: iste
enim est, cuius beneficio pœnam tibi senatus
remisit, qui nunc te ab armis Romanis pro-
tegit, qui tuam senectutem obligatam, &
obnoxiam adoleſcentiæ suæ esse æquum cen-
set, pro isto Romani stant: pro isto omnes
vrbes tuo imperio liberatæ: pro isto Mace-
dones, qui pace Romana gaudent. Mihi præ-
ter te, Pater, quid vsquam aut spei, aut præ-
sidij est? quod spectare illas literas ad te nunc
missas T. Quintij credis? quibus & bene te*

consuluisse rebus tuis ait, quod Demetrius
Romam miseris: & hortatur, vt iterum, &
cum pluribus legatis, & prioribus quoque
Macedonum remittas eum. T. Quintius, qui
nunc est author omnium rerum, isti & magi-
ster, eum sibi, te abdicato, patre, in locum tu-
um sustinuit: illic ante omnia clandestina
concepta sunt consilia: quaruntur adiutores
consilij, quum te, plures, & principes Mace-
donum cum isto mittere iubet, qui hinc inte-
gri, & sinceri Romam eunt, Philippum regem
se habere credentes: imbuti, & illinc infecti
Romanis delinimentis, redeunt. Demetrius
ijs vnus omnis est: eum iam Regem viuo pa-
tre appellant. Hæc si indignor, audiendum est
statim, non ab alijs solum, sed etiam à te, Pater,
cupiditatis regni crimen; ego vero, si in medio
ponitur, non agnosco, quem enim tuo loco
moueo, vt ipse in eius locum succedam? Vnus
ante me Pater est, & vt diu sit, Deos rogo: su-
perstes ei ita sim, si merebor, vt ipse me esse
relic. Hæreditatem regni, si pater traderet, acci-
piam. Cupit regnum, & quidem scelerate
cupit, qui transcendere festinat ordinem atri-
tis, naturæ, motis Macedonum, iuris gen-
tium. Obstat frater maior, ad quem iure,
voluntate etiam Patris, regnum pertinet.
Tollatur nunc primus in regnum, fraterna ce-
de sit potior: Pater senex, & filio solus orba-
tus magis timebit ne irascatur, quam vt filij
vlticis necem patiat; Romani lætabun-
tur, probabunt, defendent factum. Hæc spes
incertæ, Pater, sed non inanes sunt: ita enim
res se habet, periculum vitæ propellere à me
potes, puniendo eos, qui ad me interficien-
dum ferrum sumpserunt: si facinori eorum
successerit, mortem meam idem tu persequi
non poteris.

OE C O N O M I A
orationis.

I. Exordium callidum, quasi ex flagrantis adibus
delicti commotione erumpas; non domi sit compara-
tum: deinde artificiosa conuulsio, fidelis, subdola
ad motum recitandum aptissima. Quæritur autem Quinti
propria questus, & comploratio eorum, qui populum
Romanum inuocabant, translatus est in ore Mace-
donum.

II. Serio delabimur ad causam. Primum cri-
men, & raris omnium obicitur Demetrio, domi-
nan-

Genius. nandi libido. *Fortuna autem, per quam se servatum hic Perseus dicit, est ipse Genius* *ταπεινωσας γαρ υς υς ut dicitur à Menandro.*

Lustratio. III. Parricidij crimen intentatum, colligitur ex effectis, & adinventis, ac primum ex recenti lustratione, qua imago inusta pugna fuit. *Lustrale certamen à Tacito vocatur. Annal. lib. 16. Hanc inquit Perseus dum obiret Demetrius, pone ludo iunxit parricidium.*

IV. Probabilis sit oratio ex circumstantiis aptissime enucleatis: Hinc acris, & nervosa pugnacitas.

Dii Paterni Penates. V. Post rem probatam, per Aporiam adhibetur motus non vi accersitus, sed leniter è suo fonte derivatus, Dii autem paterni quorum hic meminit, sunt Penates, de quibus Clemens Alexandrinus *περι πατρῶν*, & Schol. Apollon. & Arnob. aduersus gentes l. 1. & l. 3.

VI. Gradum facturus ad aliud crimen, callide nomen, & benevolentiam Patris usurpat, deinde summa dexteritate iniecit criminationem de amicitia cum Romanis, & spe inuadendi regni, Philippus autem multatus fuerat aliqua parte imperii à Romanis & nondum concoctus dolor. Sciebat Perseus qua parte inim exulceratus suspicacis Parentis animus esset ferendus.

Demetrius carus Romanis. VII. Hac igitur ianua, quam sibi patere facilius existimabat, irrepit, grauiter exagitat Demetrium, ob amicitiam Romanorum, apud quos legatus fuerat: Hinc dira amulatio seni instillatur, ita autem in responsis Senatus ferebatur, *εἰς οἱ Πρωτοκλιπῆς ἀναγνῶν ἐξ αὐτῶν χάρειν, καὶ πρὶς υἱοῦ τῷ Δευτέρῳ ἀναγνῶν ἐκ τῶν.* Polybius.

Talanta. VIII. Firmatur coniectura ex T. Quintii literis ad Demetrium, & callidissime in odium Patris adducitur miser adulescens: efficaci autem oratione dixit, Demetrius ijs omnia est. Sic gracè dicunt *τὰ πᾶσι*, quod & lasinè octulsi: *Arbiter in Satyrico, Quare in cælum abiit, & Trimalcionis Talanta est.*

IX. In peroratione pretenditur simulata moderatio, pessimi consilii artifex, sicut fratrum cruem ista rabies, sed vix malitia sua integumentis euoluta.

pendè ab ijsdem locis, maximè autem conatur repugnantibus implicare aduersarium: quod argumentum ad confutationem potentissimum esse solet. Dicitio nobilis est, miserationes valde graues, & opportune.

Omnia, quæ reorum antea fuerant auxilia: Pater, præoccupauit accusator, simulatque lachrymis in alterius perniciem, veras meas lachrymas suspectas tibi fecit: quum ipse, ex quo ab Roma redij, per occulta cum suis colloquia, dies, noctesque insidietur vltro mihi: nunc non insidiatoris modo, sed latronis manifesti, & percussoris speciem induit. Periculo suo te exteret, vt innoxio fratri per eundem te maturet perniciem: per fugium sibi nusquam suspectum esse ait, vt ego ne apud te quidem spei quiequam reliqui habeam: Circumuentum, solum, inopem, inuidia gratiæ externa, quæ obest potius, quam prodest, onerat. Iam illud quam accusatoriè, quod noctis huius crimen miscuit cum cætera infectatione vita meæ, vt & hoc, quod iam, quale sit, scies, suspectum alio vitæ nostræ tenore faceret, & Nam vanam criminationem spei, voluntatis consiliorum meorum, nocturno hoc ficto, & composito argumento, fulciret: simul & illud quæsiuit, vt repentina, minimeque præparata accusatio videretur; quippe ex noctis huius metu, & tumultu repentino exorta. Oportuit autem, Perseu, si proditor ego Patris, regni que eram, si cum Romanis, si cum alijs inimicis Patris inieciam consilia, non expectatam fabulam esse noctis huius, sed proditionis meæ ante me accusatum, si illa criminosa, ac vana accusatio erat, inuidiamque tuam aduersus me magis, quam crimen meum indicatura, hodie quoque eam, aut prætermitti, aut in aliud tempus differri, vt perspiceretur, vtrum ego tibi, an tu mihi nouo quidem, & singulari genere odij insidias fecisses. Ego tamen, quantum in hac subita perturbatione potero, separabo ea, quæ tu confundisti, & noctis huius insidias aut tuas, aut meas detegam. Occidendi sui consilium me inisse videri vult, vt scilicet maiore Fratre sublato, cuius iure gentium, more Macedonum, tuo etiam (vt ait) iudicio regnum futurum est: ego minor in eius, quem occidisse, succedere locum. Quid ergo illa sibi vult pars altera

DEMETRII, PARRICIDII rei, defensio.

Relegit duo crimina obiecta, & confutat

orationis, qua Romanos à me cultos ait, atque eorum fiducia in spem regni me venisse? Nam, & si in Romanis tantum momenti esse credebam, ut quem vellet, imponerent Macedoniae regem, & mea tantum apud eos gratia confidebam: quid opus parricidio fuit? an ut cruciatum fraterna cede diadema gererem? ut illis ipsis apud quos aut vera, aut certe simulata probitate partam gratiam habeo (si quam forte habeo) execrabilis, & iniustus essem? Nisi T. Quintium credis, cuius virtute, & consilij me nunc arguis regi, quum & ipse tali pietate viuat cum fratre, mihi fraternae cædis fuisse autorem. Idem non Romanorum solum gratiam, sed Macedonum iudicia, ac pene omnium Deorum, hominumque consensum collegit, per quæ omnia se mihi parem in certamine non futurum, crediderit: Idem, tanquam in alijs omnibus rebus inferior essem, ad scelus spem ultimam confugisse me insimulat. Vis hanc formulam cognitionis esse, ut vter zimuierit, ne alter dignior videretur regno, is consilium opprimendi fratris, iudicetur cepisse? exequamur tamen quocumque modo conficti ordinem criminis. Pluribus modis se peccatum criminatus est, & omnes infidiarum vias in vnum diem contulit. Volui interdium eum, post lustrationem quum concurrimus, & quidem (si Dijs placet) lustrationum die occidere: volui, quum ad cænam inuitauit, veneno scilicet tollere: volui, quum comestatum gladijs accincti me secuti sunt, ferro interficere. Tempora quidem qualia sint ad parricidium electa, vides: lusus, conuiuij, comestationis, quis dies, qualis? quo lustratus exercitus, quo inter diuisam victimam, prælaris omnium qui vnquam fuere Macedoniae regum armis, reges duo solito more tua regentes latera, Pater, præuecti sumus, & securum est Macedonum agmen? Hoc ego, etiam si quid ante admisisset piaculo dignum, lustratus, & expiatus sacro, tum, quum maximè in hostiam, itineri nostro circumdatam, intuens, parricidium, venena, gladios in comestatione præparatos volutabam in animo, ut quibus alijs deinde sacris contaminatam omni scelere mentem expiarem? sed cæcus criminandi cupiditate animus, dum omnia suspecta efficere vult, aliud alio confudit. Nam si veneno te inter cænam tollere volui, quid minus aptum fuit, quàm pertinaci certamine, & concursu iratum te efficere, ut meritò, sicut fecisti, inuitatus ad cænam abnuers? quum au-

tem iratus negasses, vtrum ut placarem reddenda opera fuit, ut aliam quærerem occasionem, quoniam semel venenum paraueram? an ab illo consilio velut transiliendum ad aliud fuit, ut ferro te, & quidem eo die, per speciem comestationis occiderem? quo deinde modo, si te metu mortis credebam cænam euitasse meam, non ad eodem metu comestationem quoque euitaturum existimabam? non est res, qua erubescam, Pater, si die festo inter æquales largiore vino vsum vsus, tu quoque velim inquiras, qua lætitia, quo lusu apud me celebratum hesternum conuiuium sit, illic etiam prauo forsitan odio prouehente, quod in iuuenili armorum certamine, pars nostra non inferior fuerat: miseria hæc, & metus crapulam facile excusserunt. Quod si non interuenissent, insidiatores somno sopiti iaceremus. Si domum tuam expugnaturus, capta domo dominum interfecisseturam; non temperassem vno in vnum diem non milites meos abstinuissem? Et, ne ego me solum nimia simplicitate tuear, ipse quoque minime malus, ac suspicax frater, nihil aliud scio, inquit, neque arguo, nisi quod cum ferro comestatum venerunt. Si quæram, vnde id ipsum scias, necesse erit aut speculatorum tuorum plenam domum fuisse meam, aut illos ita aperte sumpsisse ferrum, ut omnes viderent, & ne quid ipse aut prius inquisisset, aut nunc criminose argumentari videretur, te quære ex ijs, quos nominasset, iubebat, an ferrum habuissent: ut tanquam in re dubia, quum id quæssites, quod ipsi fatentur, pro conuictis haberentur, quin tu illud quæri iubes, num tui occidendi causa ferrum sumpsissent, num me auctore, & sciente. Hoc enim videri vis non illud, quod fatentur, & palam est, & sui se tuendi causa sumpsisse dicunt. Recte, an perperam fecerint, ipsi sui facti rationem reddent: meam causam, quæ nihil eo facto contingitur, ne miscueris, aut explica vtrum aperte, an clam te aggressuri fuerimus. Si aperte, cur non omnes ferrum habuimus, cur nemo, præter eos, qui tuum speculatorem pulsarunt? Si clam, quis ordo consilij fuit? conuiuii soluto, cum comestator ego discessissem, quatuor substiterint, ut sopitum te aggredierentur, quomodo sefellissent, ut & alieni, & mei, & maximè suspecti, quia paulo ante in rixa fuerant, quomodo autem trucidato te, ipsi euasuri fuerint? quatuor gladijs domus tua capi, & expugnari potuit? quin tu,

tu, omisâ istâ nocturnâ fabulâ, ad id, quod doles, quod inuidiam vrit, reuertes: cur vquam regni tui mentio fuit Demetri, cur dignior patris fortunâ successor quibusdam videris, quam ego, quum spem meam, quâ, si tu non esses, certa erat, dubiam, & sollicitam facis? Hæc sentit Perseus, & si non dicit: hæc istum inimicum, hæc accusatorem faciunt: hæc domum, hæc regnum tuum criminibus, & suspitionibus replent. Ego autem, Pater, quemadmodum nec tunc sperare regnum, nec ambigere vquam de eo forsitan debeam, quia minor sum, quia tu me maiori cedere vis: sic illud nec debui facere, nec debeo, vt indignus omnibus videar. Id enim vitij meis, non cedendo cui ius, fasque est, non molestia consequar. Romanos obijcis mihi, & ea quæ gloriæ esse debent in crimen vertis. Ego nec obses Romanis, vt traderer, nec vt legatus Romam mitterer, à te petij: missus, ire non reculaui: vtroque tempore ita me gessi, ne tibi pudori, ne regno tuo, ne genti Macedonum essem: itaque mihi cum Romanis amicitia causa fuisti, Pater, quoad tecum illis pax manebit, mecum quoque gratia erit: si bellum esse coperit: qui obses, qui legatus pro patre, non inutilis fui, idem hostis illis acerrimus ero. Ne hodie vt proficit mihi Romanorum gratia, postulo: nec oblit, tantum deprecor: nec in bello cœpit, nec ad bellum referretur. Pacis pignus fui, ad pacem retinendam legatus missus sum: neutra res mihi nec gloriæ, nec crimini sit. Ego si quid scelerate in fratrem admisi, nullam deprecor pœnam. Si innocens sum, ne inuidia conflagrem, quum crimine non possum, deprecor. Non hodie me primum frater accusat, sed hodie primum aperte, nullo meo in se merito. Si mihi Pater succenseret, te maiorem fratrem pro minore deprecari oportebat: te adolescentiæ, te errori veniam impetrare. In eo, vbi præsidium esse oportebat, ibi exitium est. E conuiuio, & comestratione prope semisomnis, raptus sum ad causam parricidij dicendam: sine aduocatis, sine patronis, ipse pro me dicere cogor, si pro alio dicendum esset, tempus ad meditando, & ad componendam orationem sumpsissem, quum quid aliud, quam ingenij fama periclitaret, ignarus quid accessurus essem, te iratum, te iubentem dicere causam, fratrem accusantem audiui. Ille diu ante præparata, meditata in

me oratione est usus, ego id tantum temporis, quo accusatus sum ad cognoscendum, quid ageretur, habui: vtrum illo momento horæ accusatorem audirem, an defensionem mediterer? attonitus repentino, atque inopinato malo, vix quid obijceretur intelligere potui: nedum satis sciam quomodo me tuear. Quid mihi spei esset, nisi Patrem iudicem haberem? apud quem, etiamsi à fratre charitate vincor, misericordia certe, reus vinci non debeo. Ego enim, vt me mihi, tibi que serues, precor: ille vt me in securitatem suam occidas, postulas, quid eum quum regnum ei tradideris, facturum eredis in me esse, qui iam nunc sanguine meo, sibi indulgeti æquum censet?

O E C O N O M I A

orationis.

I. Exordium apertissimum, & ex tempore natum, in quo veritas accusatoris delegit, & exulceratum patrem prudenter mitigat.

II. Dolum malum huius criminationis arguit dilemmate, si enim antea proditor Demetrius, cur tantum scelus in Patrem, & regnum tacebatur? Si primum, quorsum illa visus criminationis?

III. Confutatio, in qua artificiose, & subtiliter aduersarium urget à repugnantibus, incredibile esse palam faciens, eum qui amicitia Romanorum tantum posset ad submouendum fratrem, ad vltimum parricidij scelus animum conuertisse. Accedit Titi Quintii persona grauitas, cuius mores sunt ab istis sceleribus alieni.

IV. Urget maximè repugnantia aduersarii argumenta. Nam cum Deorum, & hominum consensum collegerit penes Demetrium, incredibile est eundem parricidio voluisse, quod illi tanta fauoris lenitate obtigerat.

V. Diluit suspicionem parricidij ab adiunctis temporum, & locorum, non satis tamen firma videntur argumenta. Quod autem hic ait de lustratione per victimam, Cruentum habes huius lustrationis ritum apud Herodot. lib. 4. Vbi Xerxes Pythio Lydo, filiorum patri, vnus Xerxis vacationem à militia postulanti, quem vellet eligere permisit: Deinde, quem elegerat in duas partes distractum, ab vtroque viâ latere posuit, & hæc victima lustrauit exercitum. Non pecude, quod fieri solebat, sed humano cruce abusus.

VI. Crimen diluit à securitate animi, & lassitia huius

Tttt

Demetrii
honestâ &
sublimis
oratio.

Querimo-
nia Demetrii
grauis.

huius dici, qua in homicidiis esse minime poterat. Pr-
banam autem & candidam excusationem pramit-
tit, maxime apud suam gentem, cui grata Regum
vinolentia. Tacit. Ann. 9.

*Vinolentos
non admit-
tunt magna
consilia.*

Porro magna consilia violentos non admittunt.
Quippe anima secca sapientissima, & in ebrieta-
te, ut ait Clemens Alexandrinus, κούρηται ὁ νῦς
ἀνθρώπων ἐπεὶ φέρεται, ὃ καὶ ἐν τῷ πνεύματι
ἔστιν, ὃ δὲ ἀληθινὸν τε ἰσχυρῶς. Guberna-
trix humana mens abijpitar, quasi fluctu se e-
brietate superfundente, & mari immerfa cali-
gat.

VII. Confutat quod obiectum fuit de armatis, ac i-
& ut loci oratione; cuius tamen argumenta non sunt
Gordii nodi.

VIII. Transiit à criminatione parricidii ad caus-
sam fratrici in eodis, quam per captam sermocina-
tionem praeclare insinuat. Inuidebat quippe Perseus
Demetrio singulares animi & corporis dotes, quibus
dignior habebatur regno. Hoc de ipso Demetrio re-
statutur Polybius, legatione, lib. πρῶτον, inquit, πολλοὶ τῷ
ἀδελφῷ περὶ τὰ δὲ πάλαι καὶ ἄρα καὶ ἰσχυρῶς καὶ τῆς φύ-
σεως καὶ τῆς κατὰ φύσιν. Inde autem constat am fra-
tris inuidiam prudenti, honesta sublimi oratione di-
luit.

IX. Delabitur ad amicitiam Romanorum. In quo
adversarii criminationes magnifice confutat, eo ora-
tionis charactere usus, quem ἁμυνητικὰ Græci Rhe-
tores appellant.

X. Peroratio suavis, & artificiosa, in qua anim-
aduertes postulationes æquas, & civiles, motus com-
miserationis lenes simul & graues, ex causa iniqui-
tate, & angustis, in quas miser adolescens coniectus
est, excitates: Tum aptam Patris delinitionem, qua
non ex inclinato in dolorem aut assantationem ani-
mo sed ex vera generositate oritur.

GRATERI ORATIO
de Philotæ supplicio.

Ex Curtio.

Hac est valde artificiosa, simplex verbis, ma-
gna sensibus, & in occultanda inuidia,
qua ardebat aduersus Philotam, callidissi-
ma.

*Venia est
misericor-
dia quanti
facienda.*

V Tinam in principio quoque huius rei
nobiscum deliberasset: Suafissemus, si

Philote velles ignoscere, paterere potius igno-
rare eum, quantum deberet tibi, quam vique
ad mortis metum adductum cogeres potius de
periculo suo quam de tuo beneficio cogitare.
Ille enim semper in iudicari tibi poterit, tu non
semper Philotæ poteris ignoscere. Nec est
quod existimes eum qui tantum facinus ausus
est, venia posse mutari. Scit eos, qui miserico-
rdiam consumperunt, amplius sperare non posse. At
ego, etiam si ipse vel poenitentia, vel beneficio
tuo victus quiescere velit, patrem eius Parme-
nionem tanti ducem exercitus, & inueterata
apud milites tuos autoritate, haud multum
infra magnitudinis tuæ fastigium positum,
scio, non æquo animo salutem filij sui debitu-
rum tibi. Quadam beneficia odimus; meruisse mor-
tem, confiteri puat. Superest ut malis videri, inu-
riam accepisse, quam vitam. Proinde scio tibi
cum illis de salute esse pugnandum; satis hosti-
um superest, ad quos persequendos ituri sum-
mus. Latius à domesticis hostibus muni. Hos si
submoueas, nihil metuo ab externo.

OECONOMIA
orationis.

I. Primo statuit misericordiam nullam esse, vobis
si, & tiorum deformitas praualeat, ut ait Cornel. Ta-
cit. Annal. 11.

*Miserico-
dia nulli
est
magis
inimici
pri-
uati.*

II. Deinde, si quis locus esset misericordiam, tamen
ego tam nobis nunquam fidendum esset, qui hoc ip-
sum beneficium, quasi sua ignominia monumentum
odisset.

ORATIO PHILOTÆ
ad milites.
Argumentum.

Post regi orationes habitas quibus fald accu-
sabat Philotas iam supremo supplicio afficien-
dus, his se purgare conatur, sed frustra; nam pra-
iudicium Alexandri immutari non poterat, &
postea etiam per questiones & tormenta coactus
plura veris dicebat. Verum hac oratione ad mili-
tes adstantes, utitur quum excessisset Alexander
è concione, purgare se de suspitione parricidij, de
amicitia Amyntæ, de literis in Alexandrum scri-
ptis, graues affectus inmiscet.

Ex.

Ex Quinto Curtio.

Verba innocenti reperire facile est, modum
verborum misero tenere difficile. Itaque
inter optimam conscientiam, & iniquissi-
mam fortunam, destitutus ignoro, quo modo,
Innocenti & animo meo, & tempori paream. Absit qui-
verba rep- dem optimus causa: mea iudex, qui cur rae
vire facia ipse audire noluerit, non me hercule excogito,
si: modum quum illi utique cognita causa, tam damnare
verborum me liceat, quam absolueri: non cognita vero
misero tene liberati ab absente non possum, qui a praesente
no difficile damnatus sum. Sed quanquam *vincti hominis
non superuacua solum, sed etiam inuisa defensio est,
que iudicem non ad ere videtur, sed arguere: tam en
utrumque licet me dicere, memetipso non de-
feram, nec committam, ut damnatus etiam
mea sententia videar. Equidem cuius crimi-
Defensio reus sum, non video. Inter coniuratos ae-
vinctum, mo me nominat. De me Nicomachus nihil
est iudicem arguere. dixit, Ceballinus plerumque audierat, scire non
potuit. At qui caput coniurationis me fuisse
credit Rex. Potuit ergo Dymnus eum prae-
tere, quem sequebatur: praeteritum quum qua-
renti seros, vel falso fuerim nominandus,
quo facilius, qui tentabatur, posset impelli:
non enim, detestato facinore nomen meum pre-
terijt, ut posset videri socio pepercisse. Nico-
machus quem taciturnum areana, de semetipso
credebat, confessus alijs nominatis, me unum
subtrahebat. Quaso, Commilitrones, si Cebal-
linus me non audisset, nihil me de coniurationis
scire voluisset, num hodie dicerem causam,
nullo me nominante: Dymnus sane, & vivat
adhuc, & velit mihi pacere: quid carere, qui
de se confitebatur: me videlicet subtraheret.
Maligna est calamitas: & vere noxium, quum suo
supplicio crucietur, acquiescit alieno. Tunc con-
scij in equileum quidem impositi verum fue-
buntur: at qui nemo parcat morturo, nec cui-
quam morturus, ut opinor. Ad verum crimen,
& ad unum reuertendum mihi est? Cur rem
defatam ad te, tacuisti, cur tam securus audisti?
hoc quaecumque est confesso mihi, ubi qua-
que es, Alexander remisisti: dexteram tuam
amplexus reconciliari pignus animi, conuiuio
quoque interfui. Si ete didisti mihi, absolutus
sum: si pepercisti, dimissus. Vel iudicium
eum serua. Quid hac proxima nocte, qua
digressus sum a mensa tua feci? quod nouum
facinus delatum ad te immutauit animum*

tuum? Grati sopore acquiescebam, cum me
malis indormitentem meis inimici vinciendo
excitauerunt. Unde, & parricida, & proditori,
tam alti quies somni? Scelerati, conscientia
obstreperente, quum dormire non possint, agi-
tant eos furia, non cogitato modo, sed &
consummato parricidio. At mihi securitatem,
Scelerati du-
se ipse pu-
niantur.
Conscientia.
primum innocentia mea, deinde dextera tua
obtulerant. Non timui ne plus alienae crude-
litate apud te liceret, quam clementiae tuae: sed
ne te mihi credidisse poeniteat, res ad me de-
ferebatur a puero, qui non testem, non pig-
nus indicij exhibere poterat, impleturus om-
nes metu, si cepisset audiri. Amatoris, &
seotti iurgio interponi aures meas credidi, in-
felix, & fidem eius suspectam habui, quod non
ipse deferret, sed fratrem potius subornaret.
Timui ne negaret mandasse se Ceballino, &
ego viderer multis amicorum regis fuisse pe-
riculi causa: Sic quoque eum laeterim nemi-
nem, inueni, qui mallet perire me, quam inco-
lumem esse. Quid inimicitiarum creditis ac-
cepturum fuisse, si insontes lacessissem? At e-
nim Dymnus se occidit. Num igitur facturum
eum diuinare potui? minime. Ita, quod solum
iudicio fidem fecit, id me cum a Ceballino
interpellatus sum, mouere non poterat. Ac
hercule, si conscius Dymno tanti sceleris fu-
issem, biduo illo proditor esse nos, dissimul-
lare non debui. Ceballinus ipse tolli de medio
nullo negotio potuit. Deinde, post delatum
iudicium, quid operiturus eram? Cubiculum
Regis solus intraui, feno quidem cinctus.
Cur distali facinus? At sine Dymno non
sum ausus? Ille igitur princeps coniurationis
fuit. Sub illius umbra Philoras latebam, qui
regnum Macedonum affecto: Ecquis e vobis
corruptus est donis? quem ducem, quem
praefectum impensius coluit? Mihi quidem ob-
ijcitur, quod societatem, patrij sermonis as-
perner, quod Macedonum mores fastidiam.
Sic ego imperio, quod dedignor, immineo.
Iam pridem natiuus ille sermo commercio a-
liarum gentium exoleuit: tam victoribus,
quam victis peregrina lingua discenda est.
Non me hercule ista me magis laedunt, quam
quod Amyntas Perdicae filius insidiatus est
Regi, cum quo, quod amicitia fuerit mihi, Amyntae
non recusio defendere, si fratrem Regis non o-
insidia.
portuit diligi a nobis. Sin autem in illo for-
tuna gradu positum, etiam venerari necesse
erat, utrum quaso, quod non diuinavi, reus sum?
an impiorum amicis, insontibus quoque mo-
riendum

ultimo loco positum, ut minus apparata videatur oratio.

ORATIO IVDÆORVM
ad Petronium Præsidentem, ne Caligulae
statua templo inferretur, deprecantium.

Ex Philone, lib. de legat. ad Caium.

Ασπασί τὸν Ἰσραὴλ ὡς εὐαῖς, &c. quae sic
Latinè se habent:

Id est pacis
consequitur
nuntius.

Manus pro
missa a na-
tura data.

Id est quid
sperant in
nuntio &
religione
servanda.

Inermes, ut vides, adsumus, ne quis nos dicat venire hostiliter. Manus autem pro armis à natura datas recto fleximus, otiosas præbemus & corpora ad certos ictus ferire volentibus: vxores, & liberos, familiaeque adduximus, supplices tibi, & per te Caio aduoluimus, domi relicto nemine, orante ut aut omnes serueris, aut omnes interneccione deleatis. Sumus, Petroni, & natura pacis cupidi, ad quam nos trahit cura liberorum alendorum ex nostris laboribus. Caio imperium adepto primi ex tota Syria gratulari sumus: Vitellio, cuius successor es, tunc in nostra vrbe degente, qui super hac re literas acceperat, & à nobis ad cæteras ciuitates fama lætos nuntios pertulit. Primum nostrum templum excepit pro imperio Caii victimas, ut primum, aut etiam solum, priuaretur religione patria. Decedimus priuatis ædibus, & possessionibus, suppellestem vltro vobis in prædam offerimus, eo animo ut non putemus nos dare sed accipere. Vnum pro his omnibus petimus, ne quid in templo nouetur, utque seruetur tale, quale à maioribus nobis est traditum. Id si non impetramus, necandos nos præbemus, ne videamus viui, quod est morte grauius.

Audimus pedestres equestresque aduersus nos parari copias, si dedicationem impediamus: Nemo ita insaniet, ut seruum se opponat domino, libenter iugulabitur. Cadant, macilent, frustatim concidant, sine certamine de suo sanguine agant quicquid libet victoribus. Quid opus est exercitu? nostros egregij sacerdotes immolabimus victimas, adducemus ad templum mulieres, vxoricidae: fratres sororesque, fratricidae: pueros puellasque, innocentem ætatem, puericidae: Tragicis voca-

bulis vtendum est in tragicis calamitatibus Deinde in medio eorum stantes, abluti cognato sanguine (nam talia lauacra ad inferos prepevanibus conueniunt) admiscebimus, & proprium, nosmetipsos insuper iugulando. Morientium hoc mandatum erit vltimum: ne Deus quidem nos accuset, qui vtriusque rationem habuerimus, & Imperatori debitæ reuerentiæ, & sacratum legum custodiæ: Id fiet, si vitam haud viuendâ contempserimus. Audiuimus præscam fabulam è Græca literatura profectam, tantam vim fuisse Gorgonei capitis, ut hac visâ homines confestim verterentur in saxeos. Id quanquam fabulosum videatur, negari tamen non potest, si mille quiddam magnos nec opinatos casus efficere. Petras, Petroni, si (quod absit) aliqui nostros viderent in templum deduci statuas,

Gorgonei
capitis vis.

non in saxa mutatum iri, oculis stupentibus, & per singula membra sopito naturali motu corporis? Extremum, Petroni, hoc erit nostrum votum æquissimum, non contendimus ne imperata facias, moram tantum petimus, & oramus supplices, ut nobis liceat legatos ad dominum mittere. Fortassis impetrabimus, ne religio cœlestis numinis, ne leges sanctissimæ aboleantur, neve vltimis etiam posthabeamur gentibus, quibus sui ritus manent incolumes: ne decreta eius aui proauique temerentur, quæ nostros mores approbarunt, diligenterque confirmarunt; Forſan his auditis fiet mollior. Non

iram sequi
semper eadem sunt voluntates Principum: iratorum
verò euascent celerrimè. Petiti sumus calumnijis, permitte adhibeamus remedium: durum est indicta causâ damnari: si nihil impetramus, quid verat, ne quæ nunc vult, tunc faciat: ante missam legationem noli præcidere spem tot millium, non de lucro, sed de pietate contententium: Imò, & de lucro: quod enim

Sanctitas
lucrum est.

lucrum homini est sanctitate vtilius? Hæc tum magna contentione magnoque desiderio dicta sunt ab honoratissimis singulitibus, & anhelis, lachrymis simul ac sudore disfluentibus, ut iam Petronio cæterisque miserationem mouerent. Est enim mitis ingenio, & verbis factisque flexibilis.

OECONOMIA
orationis.

I. Exordium plenum miserationis, & prudens ad auertendam suspicionem seditionis, ne forte Petronius existimaret hanc popularem urbem, ad res notandas concitatam. In hac autem demissio longe magis ad infestandos animos sunt ad me, quippe Canes sedentem non mordent.

Canes sedentem non mordent.

II. Argumentum autem à suis obsequiis, & morum lenitate, quod apud Præsidem erat efficacissimum. De hac autem gentis beneuolentia, & fide erga Principes, honorificissima monumenta colligit Iosephus lib. 2. aduers. Apionem.

III. Tradunt omnia, præter religionem, unam & maximam animorum opulentiam: inde in arduos & tragicos affectus erumpunt, quibus vel ferream pectus emolliant. Græca tamen fabula de Gorgone, non multum facit ad grauitatem orationis, & olet stylum scholasticum, nisi velis eos apud Graculum hominem Græci fabula consulto usus fuisse.

IV. Prudenti admodum consilio moram petunt, quam urgent acriter honesti rationibus. In istis plerumque male ruenti moram innectere, penitus amoliri est.

Subtexam hic apologiam Hermenigildi, qui apud Patrem Leuigildum, Gothorum Regem, causam dicit. Si quis rem plenius volet, legat si placet actionem oratoriam, à me de hoc argumento nuper editam.

HERMENIGILDI
Apologia.

LEVIC. Age, licet tibi causam dicere, dilue si potes eas sceleris maculas, quæ tibi à sole ipso in os illud tuum inopportunum regeruntur.

HERM. Innocentiam meam, pater, declarare facile est, innocentiam patrocini inuenire difficile: Te vnum ego in hac flamma inuidiæ, qua me ictum & prope fumantem vides, habui, quem appellarem, quem obtestarer, cui fidem meam iniquissimis calumnijs vexaram crederem. Nunc autem te peracerbum accusatorem,

seuerum iudicem, & quod crudelius est, patrem iratum experior. Tu me penè ab hospitali mensa & regijs epulis extractum, orationis exui, vinciri, & huius calamitosi carceris tenebris mandari iussisti: veteor ne si me innocentem iterum dixeris, tuum iudicium, quod semper grauissimum fuit, videat resellere, & dum innocentiam meam patrocinari studeo, paternam culpam acculem: quæ res mihi supplicij omnibus acerbior semper visa est.

LEVIC. Videre orationis insidias.

HERM. Tacebo igitur (mi pater) si iubes, & silentio premam conscientiam.

LEVIC. Eloquere, peritæ, eloquere: teos inauditum dampnare non soleo.

HERM. Loquar igitur (mi pater,) quia taces, non quod cui oratione, aut silentio pretem aliquid me effecturum: sed vicumque le res habuerit, postremis sanguinis mei voces tuis auribus infundam. Etenim si tantum hoc quicquid miseræ animæ reliquum esse voluisti, a meis calumniatoribus exeret, darem cum silentio iugulum, & morem mentis largissimè propinare: nunc autem hoc agitur, ut demortui cineribus quiescere non liceat, sed ijs æterna criminis nota per summum scelus adhaereat: hoc si pater iniquum est, peto à te, ut filij moribundi vitiosos genitus æquis auribus excipias.

LEVIC. Age, tolle istam insidiosam orationem, dic de crimine.

HERM. Non est hoc nouum crimen (mi pater) iam diu telam illam coniux tua Gotsuitha, nobis verò nouerca, semper infelicio, quam eius dignitas postulabat, in me & fratrem meum molitur. Vtinam (si liceret beatos mentes sollicitare) parentis meæ demortuæ, cui verò augustæ coniugis animam ad hoc tribunal adducere fas esset, interem ego, & ipsa loqueretur: diceret, ut impendente fatali necessitate, quæ nobis illam mutui am caelo, sed veri in vultum feminam eripuit, languentibus, ut poterat brachijs me fratremque meum complexa, tibi per gemalem thorum, per castissimos amicos, per intaminata connubij fœdera, communem laborem commendabat: Ea tunc eramus ætate (mi pater) quæ sensum doloris vix admittit. Sed tamen vbi tuos rotantes oculos, & te moribundæ corpori affusum, dextramque prehendentem vidimus, non tenuimus iuuantiles lachrymas, quas & tuus dolor, & matris inter has voces expi-

rantis obitus excussit. Tu verò nos in hac recenti orbitate tuo gremio appressos fouebas, prohibebas flere, quod vix facere poteras, manantes lachrymulas tuis abstergebas digitis, te nobis *patrem praesidio, indulgentia matrem pollicebaris.*

LEVIG. Hæc nihil ad crimen attinent.

HERM. Veniam (mi pater) veniam statim. Creuit hæc tenella ætas in sinu tuo, & se per annorum curricula ad auream iuuentutem explicauit. Quis tibi tunc Hermenigildo tuo charior? quis iuauior vnquam fuit? Hermenigildo imperia mandabantur, per Hermenigildo bella gerebantur: ab Hermenigildo populorum fœdera sanciebantur. *Omnia tibi erat Hermenigildus.*

LEVIG. Alius tunc erat quàm nunc est Hermenigildus.

HERME. Placuit tunc maiestati tuæ, vt supra ætatem animum ad nuptias adijcerem. Quæsitæ est mihi coniux regia, Regis filia, Regis soror, Regis neptis. Sed quæ reguorum omnium titulos, omnium imperiorum insignia sola virtute superauit. Heu virgo misera, quibus & quam indignis tua indole functionibus eras reseruata! Cum hac igitur nouus coniux nouis nuptijs copulatus, videbar omnium principum fortunatissimus, cui hæc cælestis forma obtigisset: Ego verò non tam flammæ alebam cupiditatis, quas vix illa ætas ferre poterat, quàm admirationem diuinæ virtutis: Huius enim pietate, exemplo, doctrina, magisterio fidem primum recepi, factus illi *ex marito discipulus, ex coniuge prope filius.*

LEVIG. Mali corui, malum ouum.

HERM. Tu interim, mi pater, in secundas nuptias conuolasti. Inducta à te nobis nouerca Gosiuintha, Ariana mulier, potens, acerba, imperiosa: Continud mutata omnia, sordent tibi amores pristini, nouæ & subtiles flammæ se in senile pectus insinuant, liberi primi, illius quondam sancti & felicitis thori pignora, iam non sunt solatio, sed tædio.

LEVIG. Scelerate, audes etiam coram hoc amplissimo senatu patris thoros incesse?

HERM. Vera dico, per vnus mulieris furias nobis quiescere non licet, proscindimur calumnijs, agitatur te o regno. Non somnus, non vigiliæ, non cibus insidijs vacuus. At crudelis fœmina, quæ patientiam tuam tentat ar-

in minoribus, cœpit quoque in maioribus lacerare. Vxorem meam hec mihi quanto cum dolore recordari cogor: angit, stimulat, vexat, omnem efferati pectoris acerbicatem in hanc vnam effundit. Iubet vt Christianam legem repudiet: tum virgo, *eo se genere natam respondit, vt mors possit facere nefario non possit,* hæc voce (quæ quid gloriæ suscitata, tot regum sobolem incesse pugnis, protexit calcibus, contundit verberibus, ita vt multus è regio corpore sanguis exiret.

LEVIG. Quando hoc auditum?

HERME. Duram habes aurem (mi Pater) ad huiusmodi crimina, sed tamen neque hæc importuna & crudeli dementia contenta, imperat scelestum facinus: Pudicum corpus vestibus nudari, nudatum sensim in lacum perfregida tempestare mergi donec illa fidem patriam eieret. Hæc barbarie nihil vnquam vidit sol indignius. Demittebant in lacum innocentissimam puellam carnifices, & paulatim quidem, vt acerbus esset singulis membris doloris sensus, tunc, quibus ipsa tenebatur vincula, laxabant. Illa verò *nihil de carnificina querebatur, tantum dolebat nuditatem:* cumque morderetur vt se Arianam semel profiteretur, ad singulos cruciatus vna vox excipiebatur, *Christiana sum, Christiana sum.*

Hanc nefariam crudelitatem, quam ferro & flammis prosequi iustissimum erat, tolerantia vincere constitimus, secessi cum vxore in urbem quam tu ipse pater donaueras. Sed nouerca, quasi ipsa grauem iniuriam accepisset, quod ferrum nostris corporibus non immerisset, tota urbe insanire, bacchari, furere, me quasi hostem patriæ, regni bustum, patris interfectorem petulantissimis conuicijs inceslere. Vtinam, mi pater, credulitas tua furiosis eius conatibus nimis vxorie non esset ancillata: verum in me iussu tuo toto exercitus pondere concurratur, atque in *vnum caput terra & mari mundus armatur.* Dabis hic veniam, mi pater, quod si natura brutis animantibus suadet, vt se, vt coniugia, vt sobolem, contra vim tueantur, hoc faceret tot furijs à nouerca laceratus, conatus sum. Arma sumpsit, non quibus te lacerarem, sed quibus me & regiam coniugem contra impotentissimam, & crudelissimam mulierem tamdiu defenderem, donec tibi rem causamque plenius liceret aperire.

LEVIG. Mentiris impostor.

HERME.

HERME. *Terror hic delubra coelitem, aras, ne, quas ego cum me inflammato animo prosequeretur, postremas occupans: ubi vidi hoc agi ut me iam fuga tueri non posset, posset autem gladius, si vellem quod lex naturæ iubet exequi, statui me tuis pedibus insontem victimam potius aduoluere, quam in tanta causæ æquitate repugnare. Vidisti prostratum, iacentem erexisti, erectum complexus es. Quid est quod gloriosi illius operis lauream insulcauit, nisi illius dolus quæ cum armis obruere non potuerit, per iniquissimum iudicium tentat precipitantem impellere? En crimen, en causam cur cilicio indutus, & ijs vincus catenis, quas tu prædonibus reseruabas, in tetro atque infami carcere moribundus iaceo.*

LEVIC. Romanus non es.

HERM. At Christianus sum & Romanus, hoc enim postremum arguitur: habes in hac parte (mi pater) confidenter reum. Hoc nempè crimen est, *ex quo reus gaudet, pælet iudex, cælum latatur, terrensus demones, contremiscunt inferi, cuius accusatio votum est, & pœna, felicitas.* Cuperem equidem centies, si liceret, pro hac nominis gloria emori. Iam enim ad Dei laudes prædicandas unum os nimis angustum videtur: concide corpus, velle, lania, *tota ora videntur esse, quot erunt vulnera, & per sanguinis rinos effusus spiritus, purpurata in cælum via quam primum euolabit.*

LEVIC. Furiose, nemo contemnit vitam, nisi qui desperatus viuit.

HERME. Pœnitet me Arianum vixisse, tunc (fateor) desperatus vixi.

LEVIC. Nunc autem fatuus, & vecors viuis, degener.

HERM. Vno mi pater, in cilicio splendidus, in vinculis liber, in carcere spaciosus.

LEVIC. Hic tuus splendor, tua libertas, tua species est, si me & vxorem meam conuicij arrodas.

HERM. Imò (pater) te tanquam Regem, dominum, patrem, semper honoravi, timui, veneratus sum. Tuæ verò vxori bonam mentem, & nihil aliud sum precatus.

LEVIC. Satis habet mentis ad tuos conatus opprimendos.

HERM. Nimis fateor, & hoc dolendum est.

LEVIC. Secede, secede, de tuo capite delibatur.

Agite patres sapientissimi, deliberate cui spei tam importunum animum reserue-

mus.

PRINCEPS I. Tanta est, ô Rex potentissime, eius negotij moles, & tam lubrica materia, ut quantum prudentia, quæ diuturno rerum vlu concauit, confert ad dicendum fiducia, tantum rei nouitas, & magnitudo stuporis afferat. Nulla de capite, vel hominis vilissimi præcepte esse debet sententia. At verò cum de Regis sobole, & de eo filio deliberetur, in quo tua decliuis ætas & Gothorum salus conquirecere videbatur, magui referre arbitror, ut quæ a te constituerent, tantò fiant considerata, quantum periculum est in errore perniciosius. Duas, ut video, controuersias accusatio complectitur, quarum altera perduellionis, altera superstitionis. Et in prima quidem quæ mihi grauior visa est, atrocis iuuenis querimonia tueruat, quibus omnem armorum inuidiam in Gotsuintham Nouercam deriuauit. Mihi quidem, ô Rex, de Augusta coniuge tua tam mirifica insedit opinio, ut nihil addi possit amplius: Sed tamen quantum veterum replicare temporum memoriam mens nostra potest, video per Nouercas sæpè faces importatas, quibus florentissimæ arderent familiae. Tu erit iudicij liquidius videre, an Gotsuinthe Regina odia priuignum ad hæc arma compulerunt: certè quod in te iniquo non fuerit animo, facit ut credam, reditus celeritas, & in hac postrema quæ tibi cum illo fuit congressione fiducia. Habet hoc implicata scelere conscientia, ut omnia reformidet, tuta ipsa timeat, & si folium increpuerit, expauescat: nihil vero in hoc congressu vidi simile, exporrecta iuuenis facies, latus atque hilaris vultus, plenus in te animus fiducia, plenus amoris cernebatur, si modo in oculis tanquam in accuratissimâ natura speculis menti simulachra delibamus. Proinde considerandum est etiam atq; etiam, an ea quæ circumfertur in literis atrocitas, se istis moribus illeuerit. Quod vero ad superstitionem Romani nominis attinet, non est, ô Rex, mirum, cum illi Christianam vxorem, & Gallam cogitaueris, si hæc in virum cum ipsis cupiditatis facibus religionem transfuderit. Carterum nemo prudens gladijs & hastis minimum metum in hominum animis defigit, vtrique potius doctore opus est, quam carnifice. Quos tu nunc vides istius religionis calentes studijs, inflammatos animo, ardore prope ignitos, ætas flectet, vsus leniet, prudentia tua mitigabit.

LEVIC. Quid censes?

PRIN-

PRIN. II. Si ea esset Rex optime Hemenigildi audacia, ut sui scelus integumentis posset esse contenta, ego quidem & in hoc negotio cunctandum arbitrarer, & alijs suaderem, ut rem quam accuratissime perpendere. Nunc autem cum in apertum tetrumque facinus eruperit, quantum illius vitæ additur, tantum tuæ, qua nihil in hoc orbe terrarum pretiosius, detractum puto. Non est is reus cuius non sit formidanda potentia, non est hoc erimen cui debeat impunitas, non est hoc regnum quod tantum dedecus ferat, non est denique is iudex qui se puerilibus lachrymis à iustitiæ cursu detorqueri patiat. Omnia ut vides iura diuina & humana poluit, excidit, funestauit: *Desertor patriæ, transfuga religionis, patriis in re factor, ne sibi quidem id reliqui fecit, ut sanabilem plagam infligeret:* Sed inaudita contumacia, remedium tuæ clementiæ in suum vertit scelus. Atma in patrem sumpsit, nec regni sanctitas, nec ætatis veneranda canities, nec parentis nomen, nec vox ipsa naturæ furiosum iuuenem ab insectis conatibus repressit: Tamdiu stetit in acie, quamdiu potuit, ubi se desertum à suis, inuisum alienis, posteris execrandum vidit, irrepit ad patrem; ut latrocinium in veneficium conuerteret. Nunc autem ne minus audax ad perpetrandum facinus quam ad defendendum impudens videatur, in non ercam foeminam illustrissimam, & patris amores sui furoris consilia deriuat. *Inaudita res est, miser crudelis qui in vinculis audeat castos patris thalamos insectari, quid faciet in purpura? qui in his cento-*

nibus alit superbiam, quid facturus est in Atalico? qui reus minatur in carcere, quid efficiet dominator in regno? Spreta Gothorum religione in Romanorum superstitionem perfuga transfuolauit, cum patris hostibus contrahit consilia, ipsis se administrum, socium, satellitem præbuit; Quærit pater, ut nefarium sacramentum rescindat, negat, persistit in contumacia, & nos mollioribus sententijs pergitus eius auferam alere, ut nobis in posterum deliberandi facultas eripiat, illi patrandi concedatur. Censeo igitur ô Rex, quod è te tua esse arbitror, ut si Hermenigildus in superstitione contumax esse pergat, paternæ seueritatis stimulos experiatur.

PRIN. I. Quid vim affers naturæ sine Patrem, Patrem esse.

PRIN. II. Sophron, Pater est Leuigildus Pater regni, non iuuenis facinorosi. Quasi vero ignota non sit parentum in filios seueritas. Cartallum audiuimus maximi animi iuuenem quod patris miserias contempsisset, & eius mæsta ac lugentia castra circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus intrasset, à patre, ut tum erat vestibus, auro, & pictura fulgentibus, atque insigni corona radiato capite, in altissimam crucem fuisse suffixum. Scimus Torquati iuuenis victorem spiritum quod patris iniussu pugnasset & vicisset, patris imperio exhaustum, & domestica fortissimi imperatoris calamitate sanctum decus publicæ disciplinæ. Nos verò in istis sceleribus iubes conuere!

Finis libri Decimiertij.

Vuuu

THEO-